

ლიტერატურული საქართველო

ლიტერატურული საქართველო * LITERATURULI SAQARTVELO * ЛИТЕРАТУРУЛИ САКАРТВЕЛО

7-20 ოქტომბერი 2022წ. №20 (4056) გვერდების 91-მ წელი ფასი 2 ლარი

უპირველეს ყოვლისა, ბოდიშს ვუხდით ჩვენს მკითხველებს იმისათვის, რომ გაზეთი ორი კვირის დაგვიანებით გამოდის.

დაგვიანებას აქვს მიზეზი. ეს გახლავთ მწვეფი ფინანსური დეფიციტი. რედაქციას დაუგროვდა სტამბის ვალი, რომლის გადახდას ვერანაირად ვერ ვახერხებთ.

გაზეთი დახურვის პირასაა.

მდგომარეობის შედარებით შემსუბუქების მიზნით, გადაწყვეტიტ გაზეთი გამოვუშვათ არა ყოველკვირეულად, არამედ ორკვირეულად, თუმცა ორი ნომერი, ოღონდ 12-გვერდიანის ნაცვლად 16-გვერდიანი. ნომრის ფასი იქნება 2 ლარი.

გარდა ამისა, ფასიანი იქნება შუუკვეთავი მასალები, საიუბილეო წერილები, ნეკროლოგები, ინფორმაციები და განცხადებები.

თუმცა, ძნელი მისახვედრი არ არის, რომ ვერც ეს გზა შეცვლის ვითარებას რადიკალურად. შეუძლებელი იქნება სტამბის ვალის - ხუთი ათას სამასი ლარის - წლის ბოლომდე დაფარვა, რაც იმას ნიშნავს, რომ მომავალი წლიდან „ლიტერატურული საქართველო“ ვეღარ გამოვა.

„ლიტერატურული საქართველო“ განსხვავება

ბოლო სამი წლის განმავლობაში არაერთხელ მივმართეთ კერძო თუ სახელმწიფო ორგანიზაციებს, სადაც ხმა მიგვიწოდებოდა, ვთხოვდით, დაგვხმარებოდნენ, რათა შეგვინარჩუნებინა ქართული ლიტერატურის ისტორიისათვის მნიშვნელოვანი გამოცემა, რომელიც ლამის საუკუნეა შედლებისდაგვარად ექსპლუატრება არა მარტო მწერლობის, არამედ საერთოდ ქართული კულტურის განვითარების საქმეს.

როგორც დიდი ილია იტყვოდა, „არსიადმე ხმა, არსითი ძახილი“!

შტკიცება არ სჭირდება იმას, რომ „ლიტერატურული საქართველო“ - ეს არის ტრადიცია, რომელსაც თაობები ქმნიდნენ. ამ ტრადიციის დაიცვება და გაუქმება შეუძლებელია, მაგრამ, სამაგიეროდ, ძალიან ადვილია მისი განყვეტა.

თუ ერთხელ განყდა ეს ტრადიცია, ვეღარ აღადგენ, სამუდამოდ დაკარგავ კულტურული გადაცემის ისტორიულ საშუალებას.

ყველა კულტურულ ქვეყანაში უფროხილდებიან ისეთ ძველ, ისტორიულ გამოცემებს, როგორც „ლიტერატურული საქართველო“. დღეს ჩვენ გვახალა მისი გადარჩენა და ვცდილობთ გადავარჩინოთ, მაგრამ თავს ზემოთ ძალა არ არის. ამ საქმეში მარტო ვერას გავხდებით.

ამიტომ მივმართავთ „ლიტერატურული საქართველოს“ ძველ და ახალ მკითხველებს, მეგობრებსა და ქომაგებს, გულმგობტკიერებსა და თანამდგომრებს - გულთან მიიტანეთ ამ უძველესი გაზეთის გასაქადი და დახმარეთ ფინანსური დახმარების დაფარვაში, რათა შეუფერხებლად გაგრძელდეს მისი გამოცემა.

სასტამბო ვალი, როგორც ითქვა, ხუთი ათას სამას ლარს შეადგენს. თქვენ მიერ გადმორიცხული თითოეული თეთრი გაზეთის სიცოცხლის გარანტია იქნება.

გაზეთი „ლიტერატურული საქართველოს“ რედაქცია

ჩვენი ანგარიშის ნომერია: საქართველოს ბანკი, GE43BG000000161665862 შპს გაზეთი ლიტერატურული საქართველო

მანანა თევზაძე

„და გვიან და გვიან...“ სევდიანი როანი...

რა სასიამოვნოა საცქერლად მაყურებელით სავსე დარბაზი, აღტაცებული სახეები, ოვაციები, ტაში, არტისტებით სავსე სცენა და უცნაური ხმაური... შემდეგ კი სიჩუმე, ჩამქრალი სინათლე, სადაც ოდნავ მშფუჭავი მორიგე დასურა...

თბილისის ზაქარია ფალიაშვილის სახელობის ოპერისა და ბალეტის სახელმწიფო თეატრმა 170-ე სეზონი 2022 წლის 24 ივლისს ჯაკობო პუჩინის ოპერა „მონ ლესკოს“ პრემიერით დაასრულა. ის, ვინც ამ ბოლო სექტაკლს დაესწრო, ხელგუნებათმცოდნე ლელა ოჩიაურის თქმით, კიდევ ერთი შესანიშნავი ტრადიციის მონაწილეობა და, როდესაც თეატრის სამხატვრო ხელმძღვანელმა ბარი მისიურაძემ საზოგადოებას 170-ე სეზონის დახურვა ამცნო, სექტაკლის მონაწილეებსა და ოპერისა და ბალეტის თეატრის თანამშრომლებს მიულოცა და, შემოქმედებით ჯგუფთან ერთად, სცენაზე ის ადამიანები მინიჭა, რომელთა გარეშე თეატრში, ფაქტობრივად, არაფერი არსებობს და მაყურებლის წინაშე არასდროს წნდებიან:

ვახტანგ ჯავახიძე - 90

თანამედროვე ქართული პოეტური კულტურის ისტორია თუ ფაქტია, ამ ისტორიაში ცალკე თავი უკავია ვახტანგ ჯავახიძეს, მეოცე-ოცდამეორე საუკუნეების არაორდინარული, ღრმა, უაღრესად დახვეწილი პოეტს, რომლის მთავარი და განუმორყვებელი თვისებებია შემოქმედებითი სიფხვანით, ნედრობა მიუწვდომლისა, მიგნება მიუწვდომლისა და აღმოჩენა დაფარულია - სიტყვაში, ფრაზაში, მეტყველებაში, რიტმსა და პარამონიაში.

მის შემოქმედებაში ქართული პოეტური ფრაზა გახდა უფრო მკვეთრი, რიტმული, თანაბარზომიერი, მოქნილი, მუსიკალური. ვახტანგ ჯავახიძის ლექსი, ეს არის თავისებური, ორიგინალური მოდელი, რომელიც სხვის ტექსტებში არ აგერევა, რადგან რასაც წერს და რასაც ქმნის, ფილიგრანული ტექნიკა და ვირტუოზული შესრულება, მხოლოდ მისი, მისეულია, მისი მარკაა, მისი უპირატესობაა.

ვახტანგ ჯავახიძის ლექსის მთავარი თემაა თანამედროვე ადამიანი და მისი ადგილი ამ მკაცრ, ტექნიციტურ სამყაროში. ეგზისტენციური მოტივებში ვლინდება მისი პუნანსტური მსოფლმხედველობის სიმწყობე და თანამედროვეობა. ხანგრძლივი შემოქმედებითი კარიერის განმავლობაში არასოდეს უღალატა თავისი პრინციპებისთვის, ყოველთვის იცავდა და დგას ლიბერალის, სამართლიანობის, უნ-

შეიქალაქი

გარობისა და ადამიანობის სასახურში. ამიტომ ვთავაზობან პოეზიის მოყვარულები, ამიტომ ავასებენ მის ღვანლს ქართული ლიტერატურის წინაშე, ამიტომ უყვართ ის როგორც შემოქმედი და ადამიანი.

ჩანაწერების წიგნში „ლექსიდან ლექსამდე“ ვახტანგ ჯავახიძე ერთგან ასეთ შეკითხვას უსვამს თავის თავს: „დღემდის იმას ვსწავლობდი, როგორ არ უნდა ვწერო, ის როდისღა უნდა ვისწავლო, როგორ ვწერო? მოვასწრებ კი?“

ამ დღეებში ვიქნა ჩანს მისი მართალი, მაღალი, ბრწყინვალე ინტელექტი. სწორედ ინტელექტისა და დიდი პოეტური მთავრობის მეშვეობით მოახსნო და შექმნა დიდებული კომპოზიციები: „დედას“, „ეს არის ომი“, „შენი სახელი უნდა დავარქვა“, „ეს რა ხდება“, „და არა“, „ყველაფერი შეიცვალა“, „რა კარგია ხართ, ბავშვებო“, „სამურობა ჩიტების დახურული ძაზარი“, „სადაც შემხედვარეა ქუთაისის მატარებელი“, „ელეგია: ყელსაბაში“.

ვახტანგ ჯავახიძის ლექსებს ლიტერატორები დღესაც ექსპერიმენტებს უწოდებენ, რაც, რბილად რომ ვთქვათ, არასწორია, ვინაიდან ის ორიზონალ-პარადიგმული მოტივები, ვირტუოზული სიტყვებითობანი და უმაღლესი პილოტაჟის ფეგურები, რომლებიც სამოციანის წლებიდან დღემდე ალფორთოვანებს მკითხველს, სხვა არაფერია, თუ არა ობიექტური მოცემულობა, რომელიც დღის ხანა დამკვიდრდა როგორც თანამედროვე ქართული ლირიკის გამორჩეული მოვლენა - „ვახტანგური“, ვახტანგ ჯავახიძის პოეზია. ვულუცავთ ოუბლეს ვუსურვებთ ჯანმრთელობასა და შემოქმედებითი წარმატებებს.

ივანე ამირხანაშვილი

„საგურამოს“ ახალი ლაურეატები

12 სექტემბერს საგურამოში გამართა ილია ჭავჭავაძის ხსოვნისადმი მიძღვნილი ტრადიციული ღონისძიებები. ამავე დღეს ცნობილი გახდა პრემია „საგურამოს“ ახალი ლაურეატების ვინაობა. ესენი არიან:

- პროზა - ზურაბ ღვინველიძე; პოეზია - ჯემალ ინჯია; კრიტიკა - ნოდარ გურაბანიძე; თარგმანი - ელზა ახვლედიანი; საბავშვო მწერლობა -
- სალექო კაპანაძე; ხელოვნება - ლევან ჭოლოშვილი; პუბლიცისტური მეცნიერებანი - ლადო მინაშვილი.

„საბა“ მიმდევარ

21 სექტემბერს თბილისში, მთაწმინდის პლატოზე გამართა ლიტერატურული პრემია „საბას“ დაჯილდოების საბუბლო, მე-20 ცერემონია. „საბას“ პრემიის 2022 წლის ლაურეატები გახდნენ:

- წლის საუკეთესო რომანი - არჩილ ქიქოძე რომანით „ხელიკი საფლავის ქვაზე“ (სულაკაურის გამომცემლობა) და ირმა ტყეშელაშვილი „ანელ ნელბეში“ (ადიგენი);
- წლის საუკეთესო პოეტური კრებული - ლელა სამინაშვილი „ავირეკლით“ (ინტელექტი);

- წლის საუკეთესო პროზაული კრებული - რატი რატიანი „მკვლევარის სადგურის უბანში“ (პალიტრა L);
- წლის საუკეთესო პიესა - მანანა დიაშვილი „მეცამეტე თვე“ (სურნალი „პირველი სხივი“);
- წლის საუკეთესო ლიტერატურული კრიტიკა - ნუგუზა გაგნიძე „ცხოვრება ორ სამყაროში - გრიგოლ რომაძიქი“ (სარტანაუჯი);
- წლის საუკეთესო ლიტერატურული დებიუტი - თემო რეხვიაშვილი „კურირის ამბები“ (სულაკაურის გამომცემლობა);
- წლის საუკეთესო ესეისტიკა -

- ლანა ლომიძე, „ვისთვის გალობს შაშვი“ (სულაკაურის გამომცემლობა);
- წლის საუკეთესო ქართული თარგმანი - კატია ვოლტერსი, ოლეგ ტოკარჩუკის „ნიგნები იაკობისა ანუ დიდი მოგზაურობა“ (ინტელექტი);
- საქართველოს ეროვნულ სტენდერტაჟად დაჯილდოებული მწერლების შეხვედრები უცხოელ მკითხველთან, ახალი მთარგმნელობითი პოეტების დაწინაურება, უახლესი გერმანულენოვანი გამოცემების პრეზენტაცია და ერთობლივი ღონისძიებები ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობა 2022-ის სავაჭრო სტუმარი ქვეყნის, ესპანეთის წარმომადგენლებთან, მწერლებთან და გამომცემლებთან ერთად.

ქართული პროზააა ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობაზე

19-23 ოქტომბერს საქართველოს წიგნის გამომცემლობა და გამომცემლებელთა ასოციაცია და მწერალთა სახლის ორგანიზებით საქართველო წელსაც ტრადიციულად წარდგება ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობაზე.

წლებიდან დაიწყო საქართველოში მწერლების მონაწილეობა, რომლებიც ვიზიტის ფარგლებში საგამომცემლო პროგრამების წარდგინებას და საავტორო უფლებების გაყიდვის მონაწილეობას უზრუნველყოფენ.

წიგნის ბაზრობა მსოფლიოში უდიდესი წიგნის ბაზრობაა, სადაც ყოველწლიურად მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნიდან თავს იყრიან ათასობით გამომცემელი, მწერალი და ლიტერატურული აგენტები. ამჟამინდელ საკონტაქტო პერიოდში, ყოველწლიურად დაიწყო საქართველოში მწერლების მონაწილეობა, რომლებიც ვიზიტის ფარგლებში საგამომცემლო პროგრამების წარდგინებას და საავტორო უფლებების გაყიდვის მონაწილეობას უზრუნველყოფენ.

„ოლე“ №4

გამოვიდა ლიტერატურული ჟურნალი „ოლე“ 2022 წლის IV ნომერი.

ჟურნალი იხსენება გიორგი გოცირიძის წერილით „თელავის ისტორიის ნარკვევები“ (დასასრული). „მხატვრული ლიტერატურის“ რეპრიკით ქვეყნდება ვანო ჩხვიჭავაძის რომანი „გვირაბი“ (გაგრძელება); გიული ჩიხაძის ვაგნისა და ვანო ჩხვიჭავაძის „ანელ ნელბეში“ (გაგრძელება); როლანდ გიორგაძის, შაია დიაკონიძისა და ნათია ბოტკოველის პროზაული ნაწარმოებები.

„პეშვებისთვის საკითხავის“ რეპრიკით გაეცნობით ივანე პალიაშვილის საბავშვო ლექსებს.

რეპრიკაში „სიტყვა ხელოვანს“ ნაიკითხავით რეზო ადამიას მრავალმხრივ საინტერესო ესეს „ქმედებითი გარდაუვალობა ბუშურანისა“.

აუცილებლად დაგაინტერესებთ, პოეტ ნუგუზა გაგნიძის შემოქმედებაზე დაწერილი ზალ ბოტკოველის წერილი „ცეცხლივით მოვიგზივებ“ ასევე ზაირა მინდელიძის და სოფიო კავთაძის წერილები.

რეპრიკა „თელავის კულტურული ცხოვრების ქრონიკა“ მოგიხსნამთ თელავის თეატრის წარმართვებზე. მწერალთა ინიციატივით მხატვარ შალვა მურაშვილის ნახატები.

ჟურნალი „ოლე“ გამოცემა თელავის მუნიციპალიტეტის მერიის (მერი ბატონი ლევან ანდრიაშვილი), თელავის მუნიციპალიტეტის საკრებულოს (თავმჯდომარე ბატონი თენგიზ შოთარელიშვილი) მხარდაჭერით.

წიგნის ბაზრობა მოცულობით სტენდერტაჟის უდიდესი უკრაინის წიგნის სფეროს წარმომადგენლებს. საქართველოს ეროვნულ სტენდერტაჟად გამოარჩევა რამდენიმე ღონისძიება უკრაინის მხარდასაჭერად. განსაკუთრებით აღსანიშნავია უკრაინული და ქართული პოეტების ლექსების გერმანულენოვანი კრებულის პრეზენტაცია, რომელიც რუსეთის მიერ უკრაინის წინააღმდეგ წარმოებული ომის შედეგად დაიწერა.

საქართველო 2007 წლიდან ყოველწლიურად მონაწილეობს ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობაზე.

საქართველო 2007 წლიდან ყოველწლიურად მონაწილეობს ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობაზე.

ილია 185 - თბილისის ცის ქვეშ

გამართა საჯარო მსვლელობა სიონის ტაძრის მთაწმინდის პანთეონში, როცა მოქალაქეები სიმბოლურად ფეხით გადაინახებდნენ იმ გზას, რა გზითაც ილია უკანასკნელ გზაზე გააცილა საზოგადოებამ - პროექტის „დღე როცა ვერ მოჰკლეს ილია“ უცვლელი ნაწილი, რომელიც წელს მეცხრედ განხორციელდა. მთაწმინდის პანთეონში კი ილიასადმი მიძღვნილი ღონისძიება რამდენიმე ეპიზოდისგან შედგებოდა; დაიწყო როსტომ ჩხეიძის მხატვრულ-დოკუმენტური პროზის მიხედვით წარმოდგენილი თეატრალიზებული დადგმა „მუზეუმი უფაბნოში“, რომელსაც ასრულებდნენ მსახიობები მამუკა მაზავერიშვილი, ქეთევან შერვაშიძე, ქეთევანი ქიტიაშვილი, თეკა კობრიძე, თამარ ადამია, ნათია სოფრაშვილი, გიორგი გურული და ზვიად ურიდია.

ქვეყნიდან ეროვნული პრემია 2022 წელს მეცნიერს, ორიენტალისტს, ბიბლიოტიკოსს, ფოლკლორისტს, ფილოლოგსა და მთარგმნელს ზურაბ კიკნაძეს გადაეცა. 88 წლის მეცნიერი ჯანმრთელობის მდგომარეობის გამო პირადად ვერ დაესწრო დაჯილდოების ცერემონიას. პრემია მისმა შვილმა, მუსიკოსმა რეზო კიკნაძემ აიღო, მამის სახელით მისი ღვაწლის დაფასებისათვის მადლობა გადაიხადა, ბატონი ზურაბ კიკნაძის გამოგზავნილი ბარათი ნაიკითხა, რომელშიც მეცნიერი და მოაზროვნე ზურაბ კიკნაძე ილიას მნიშვნელობაზე და მისთვის ამ პრემიის მინიჭებით გამომწვეულ სიამაყეზე საუბრობდა.

წიგნის ბაზრობაზე საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკას (2021), ილიკო და ნინო სუნიშვილებს (2020), „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორიის“ (2019), როსტომ ჩხეიძის (2018), კათალიკოს-პატრიარქ ილია II-ს (2017).

ილია ჭავჭავაძის სახელმწიფო პრემია - საზოგადოების განვითარებისათვის განეული განსაკუთრებული ღვაწლისათვის მიანიჭებული აქვს:

საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკას (2021), ილიკო და ნინო სუნიშვილებს (2020), „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორიის“ (2019), როსტომ ჩხეიძის (2018), კათალიკოს-პატრიარქ ილია II-ს (2017).

წიგნის ბაზრობაზე საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკას (2021), ილიკო და ნინო სუნიშვილებს (2020), „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორიის“ (2019), როსტომ ჩხეიძის (2018), კათალიკოს-პატრიარქ ილია II-ს (2017).

წიგნის ბაზრობაზე საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკას (2021), ილიკო და ნინო სუნიშვილებს (2020), „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორიის“ (2019), როსტომ ჩხეიძის (2018), კათალიკოს-პატრიარქ ილია II-ს (2017).

წიგნის ბაზრობაზე საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკას (2021), ილიკო და ნინო სუნიშვილებს (2020), „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორიის“ (2019), როსტომ ჩხეიძის (2018), კათალიკოს-პატრიარქ ილია II-ს (2017).

წიგნის ბაზრობაზე საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკას (2021), ილიკო და ნინო სუნიშვილებს (2020), „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორიის“ (2019), როსტომ ჩხეიძის (2018), კათალიკოს-პატრიარქ ილია II-ს (2017).

წიგნის ბაზრობაზე საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკას (2021), ილიკო და ნინო სუნიშვილებს (2020), „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორიის“ (2019), როსტომ ჩხეიძის (2018), კათალიკოს-პატრიარქ ილია II-ს (2017).

წიგნის ბაზრობაზე საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკას (2021), ილიკო და ნინო სუნიშვილებს (2020), „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორიის“ (2019), როსტომ ჩხეიძის (2018), კათალიკოს-პატრიარქ ილია II-ს (2017).

წიგნის ბაზრობაზე საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკას (2021), ილიკო და ნინო სუნიშვილებს (2020), „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორიის“ (2019), როსტომ ჩხეიძის (2018), კათალიკოს-პატრიარქ ილია II-ს (2017).

წიგნის ბაზრობაზე საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკას (2021), ილიკო და ნინო სუნიშვილებს (2020), „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორიის“ (2019), როსტომ ჩხეიძის (2018), კათალიკოს-პატრიარქ ილია II-ს (2017).

წიგნის ბაზრობაზე საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკას (2021), ილიკო და ნინო სუნიშვილებს (2020), „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორიის“ (2019), როსტომ ჩხეიძის (2018), კათალიკოს-პატრიარქ ილია II-ს (2017).

წიგნის ბაზრობაზე საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკას (2021), ილიკო და ნინო სუნიშვილებს (2020), „საბჭოთა წარსულის კვლევის ლაბორატორიის“ (2019), როსტომ ჩხეიძის (2018), კათალიკოს-პატრიარქ ილია II-ს (2017).

საყოველთაო გზაჯვარედინი

თამაზ ვასაძე

დაკვირვება ვაჟა ფშაველას ცენტრალურ პოემებზე ადასტურებს, რომ მორალის, ეთიკური აზროვნების რადიკალურ ცვლილებებს განაპირობებს ასეთივე რადიკალური მსოფლმხედველობრივი, იდეოლოგიური, რელიგიური ნოვაციები, ახლდებური შეხედულებების ჩამოყალიბება ღმერთზე, ადამიანზე, სამყაროზე.

ეს ეხება ჯოჯოხას სახესაც, რისი ნარმოჭნის გარეშე ადასტურდა ვერც ამ სახის სისხაც და სიმრე ნარმოჭნდება.

„სტუმარ-მასპინძლის“ დასაწყისში, როგორც ვახსოვს, როცა ზეიადურის ნაამბობს მოსიშვს იმის შესახებ, თუ რა საინფორმაციო ნარეზებელი გამოიყენა მისი ნადირი, ჯოჯოხა მას თავისი ნაწილობრივი გაყოფის სთავაზობს: „...ნუ სწვრივ, საზრდო შეთვისაც დღეს უფაღს გაუჩენია. წილი გვეთა შენაჯა ამ ჩემგან მოკლულს ვიხეზია. რად გვიკრებს არ ვხეზებო, არც გვერები პირშია. მამ, თუ ეს ასე არ არის, რად მამეფეთე ამ დროსა?..“

ამ უბრალო, გულწრფელ, მსოფლმხედველობრივ თემებზე ინტელექტუალურ განსჯას თითქმის ძალიან დამორჩეულ სიტყვებში გაცხადებული არა მარტო ჯოჯოხას სულის სიხვედრე, არამედ მისი მონამსიც: იგი მიიჩნევს, რომ ღმერთი ზრუნავს ხევესურზეც – ქისტებთან მტრულ ურთიერთობაში მყოფი ტომის ნარმოჭნის უფრო მგრძობილობა „გაიაროსაც“, „ურჯულსაც“, ანუ ეს ღმერთი ყველა ადამიანს ღმერთია მათი ეთიკური და კონფესიური კუთვნილების განზრუნვად, ეს ადამიანთა მთელი მოდგმის ერთი, უნივერსალური ღმერთია; ზეიადურზე ამ საყოველთაო ღმერთის ზრუნვის გამოხატობაა, რომ მას ჯოჯოხა შეახვედრა, რომელმაც დეითის ნების შესაბამისად შეძენილია უნდა ადამიანის უფრო გავრცელება მოხედდრილ ხევესურს: ზუნებრივია, ასეთი ხედვის მქონე პროგნოსისთვის ხევესური საზოგადოება, არაკვიც „გაიაროს“ კი არა, სრულფასოვანი ადამიანია.

ჯოჯოხას პირობული პუმიანურობა ღრმად შერწყმულია მისი ღმერთზე ნარმოჭნის განახლებასთან, გაფართოებასთან და ჰუმანიზაციასთან, რაც მისი და ალუდა ქნულაურის შინაგანი ნათესაობის ერთ-ერთი არსებითი ნიშანია.

ღმერთზე ნარმოჭნის უნივერსალურობა, ადამიანთა მთელი მოდგმის ერთი ღმერთის მზრუნველობის ადრესატად დასახვას კანონზომიერად მოსდევს რჯულმენყარებლობა, რელიგიური ტორლერანტობა; მოსდევს იდეა, რომ ყველა კონფესია ამ ერთი ღმერთის სხვადასხვაგვარი გამოხატულებაა, მეტ-ნაკლებად ადვილად და ღირებული, და ამიტომ კონფესიებმა ერთმანეთის პატივისცემა, აღიარება, მშვიდობიანი თანარსებობა უნდა შეძლოს.

რელიგიური შეწყნარებლობა ჯოჯოხას სულიერი სამყაროს ბუნებრივი და, ამასთანავე, საესტეტიკური განუზომებელი ნაწილია. თავის-

თან სტუმარად მიყვანილ ხევესურს იგი ეუბნება: „აი, ეს ჩემი ოჯახი, ჩემი ციხე და სახლია; მობრძანდი როგორც მამა მასთან, ნათლიმამასთან ნათლია“. ჯოჯოხა ელბარაკება ზეიადურის მისთვის ბუნებრივ ქრისტიანობის „ენაზე“, იმელოებს ქრისტიანულ რელიგიებს, რათა გამოხატოს მისი მიმართ თავისი კეთილგანწყობის სიღრმე, გამოხატოს მათი მომავალი ურთიერთობის განსაკუთრებული სახალგაო, სინამდვილე და სიმართლე. იგი სხარტი და მოხდენილი სიტყვიერი „ფსუსით“ მიავებს პატივს ხევესურის რელიგიას, აღიარებს, რომ ეს რელიგია ქვემოთ დასაყვებულ ტავისგან განსხვავდება.

მთელი კაცობრიობისთვის საზიარო, კონფესიების განსხვავებებზე ადამიანთა ურთიერთობის იდეა და რჯულმენყარებლობა დიდი ხნის განმავლობაში ყალიბდებოდა, ეს პროცესი გამოკვეთილად იჩენს თავს რენესანსის ეპოქაში (ნ.კუხანელი), ინტენსივად გრძელდება შემდგომში, ევროპული რელიგიური ომების მიმდებარეობის გამოხატულებების და დაძლიერების საჭიროების კარნახით, და კულმინაციას აღწევს განმანათლებლობაში. განმანათლებლობის არეალში, მაგალითად, ვოლტერი წერს მანიფესტოს მსგავს, საპროგრამო ხასიათის ნაშრომს – „ტრაქტატი რჯულმენყარებლობის შესახებ“; კანტი ფიქრობს, რომ სხვადასხვა აღმსარებლობა ერთი, მარადიული რელიგიური ქვეყნობის მხოლოდ ისტორიულად ცვალებადი, დროსთან და გარემოსთან შესაბამისი ინსტიტუტებია; ლესინგი ქმნის პიესას „ნათი ბრძენი“, რომელშიც საყოველთაო ღმერთის იდეა, რჯულმენყარებლობის დაფუძნების და ადამიანებს შორის ეთიკურ-კონფესიური მტრობის გადალახვის პათოსი, განსაკუთრებული სიცხადით არის გამოხატული...

ვაჟა-ფშაველას „სტუმარ-მასპინძელი“ და „ალუდა ქეთელური“ ამ განმანათლებლურ ტენდენციასთან სიმსხვედრის ამტკიცებენ.

როგორც პოემის პირველი ეპიზოდი მოწმობს, ჯოჯოხა ღრმად რელიგიური ადამიანია. იგი, თქმისგან განსხვავებით, მუდმივად გრძნობს კავშირს საკუთარი ღმერთთან და რელიგიასთან, მუდმივად იხსენიებს მათ, რამდენადაც მათთან მიმართებაში ხედვას და აფასებს მომხდარი თუ მოსახდენ მოვლენებს, თავისთავად და სხვა ადამიანებს: „აი, სტუმარი მოგვარე, ღვთის წყალობა ჩვენი ზედა; კარგი ვაყავი, ეტყობა“, – ფიცხულობს თავის რჯულთა; „რა დევიტი საუფლო ჩვესი ნესსა?“, „ჩემს რჯულსა ვფიცავ, სისხლს დაღვრივ“, „დღეს სტუმარია ეგ ჩემი, თუნდა ზედა ემართოს სისხლისა, მითაც მე ვერ ვუღალატებ, ვფიცავ ღმერთს, ქმნილი იმისა“; „თვის რჯული და ვინყვებით, მიტომ იქცევი მცდარადა“; „ალუდასა ვფიცავ, გაგმუსრაფთ, მანამ ამკავავთ ხმლებითა, გრისხავეთ ცა-ქვეყნის მადლი, უსამართლობას შერებითა“.

ჯოჯოხა დარწმუნებულია, რომ რაკი ერთგულია ღმერთის მიერ მისთვის თავიდან დაკისრებული მოვალეობის – შეენის ზეიადურს და ამავე ღმერთს სტუმრის დაციული თავისი რელიგიის ტრადიციული მოთხოვნას ასრულებს, ღმერთი, ღვთიერი სიმათლე მასთანა; ამ რწმენით გადაჭერიებული უკომპრომისოდ უპირისპირდება თემს, რომელიც, მისი აზრით, ღმერთს და რელიგიას ზურგს აქცევს.

სტუმრის, თუნდაც მტრის, ხელშეუხებლობის „საუფლო ნესსა“

რელიგიის მიერ ნაკურთხ ადათს, რომლის შესასრულებლად ჯოჯოხა სიცოცხლესაც არ ზოგავს, შეუძლებელია თემზე არ ენობდეს. მაგრამ თემი და ჯოჯოხა ამ ნესის სხვადასხვაგვარი ინტერპრტირების ახედვით, ისევე როგორც სხვადასხვაგვარი ნარმოჭნა აქედ ღმერთზე თემის ღმერთი ვინოდ გაგებული, კონფესიით შემოსაზღვრული, მხოლოდ მის მალარებელთა და მორჩილთა ერთობის მუერეე ღმერთია; შესაბამისად, თემის თვალთახედვით, სტუმრად მყოფი მტერი „საუფლო ნესით“ დაციულია, თუკი იგი თვისტომია, ერთმონებუნია. ხოლო ჯოჯოხა სტუმრის დაცივის ნესს, რადგან ის დადგენილია ღმერთის მიერ, რომელიც, მისი გაგებით, მთელ კაცთა მოდგმას მფარველობს, უცხოტომელ და „გაიაროს“ მტერზეც აზრდობს.

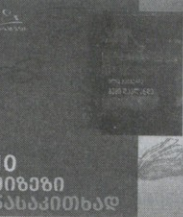
ეს ნიშნავს, რომ იმსხვედრა დემონისტული მტრის ხატე და მორალი ყველა ეთნოსის და კონფესიის ნარმოჭნადგენლობისთვის საერთო, ზოგადსაკუთრობი ხდება, უნივერსალური კაცობრივობით იმსხვედრა. ამავ ნიშნავს ალუდა ქეთელურის მიერ „ურჯული“ მტრის მიმდებარე ცხოვრების შესაძლებლობის მქონდა. ღმერთის უნივერსალისტული და ჰუმანიზებული, ახლებური იდეა ასეთსავე ახალ ღმერთს ნარმოჭობს, რომელიც აღარ არის ძველი მორალის მსგავსად შეზღუდული დაიპირისპირებით, ჩვენი – იმისი“; „ჩაკეტილი“ რელიგია და მორალი იცვლება „ალია“ რელიგიით და მორალით, თუკი ანტი ბერგრონის მიერ შექმნილი კლასიციკლის მიხედვით ვიმჯღებთ.

კიდევ ერთი კლასიციკალია, რომელიც ერის ფორმის ეკუთვნის, ერთმანეთსგან განსხვავებს ავტორიტეტულ და ჰუმანიტარულ რელიგიებს. ავტორიტარული რელიგია თრეუნავს ადამიანს საკუთარი უსამართლო სიმდაბლის და ბონიერების, უნებობის, არაბობის გრძნობით, ბოჭავს ადამიანის სულიერი, ინტელექტუალური, შემოქმედებითი ძალების განვითარებას, დამინების მძებობით ბრმა მორალურს აჩვევს მას. ხოლო ჰუმანიტარული რელიგია ადამიანს ჰუმანიტარული ძალების და უნებობის ზრდასა და გამოყოფას უწყობს ხელს, უპირველესად სიყვარულს და ემპათიის უნებობის, სინდისიერებისა; საკუთარი ღირების გრძნობას უწყობს და განუწყვეტლებს ადამიანს, მის დამოუკიდებელ რეფლექსიას აძლევს სტიმულს, თავისუფლების მოთხოვნილებას უძლიერებს მას...

ამკარა, რომ ჯოჯოხას რელიგიურმა ჰუმანიტარობა იგი ბრძნად კი არ ვაყავანება სტუმრის ხელშეხებლობის ადათს მხოლოდ იმიტომ, რომ ეს ადათი ღმერთის ნების გამოხატულებაა, არამედ გააზრებულია მიიჩნევს მას თავგანწირვით დაცვის ღირს ღვთავებრივ ფასს უფლოდა, რადგან ის ღრმად ჰუმანიტარია და პასუხობს ჯოჯოხას ბუნებრივ სიყვით, გულსისმირებას, სიყვარულის უნარს, სინდისიერებას.

ამ ადათის თავგანმტებული დაცვა ჯოჯოხასთვის საკუთარი ადამიანურ-ღვთავებრივი თავისუფლების და ღირსების დაცვაა. კიდევ ერთხელ დაუფლავი ყური ჯოჯოხას გადამწყვეტ სიტყვებს: „დღეს სტუმარია ეგ ჩემი, თუნდა ზედა ემართოს სისხლისა, მითაც მე ვერ ვუღალატებ, ვფიცავ ღმერთს, ქმნილი იმისა“. რადგან ადამიანი ღვთის ქმნილებაა, მას უფლება არ აქვს, იყოს სხვათა ბორჩე ნების დაქვემდებარებული, დაუქვემდებარებასი განმირავი, სულმდაბალი, სისასტიკით უმდაბლესი; იგი მოვალეა, საყოველთაო კაცობრივობით აღსაყვ ღმერთის სიდადემი დაიღოს წილი, – ასე ფიქრობს ჯოჯოხა.

10 მიზანი - თუ რატომ უნდა ნაიკითხოთ ილია ჭანტუიას რომანი „გამი დაჰვალდა“

1. მიუცე საუფლოს გარეგანა, მსოფლიო რეკლუციების აღმია გახვეული, ძველ დროებას ახალი დროება მტკიცუნულად, სისხლის და ცრემლის ფასად ენაცვლება... ეს ცეცხლის ალი საქართველოსად გადმოსწვება – რუსეთის იმპერიის ერთ პროვინციად სახელდებულს, გამოიღების გაზაზე შემდგარს...

1905 წლის რევოლუციური ქრონიკა, ილია ჭანტუიას მიერ რომანი „გამი დაჰვალდა“, იმ ექვიბითა აღდგენილი, რომლებიც ისტორიულ სინამდვილეს ახალი, უცნობი, საინტერესო პერსპექტივიდან ხატებს.

2. რომანში ამავე მატარებელი იწყება. მატარებელი დაწყებული ყველა ამავე კი რალითი სადგინტრობა. „გამი დაჰვალდა“ – სექსპოხიციაც დეტექტივის მსუბუქ ინტრაგავს შეიცავს და თან დოკუმენტურ ატმოსფეროსაც ზედმიწევნით ხატავს – ზუსტად ასეთი დროებაა – კუმუმი, გაცნობისას, რაც უნდა ინტიმური გარემო იყოს, ქალბა და კაცმაც ნამდვილი სახლები უნდა დაბალონ. ვინ იცის, ვინ რომელი ქვეყნი გაუშუა...

ამიტომ, ეს ტექსტი დასაწყისშივე მოგაკალათებთ ვირტუალური კუბს კიდში, ორ საყვად მომზიარლ პერსონაჟს შორის და ინტერესით ნავაჩიქიქეში, „ანდესტრონის მუხისა“ თანხლებით, ახალა-შენვებული საპორტო ქალაქშიყენ...

3. რომანში მოთავსი მას მთხრობლისაა. მართალია, მკითხველსთვის ბოლომდე უცნობი რჩება, ვინა იგი, მაგრამ მინც ვანხვდებით რამდენიმე „მინიშნებას“, რომელიც მეცობითც შეიძლება მისი პორტრეტის რეკონსტრუქცია, მაგალითად, საკულისმბოა ერთი ჰობბალი – მორს მხედველი ვერა, შესაბამისად, მისი შურა ხშირად ლანდების პერსპექტივასაც გულისხმობს – მოლანდების, მონცენების. ასე თუა, შესაძლოა, სათაურის გასაღებიც მოგვარებო რომანის კარს – იქნებ, სწორედ მთხრობლის ამოსახილია „გამი დაჰვალდა“?

4. რა არის ის, რაც მთხრობლის საქმეს (თხრობა) განსაკუთრებული, დაუფიყარს ხდის? რა თქმა უნდა, კოლოიალექტი, რომელიც მხოლოდ ტომოს არა, ქრონოსაც გულისხმობს. მთხრობელი მე-19 საუკუნის მინურტრის და მე-20 საუკუნის დასაწყისისთვის ნიშანდობლივი ენობრივი სტრუქტურით, იმერული კლითა საუბრობს, შიდადამებ მეგრულსაც გამოირეებს, მოკლედ – მთხრობელი აქარად იმ ტომოსიდანა, სადც ამავე ვითარდება – დასავლეთ საქართველი, კეროდ – ზუგდიდი-ფოთი.

5. ზუგდიდსა და ფოთზეც ვთქვათ – ამ მცირე, მაგრამ შინაგანი სიკრეცებით მასმტატურ რომანში ამ ქალაქების მეტად ვირტუალური პორტრეტებიც იხატება. განსაკუთრებით ფოთის სურათია თვალწარმტაცი – თითქმის თქვენც იმ დროს ეხსენებთ, როცა მისი მენებლობა დაიწყო მისმა დამაარსებელმა და მისი შინაარსის/კონცეფციის განმასხვლელმა ნიკო ნიკოლაძემ, პარიზული იერით და არბიექტურით.

6. და როგორი პერსონაჟები ჰყავს იმ რომანს? მართალია, წიგნს საფუძვლად ქართველი სოციალისტ-ღვდერალისტის – ვითრეც დეკანოზილის მემუარები უდგას, თუცა ცეცერი პასაჟ/გერსონაჟი ნაკავითებთ თავს, როგორც „გამოირონის მწყვეტილი“, „სიცურის სიბრძნე“, თუცა, რატომ გამოირონის? ეს ხომ ის ეკლექტური დროა, როცა შესაძლოა, ყველავერი კიდევ მომხდარიყოს...

ჩვენს ქართულ სინამდვილესაც ხომ, ისედაც უფა ლე ხდება – სინამდვილის ნაირის ადექტული ცეცე უნდა მოადგეს, მისკე კი სხვადასხვა დიდებით შემურბილი, სხვადასხვა მზარეს მებრძოლი ხალხი უნდა დაიძრას, საბოლოოდ, გემს ან ვინცა მესამე სხვა გზით უნდა გადაახვევინოს, ან თავად დასცობს ერთმანეთს, უკვე ნაიპრე მოქეჩებულბმა და, გაუშვან ის ბოლო მანის, რომელსაც, ამ კონკრეტულ წიგნში გემი „სიროუსი“ ჰქვია. გამოიღის, რომ მწერალმა ეს ზოგად-ქართული ადამიანი მოხილავს და მკაცრო, შთამბეჭდავი, დამუწყარი გმირების დახმარებით ჩვენს თვალწინ გააკვიცხლა.

7. ვაჟმუშები, ჟანდარმები, ყაზალები, აბრავები – ეს რომანი მათი თავსუფარია. ვისაც კითხვისას ამგვარი ამბებით ვახვლება უყვარს, ის აუცილებლად ისამოვნებს. მეტიც – ნამდვილ ისტორიულსაც კი შეიტყობს ქართველ აბრავთა ცხოვრებდან, აქამდე ლამის ზეპირსიტყვიერად რომ შემორჩა იმ ტყვეების მახლობლად მცხოვრებით, სადაც ოდესაც ეს უკანასკნელი თავისი ცხოვრებისეული მრწამსს აღასრულებდნენ...

8. გამოირეულად უნდა აღვნიშნოთ ოუმორი. მთხრობლის (ავტორის) ოუმორის შთამბეჭდავი განცდა ამქცა – ის ინტელექტუალურცაა და დალიექტის ენობრივ სიმამთა დაქმევიც. ამით, „გამი დაჰვალდა“ კიდევ უფრო საამოდ ნასაკითხია.

9. მართო ნასაკითხის არა, – სახანაჟო. ეს უცნობი მთხრობელი ისე ყველა ამბავს, რომ აქარად კინოდაც ხედვას და მკითხველსაც „აყურებინებს“. მონტაჟის პრინციპსაც ოსტატურად ფლობს – ზოგჯერ ისეთ რამებს „ამოიჭირის“, ისე მოგაფარებს თვალბდან, რომ ინტერესს გიღვივებს, დანარჩენი თავად დაინახო და ნაიკითხო.

10. „გამი დაჰვალდა“ გალაკტიონის „გამი დაჰვალდა“-ს ალუზიაცაა, ყოველ შემთხვევაში, სათაურებთან ამაღლებული მდგომარეობით ტექსტში, და, არც ავტორი უტრეებს იმებს: იმ დანარჩენ ღირსებითა შორის, რაც ზემოთ ჩამოთვლილი, ერთიც უნდა ვთქვათ – ეს ამ ტექსტის ზომიერი, ნატყვი ლირიკაა (უფრო – ავტორის, უნიჭიერესი ახალგაზრდა მწერლის ილია ჭანტუიას ერთგვარი რეკურანსი და მადლიერება გალაკტიონის პოეტური კოსმოსის მიმართ).

სხვაწიარად, აღბათ არც შეიძლება – ამავე ხომ ზღვისპირა ქალაქში, ატოქიული გემის მოლოდინში ვითარდება, სადაც ვეერი სევედა და ტკიპულია, ვეერი ცხედარი, გამოშრება, მაგრამ სადაც მინც იცინიან ბავშვები...

ლალო მინაშვილი

მრავალმხრივი აკადემიკოს ელიზბარ ჯაველიძის მეცნიერული, სამწერლო და საზოგადოებრივი მოღვაწეობა.

სპეციალობით ელიზბარ ჯაველიძე აღმოსავლეთმცოდნეა, მაგრამ იგი სულაც არ იფარგლება აღმოსავლური ლიტერატურისა და კულტურის ურთულესი პრობლემების კვლევით, არამედ თანაბრად ჩართული ქართული ლიტერატურის ისტორიის პრობლემების გარკვევაში. შეიძლება და უნდა ითქვას, არც ერთ ქართველ ორიენტალისტს არ გამოუმტყაფებია ისეთი ღრმა, სერიოზული ინტერესი მშობლიური ქართული მწერლობისა და კულტურის მიმართ, როგორც ე. ჯაველიძემ გამოავლინა.

აკად. ელიზბარ ჯაველიძის, როგორც ლიტერატურის ისტორიკოსის დიდი შესაძლებლობები წარმოჩნდა შუა საუკუნეების მდიდარი ქართული ლიტერატურის კვლევისას. მისი ინტერესები თანაბრად და განაწილებული ქართული საისტორიო მწერლობის, მდიდარი აგიოგრაფიის, ჰიმნოგრაფიის საკითხების დამუშავებაზე.

ქართველთა „ხელიხელსაგომანები“ ძეგლის, გენიალური „ვეფხისტყაოსნის“ უფროთადესი პრობლემების, აღორძინების ხანის ქართული ლიტერატურის, კერძოდ ამ ეპოქის ორი უდიდესი წარმომადგენლის დიდი შეიგავის, განხილვის სულხან-საბა ორბელიანისა და დავით გურამიშვილის შემოქმედებათა ძირითადი პრობლემების კვლევის საქმეში.

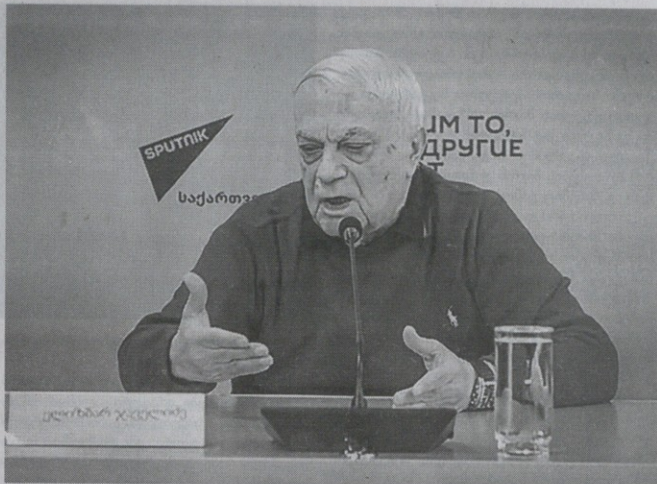
აკად. ელიზბარ ჯაველიძის მეცნიერული ინტერესების ცენტრში დგას ის, რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, ისეთი ზოგადი თეორიული და ზოგადისტორიული საკითხები, რაც XVIII საუკუნიდან მოყვება ქართულ ლიტერატურის ცოდნობას, XIX საუკუნიდან კი ხშირად ჩვენი ქვეყნისა და კულტურის ადამიანურწინე, ეროვნული ღირსების დამცემი, შემსახველ სახესაც აძლევდნენ, რომლისგან დავცა ჩვენს დიდ მწერლებსა და მამულმშობლებს ილია ჭავჭავაძის, აკაკი წერეთლის, ვაჟა-ფშაველას უნებდათ. იქნებოდა ეს პოემის ამბის, სიუჟეტის ორიგინალიზმის, „ვეფხისტყაოსნის“ გმირთა ეროვნულობის, მათი რავგარობის, „მართალი სამართლის“ მქონის და სხვა საკითხები. ასევე უაღრესად მნიშვნელოვანია აკად. ე. ჯაველიძის მიერ მიღებული დასკვნები დიდი ს.-ს. ორბელიანის „სიბრძნე სიკრუისას“ ზოგად პრობლემურ კლასთან დაკავშირებით, იქნება ეს კრებული ორიგინალიზმის საკითხი, იგივეს ფანრიის რაობის, ნიღნეშის უსულო იგავების წარმომავლობის, სულხან-საბა ორბელიანის პრინციპების ტიპოლოგიის საკითხები და ა.შ.

ე. ჯაველიძის კვლევის განმარტებისა და ორიგინალიზმისაკენ თვითმიზნური სწრაფვა, სპეციალური ცოდნის დემონსტრირება და ამით თავისი მონონება, არამედ დასაბუთების ენაზე საუბარი, არგუმენტი, სიცხადე და დამაჯერებლობა. ნათქვამის თვალსაჩინოებისათვის რამდენიმე მაგალითის მოხმობით დავყვავიყვავდებით.

მართალია, ერთგან აკად. ელიზბარ ჯაველიძემ მორიგებით აცხადებს, რომ ის არ არის რუსთაველოლოგი (კერძოდ, მწერალ თამაზ ჭილაძის ვრცელი რუსთაველოლოგიური წერლობის შეფასებისას), მაგრამ ფაქტი სწორედ ისაა, რომ როგორც შესანიშნავი სპეციალისტის, აღმოსავლური პოეზიის აღიარებული მკვლევრის ნაფიქრ-ნაზრებს „ვეფხისტყაოსანზე“, ძალიან დიდი მნიშვნელობა ენიჭება.

ყველაფერის ცნობილია თუ რა განსხვავებული შეხედულებათა, ქართველთა მიმართ თუ რა ანგარიშსწორებათა, რა გააგებობათა საფუძვლად იქცა პროლოგის ის სტროფი, რომელიც პოემის – „ამბას“ ძღვენა – „ესე ამბავი სპარსეთში“, რომელიც გარკვეულმა მკვლევარებმა პირდაპირ გაიგეს და სპარსეთში იწყეს პოემის ფაბულის ძიება, თუმცა იქ, როგორც ცნობილია, არავინ ამის მსგავსი არ აღმოჩნდა, და ეს პირველმა ვახტანგ VI-მ ამცნო საზოგადოებას. XIX საუკუნეში ეს ცნობა ჩვენს, ქართველთა დასამცრობადაც გამოიყენეს, რასაც მოჰყვა ცნობილი პოლემიკა ილია ჭავჭავაძის ივანე ჯავახიანიანთან, ნიკო ნიკოლაძესთან და ნიკო მარათთან.

სამწერლოდ, ზოგიერთი მკვლევრის მიერ ჩვენს დროშიაც ილიას აღნიშნული პარაფრაზი

ელიზბარ ჯაველიძე - ქართული ლიტერატურის ისტორიკოსი და კრიტიკოსი

ისე იქნა გაგებული, თითქოს ქართველი ინტელიგენცია, მათ შორის, პირველ ყოვლისა, დიდი ილია, წინააღმდეგი იყო, რომ პოემის ფაბულის სპარსულობა დადასტურებულიყო. თითქოს ილიაც, ვაჟა-ფშაველას პირდაპირად იმდენ აზრს მზა ფაბულის გამოყენებისას. ერთი ავტორი იქამდეც მიდის, რომ მისი თქმით, თურმე „ილია ჭავჭავაძის მიანც ჰქონდა საკუთარი შეხედულება ამის სესხების საკითხში. მას სათაჯილოდ მიანცდა არა თუ სხვა ენიდან, არამედ ფოლკლორიდან ამბის სესხება“ (მ. თოდუა, ვეფხის ნახტომი, ანუ რითი სჯობს რუსთაველი შექსპირს და გეითეს, ტურ. 1998, 14). რბილად რომ ვთქვათ, ეს აზრი მკრეხტულია თუ არა, უფროსი კი და სრული გაუგებრობა ილია ჭავჭავაძის ივანე ჯავახიანიანს პოლემიკა არის. ფოლკლორის რაც შეეხება, ილია ხომ „განდგელობა“ (რომელსაც საფუძვლად ხალხში გაგონილი ლეგენდა დედა) და „ახაზღეთის ტბის“ (სასევე ლეგენდაზე დაფუძნებული შედევრისა) ავტორია. აქვე როგორ არ გაიხსენოთ ილიას დრამატული პოემა „ქართლის დედა“. ილია ამ პოემის შესახებ პეტრე ნაკაშიძეს სწერდა: „მე ყველაზე უფრო ჯერის სილერა მომწონს. ლეხური კილოზდ მოწყობილია“ (ლ. მინაშვილი, ლიტერატურული ნარკვევები, 2009, 63 გვ.). ილია უცხო, სპარსული წყაროს წინააღმდეგი კი არ იყო, თუ აღმოჩნდებოდა ასეთი წყარო, ილია იმ უხადრუკ აზრს უპირისპირდებოდა, რომლის თანახმაა „ქართველებს თავიდან ბოლომდე თავისი არა ჰქონიდა რა და სულ ყველაფერი სპარსულების ნაწყალიბეგია“ (ილია) (ლ. მინაშვილი, დასახელებული წიგნი, 68 გვ.).

აკად. ნიკო მარის ამაოდ დაგმობის შემდეგ „ვეფხისტყაოსნის“ ფაბულის ძიებისას ზოგიერთი მეცნიერი (მაგ. პროფ. მაგალი თოდუა) კვლავ „ვეფხისტყაოსნის“ ფაბულის პოემის სურვილით დაკავებული, ირწმუნება, რომ მან უტყუარად დაადგინა ეს წყარო. „მოკლეული წყარო“ არ სცილდება უზოგადეს სქემას — ვაჟს და ქალს უყვარი ერთმანეთი. ქალის მშობლები წინააღმდეგნი არიან და გადამალებენ ქალს და ა.შ. თუ ასეთ სქემას ვაღიარებთ „ვეფხისტყაოსნის“ ფაბულად, მაშინ სიყვარულზე დაწერილ თხზულებათა დიდი ნაწილი უნდა მივიჩნიოთ პოემის წყაროდ. ამგვარ წყაროებში მითითება მსგავსი მტკიცებისა — პეტრე ჰაგას პაულის, რადგან ერთსაც ცხვირი აქვს და მეორესაც — ეს ილიას მაგალითია. ყოველივე ამის გამოც ძალიან საყურადღებოა აღმოსავლურ ლიტერატურაში ღრმად განსწავლული ავტორის მოსაზრება ამ საკითხზე. აკად. ელიზბარ ჯაველიძემ იმ თვალსაზრის იზიარებს, რომ შოთა რუსთაველი მიმართავს სიუჟეტის გაუცხოების ხერხს (აკად. ალ. სპრამიძე).

ე. ჯაველიძემ ამ აზრის სასარგებლოდ ისეთი არგუმენტებს წარმოადგენს, რომლებიც აბსოლუტურად დამაჯერებელია. მისი აზრით, შოთა რუსთაველი იცავს თავისი დროის ლიტერატურულ ტრადიციებს და ნესებს. შუა საუკუნეების ლიტერატურულ-თეორიულ აზროვნებას კი შემუშავებული ჰქონდა მტკიცედ დადგენილი პრინციპები და კონვენციები და მათ შორის შემდეგი: ა) ყოველი პოემის ავტორი თავისი თხზულების ამბავს, ფაბულას აცხადებდა სხვა ვინმეს მიერ უკვე შეთხზულ და მოუღარიბებულ ამბად. ამით იგი ხაზს უსვამდა იმას, რომ ეს ამბავი იმდენადაა საყურადღებო, მნიშვნელოვანი, რომ მასზე უნდა დაიწერა, ე.ი. თავისთავად ღირსება იყო ამბის ხაზგასმული; ბ) პოემის ამბავი უნდა ყოფილიყო გაუცხოებული, მოქმედება უნდა ყოფილიყო მომხდარი სხვა ქვეყანაში, რითაც უგულვლოყოფილი იქნებოდა ყოველგვარი ისტორიული, უფრო სწორად, რეალური ასოციაციები, რითაც გაიზრდებოდა მხატვრული გამოსავლის ეფექტი, გაიზრდებოდა თხზულების ესთეტიკური აქტი. ამ ნესებს იცავს შუასაუკუნეების ყველა პოეტი — აღმოსავლელი თუ დასავლელი. ცხადია მათ ვერც შოთა რუსთაველი აუვლიდა გვერდს, ანდა რატომ უნდა აველო (ე. ჯაველიძე „შტუდიები“; 340). სხვა, უცხო (აღმოსავლური) ლიტერატურის სპეციალისტს, ამგვარი საბუთები არ მოუხმია; რუსთაველის ნათქვამი პირდაპირ კი ბევრმა გაიგო; ამ შემთხვევაშიც ძალიან კარგად ჩანს, რომ აკად. ე. ჯაველიძე სესხა იქნება კი არ არის ადგენილი, თავისი სპეციალობიდან გამომდინარე პოემის ფაბულის უცხოურ ლიტერატურასა და ფოლკლორში ახალ არარსებული წყაროების ძიებას კი არ აწარმოებს, არამედ იმას წარმოაჩენს ცხადად და გასაგებად, რაც სიმართლეა. სიმართლე, ჭეშმარიტება კი ე. ჯაველიძისათვის უმაღლესი ღირებულებაა. ასეა „ვეფხისტყაოსნის“ პრობლემატიკის შემთხვევაშიც და საერთოდაც, ერთი სიტყვით, აქაც, როგორც სხვაგან ცხადად იკვეთება მკვლევრის ერთგულება სიმართლისადმი და ერთგული ფელთოსნედაც.

„ვეფხისტყაოსნის“ პრობლემატიკაზე მსჯელობისას მრავალაგან აქ არ შეიძლება კიდევ ერთხელ არ შევანეროთ ყურადღება. საქმე ეხება ნესტების სიტყვებს „ქმნა მართლისა, სამართლისა ხესა შეიქმნ ხმელსა ნედლად“ და სასიძის მოკვლის ფაქტს. განსაკუთრებით ბოლო ხანებში იმ ჯერის მკვლევრები და საერთოდ „ყოფლისმცოდნე“ მკითხველები, ვინც თითქოს მორალის სადარაჯოზე „მტკიცედ“ მდგომნი სულ აღარ ერდებინა გენიალურ პოეტს და მის სანუკვარ გმირებს ნესტანს და ტარიელს ხვარაზმის შევიდა მოკვლისათვის და ასე

გასინჯეთ თვით ავთანდღს, ამ სწორპოეტიკურ მეგობარს, რაინდს, ჭამნავიერის იმ ქვეყანად გასტუმრებისათვის, მათი საქციელით აღმოვთხულები, მზად არიან ისინი შეაგვიწონ, უმკაცრესად დასაჯონ.

აკად. ე. ჯაველიძე ასეთ მსაჯულთა უცნობიერებას, რომ აქ შუასაუკუნეების მორალურ-ზნეობრივი პრინციპების ცოდნას საჭირო, როცა ამ საუკუნეების ძეგლს ვეცნობით. საჭიროა ვიცოდეთ, რომ ამ საუკუნეების ზნეობრივი პრინციპებით გამართლებულია მცირე დანაშაული, როცა ის დიდი დანაშაულის, პირობების დათრგუნვას გმსახურება. (მდრ., აკად. ელვაჯა ბინთიძის აზრით, „ვეფხისტყაოსნის“ გმირთა გააზრება უნდა ხდებოდეს გვიანდელი შუასაუკუნეების იდეურ-ესთეტიკური პრინციპების დონეზე. ამოსავალი რუსთაველის ფენომენის შეცნობაში უნდა იყოს არა თანამედროვე ლიტერატურული პრინციპები, არამედ შუასაუკუნეებისა და რენესანსის ეპოქის მსოფლმხედველბობით და ესთეტიკური პოზიცია. „ვეფხისტყაოსნის“ გმირი იდეალურია. მას არა აქვს ნაკლი, სისუსტე, ამ გმირის თვით ადამიანური სისუსტეა ამაღლებული“ (ე. ბინთიძე, შუასაუკუნეებზე და რენესანსული „ვეფხისტყაოსანი“, 1993, 40-49). ჩვენი მხრივ დავამატებდით, ეს რომ ასე არ იყოს, მაშინ შუა საუკუნეების სარაინოდ თხზულებათა გმირები ალბათ უკლებლივ ყველა განსაჯელის სკამზე უნდა დაგვეყვ.

კიდევ ბევრ აქტუალურ ლიტერატურათმცოდნეობით — ესთეტიკურ საკითხს ეხება აკად. ე. ჯაველიძე თავის ნარკვევაში „კერძოდ, მწერალ თამაზ ჭილაძის „ვეფხისტყაოსნის“ შესახებ წარმოდგენილი მოსაზრებების გამო გამოთქმულ შენიშვნებში არის ბევრი რამ ისეთი, რაც სადღეოდ არა თუ ქარგავს მნიშვნელობას, არამედ უფრო აქტუალური ხდება. ახლა რომ მათგანზე აუცილებლად გვიხდა შევანეროთ ყურადღება. საქმე ეხება იმ უცოდნობილოდ მიზანს, რომელსაც განსაკუთრებულად ე. ჯაველიძის მხრეა იმ პოლემიკაში, რაც თამაზ ჭილაძის წერლობა აღძრა. როგორც ცნობილია, პოსტმოდერნიზმის ნიშნით ამ ბოლო დროს უაზრად რამე იწერება ძალზედ საეჭვო ესთეტიკური ღირებულებისა, რომ არავინ ვიქვით სობნუნესა და სობნუნერებზე და ხშირად ასეთ შემთხვევაში უდიერად მიმართავენ, აწუხებენ კლასიკა, ქართველთა სათავაზო სახელებს. მათ ყოველთვის მოუალელოდ, მოუხეცვავად უნდა ვისსენებდეთ აკად. ელიზბარ ჯაველიძის სიტყვებს — „ნუ შევანუხებთ ჩვენს წინააზრას არიდლებს, ნუ მოვეცვევით მათ უდიერად“ („შტუდიები“, 176). ე. ჯაველიძის მართებულობა აზრით, „როცა კლასიკურ ქმნილებას „გათანამედროვეობა“, რაც დღევანდელ ხელთყვანაში ფართოდაა გავრცელებული, დიდი სიფრთხილე და გონიერება გვამართებს“. ასეთ ინტერპრეტაციას, მკვლევარ-კრიტიკოსის პრაქტიკაში, მხოლოდ მაშინ აქვს გამართლება, როცა აღსაქურ ნაწარმოების მთავარი იდეა და სული შენარჩუნებულია და თანამედროვეობის შესატყვისად გამოსავლის საშუალებები იცვლება. უნდა იგრწობოდეს დიდი მოკრძალება წინაპრი შემოქმედისადმი და რაც მთავარია, თანამემოქმედების სულიერი ახლობლობა და ნათესაობა უნდა ექვს საფუძვლად. სხვაგვარად კლასიკური ძეგლის „გათანამედროვეობაზე“ ყოველგვარი ფიქრი ახლობლობა და ნათესაობა უნდა ექვს საფუძვლად. სხვაგვარად კლასიკური ძეგლის „გათანამედროვეობაზე“ ყოველგვარი ფიქრი ახლობლობა და ნათესაობა უნდა ექვს საფუძვლად. სხვაგვარად კლასიკური ძეგლის „გათანამედროვეობაზე“ ყოველგვარი ფიქრი ახლობლობა და ნათესაობა უნდა ექვს საფუძვლად.

„ვეფხისტყაოსნის“ პრობლემატიკაზე მსჯელობისას მრავალაგან აქ არ შეიძლება კიდევ ერთხელ არ შევანეროთ ყურადღება. საქმე ეხება ნესტების სიტყვებს „ქმნა მართლისა, სამართლისა ხესა შეიქმნ ხმელსა ნედლად“ და სასიძის მოკვლის ფაქტს. განსაკუთრებით ბოლო ხანებში იმ ჯერის მკვლევრები და საერთოდ „ყოფლისმცოდნე“ მკითხველები, ვინც თითქოს მორალის სადარაჯოზე „მტკიცედ“ მდგომნი სულ აღარ ერდებინა გენიალურ პოეტს და მის სანუკვარ გმირებს ნესტანს და ტარიელს ხვარაზმის შევიდა მოკვლისათვის და ასე

ნიერულ ინტერესებში დიდი ადგილი დაიჭირა ძველი ქართული მწერლობის აღორძინების ხანის გამორჩეულმა წარმომადგენლებმა, შესანიშნავმა მოყვარულმა სულხან-საბა ორბელიანმა და „ქართლის ჭირის“ მოზარედ დავით გურამიშვილმა, ამ მწერალთა შემოქმედების განხილვა მეცნიერმა ფართო მსოფლმხედველობრივ, ესთეტიკურ, ეთიკურ პლანში წარმართა და ამ შემთხვევაში უაღრესად მნიშვნელოვანი დასკვნები გააკეთა, რომელთაგან მხოლოდ ორომღებ შევიწერდებით.

►► დასასრული მინება

▶▶ აირავილი მკაცრი

ჩვეული სამუდამოდ თავს აყვარებს. სცენაზე დგას მომღერალი, რომელსაც საორკესტრო ორმიდან დირიჟორი და მთელი ორკესტრი თვალყურს ადევნებს, მაყურებელი სულგანახული ელის მის მაღალ ნოტებს და აღარ ფიქრობს ამ სივრცეში შეჩერებულ დროზე, არამედ მხოლოდ ელის არტისტიზმს, გარდასახვას, გმირს... და აქ თავს იჩენს მნიშვნელოვანი საკითხი, თუმცა ეს სიტყვა მებაშუშება კიდევ სცენის ოსტატია სხენებისას...

ამ სპექტაკლის სულისკვეთება – მართლაც რომ საოპერო წარმოდგენის შესატყვისი იყო და იმ რომანტიკულ განწყობილებას ეძიებოდა, რომელიც „მანონ ლესკოს“ სოციალური კრიტიკის მუსიკალურ ქმნილებად გადაქცევის ისტორიული წინამძღვრების თანამედროვე გახლდათ: როდესაც 30 წლის, არც ისე ცნობილი კომპოზიტორი ჯაკობო პუჩინი ახალი ოპერის დაწერის იდეით აეთნო და სახელგანთქმულმა მილანელმა გამოქვეყნებულმა ჯულიო რიკორდომ განუცხადა, – ძვირფასო ჯაკობო, იდეა განწიროვია, რადგან მთელი ევროპა თოვლ მასწავს „მანონის“ საცეკვაო მილანდისა და ლინდის... კომპოზიტორმა უპასუხა, – მანონი გმირია, რომლისაც მგერა და ამბიციური კის დამპყრობის საზოგადოებრივი ველს... რატომ არ შეიძლება იყოს ოპერა მანონზე? მის მსგავს ქალს ერთზე მეტი საყვარელი შეიძლება ჰყავდეს... მასწავრობის, როგორც ფრანკი, უფროდითა და მზუნველბით, მე კი ვგრძობ, როგორც იტალიელი, სასონარკვევითა და ვნებით...

თოვლ მასწავს და ჯაკობო პუჩინის „მანონ ლესკოს“ წინ უსწრებდა დაწერილ ფრანსუა ესპრის ოპერა „მანონ ლესკო“. სამივე მუსიკალური ნაწარმოები ამაღლს ანტუან ფრანსუა პერის პოპულარულ მცურე ზომის რომანს „შეგალი დე გრესი“ და მანონ ლესკოს ამავეს ეფუძნებოდა. თავად პრევი მანონზე ამბობდა, – ადამიანებს რომ ჩემი თავსება და გული ჰქონდოდა, ეს მომბოძებოდა არცაა მსოფლიოს პირველ ტახტს დაიმსახურებდა...

მანონის, დე გრესისა და ფერის ურთიერთობის ძალიან ჰგავდა თავად კომპოზიტორ პუჩინის ცხოვრებისეულ ამბავს – აღსავსეს სიღარიბით, შეძლებული ცივის ცოლთან ურთიერთობით, შენებებით, კრემლით და სიყვარულისათვის პრძილის ისტორიით... ეს იყო მისი მესამე და პირველი ოპერა, რომელმაც მაყურებლის აღიარება, რეცენზენტთა მონონება და კრიტიკის მთებთან, მსოფლიოს კი, ჯაკობო პუჩინის სახელი დაიმოწმა...

პუჩინის ოპერის მსოფლიო პრემიერა 1893 წლის 1 თებერვლის, ტურინის საპეორო თეატრში შედგა, 35 წლის პუჩინი დღე საოპერო კომპოზიტორად აღიარეს. დღეებთან ერთად, განაღდა პირველი მნიშვნელოვანი შექმნისაგალი – 40 ათასი ლირა „მანონ ლესკოს“ სადგენი უფლებებისათვის, რითიც მან, დედის გარდაცვალების შემდეგ, ტოსკანას ქალაქ ლუკანში გაყვდილი მშობლიური სახლი გაიძიოდა...

არანაქვლ მნიშვნელოვანი იყო ერთი წლის შემდეგ ლინდის, „კუინეტ-გარდენში“ გამართული პრემიერაც, რომელსაც ძალზე თბილად გამოემხრო ცნობილი დრამატურგი და მუსიკალური კრიტიკოსი კარტოტოს ბერნარდი შოუ. მისი სიტყვით, პუჩინი, ვერდის ყველაზე საგარაულო მეკვიდრე იყო...

იმავ წელს, იტალიურმა დასმა რუსეთში, სანქტ-პეტერბურგში შეასრულა ოპერა „მანონ ლესკო“, ორი წლის შემდეგ, 1895 წელს, ის მოსკოვში, შენებების კერძო რუსული ოპერის თეატრში წარმოდგენეს (ამ შენობაში, დღე თეატრის გვერდით, ახლა რუსეთის აკადემიური ახალგაზრდული თეატრია განთავსებული). 1893 წლის 31 ოქტომბერს პუჩინის ოპერა „მანონ ლესკო“ – ტოტოლის სახაზონი თეატრში დაიდგა, რეპერტუარში იყო 1896-97 წლების სეზონშიც...

2022 წელს, იგი კვლავ ჩნდება თბილისის საოპერო თეატრის რეპერტუარში. თბილისური პრემიერის რეჟისურა იანარა სლუცკას ეკუთვნის, რომელმაც ეს ოპერა 2015 წელს დადგა ლატვის რეპერტუარში საოპერო თეატრში. ერთ-ერთ ინტერვიუში მან აღნიშნა: „მთავარი გამორების ეკიოზში საშიზმად მამოვთვებდა, მანონის მომხიბვლობა იმავნაკად არ ამართობდა მისი საქციელს, ხოლო დე გრესი ერთგულბა უპატივებლ სისუსტედ მიმანდა“... გამანათლებლობის ეპოქისათვის ტოტორი თება – ადამიანი და ვნება, თანამედროვე რეჟისურისთვის მნიშვნელოვანი შეიქნა, რადგან

უკვდავი პოეტის მიერ თქმული: „მარადისი სიყვარული ძნელია“. ანტიკური ტრადიციების დარად, აქ ბედისწერის თება იკვებება, მანონი არის ორი სამყაროს – მატერიალური და სულიერი სამყაროს შეხვედრა: სიყვარულსა და კეთილდღეობას შორის არჩევანი – სულიერი და ფიზიკური კატასტროფის ტოლფასია, ხოლო კონფლიქტი ადამიანსა და სამყაროს შორის – ორი პროვოცება შორის კონფლიქტად იკუმშება და – განაჩენიც გამოტანალია...

თბილისური დადგმის მაყურებლის ყურადღება მიმართულია იმისაკენ, თუ რით არის საინტერესო სპექტაკლის რეჟისორული გადაწყვეტა. 2015 წლის დადგმის რეცენზიების მიხედვით თუ ვიშხველებთ, იანარა სლუცკამ პუჩინის ამ შედგერის ინტერპრეტაციას დიდი ყურადღება მიაქცია ახალი პრევი მიერ მონიშნულ პრობლემას – ვნება და ადამიანი; რეჟისორმა ფაულა არ შეცვალა, მაგრამ აქცენტზე და მოქმედება ჩვენს დროში გადმოიტანა. თურმე არც პუჩინის აღელვება მინცადამიანდ დროისა და ადგილმდებარეობის განსაზღვრა. მანონის მსგავსი არსების შეხვედრა ყველაზე და ყოველთვისაა შესაძლებელი, რადგან ასეთები კვლავ და კვლავ დაიბადებიან, ნებისმიერ განიშობისა და დროში. პუჩინის უფრო მკვერი ხასიათებისა და სცენური მდგომარეობების დაბატვა სურდა, რაც შესანიშნავად შეელო კიდევ ბედისწერის თებაზე კი, ვიოქალურად ძალიან მაღლ, ვადგერის შემოქმედებამ გადაინაწილა და მძლავრად იქცა.

თბილისის ოპერისა და ბალეტის თეატრი 2017 წლიდან ევროპული ოპერის თეატრებისა და ფესტივალების ევროპულ გაერთიანების OPERA EUROPA-ს შეუერთდა და მომზადებულია ახალ თაობაზე ორიენტრებული უშიშვნელოვანესი პროექტი – ახალგაზრდა შემორღებულთა პროგრამა დაიწყო, რომლის ფარგლებშიც მსოფლიოს ნამყვან თეატრების დიდებულმა გაცელოთ პროგრამები. თბილისელმა მაცურებელმა იხილა შესანიშნავი სპექტაკლები: „აიდა“, „სოფლის ღირსება“, „სიყვარულის ნეტარი“, „სტრაჯიატა“, „მაცეკვაო“, „სტურნილიტი“, „ტოსკა“, „პალ-მასკარადი“, „ბედის ძალა“, „დონ კარლოსი“, „ნაბუკო“, და ბოლოს, „მანონ ლესკო“... რიგიდან თბილისში ჩამოვიდა სპექტაკლის სრული დეკორაცია და კოსტუმები (მსატრები: მარტინო ელკარსისი და კეიტა), ასევე განათებისა და ვიდეომანრიგის სრული პარტიტურა. იანარა სლუცკამ სულ ორი კვირა დაეკუ თბილისში, იმუშავა მსახიობებთან და მეორე პრემიერის შემდეგ შობაზედღეობებითა და ექვიციებით სავსე სამშობლოში გაბრუნდა.

სპექტაკლის დადგენილი რეჟისორი – იანარა სლუცკა: Странное ощущение возвращаться к работе, после которой прошло столько времени. Это как из шкафа взять одежду: то очень любимое платье и хочется примерить-а вдруг не подойдет или в таком не ходит, но зато не слыхилось. Все о чем думала и как воспринимала эту оперу, было сохранено в памяти и не okazaлось прошедшем временем. Я только боялась, что не смогу за неполные две недели это все воспринять заново. Я помню первый день моего приезда. Сидят все солисты и три... помощники, которые работали перед моим приездом. И вот начинается репетиция. Я внятно помню свое удивление и восхищение тем, как много сделано. За это огромная благодарность Кетеван-Хатунა Бедელაде, Заза Алдаде, Лела Гваришвили и ведущей режиссера спектакля - Марине Бурчуладзе. Без их предвзятых работ, думаю, что конечный вариант не был бы таким. Мне оставалось „admirer жизнь“ - говорить о характере, объяснить мотивацию поступков, внутренний монолог и действие. Еще хочу поблагодарить Иветте Аниашвили, с которой выставила свет. Я очень благодарна всем солистам, которые работали с отчаяньем, и спасибо хор. Есть послышка – „по щучьему велению...“ – так, я была эта щучка, все желание которой выполнялось. Спасибо всему театру!

ჩემთვის მეტად საგულანსხი იყო, თუ როგორ მიმდინარებდა სპექტაკლის რეპეტაციები, ამიტომაც შეხვედი ასისტენტ-რეჟისორებს: ქეთევან-ხათუნა ბედელაძეს, ზაზა ალდაძეს, ლელა გვარამიძეს, მთავარი გმირების შემსრულებლებს: ხათუნა ქიოხნელიძესა და ვალერია გარბაჯიას, რომელთაც საინტერესო მოსაზრებები გამიზარეს და საკუთარი შემოქმედებით ბიოგრაფიებიც მამამეს, თუმცადა მოკლედ.

ქეთევან-ხათუნა ბედელაძე – ჩვენ, სამმა რეჟისორმა, ლატვიანად გამოეგზავნილი ვიდუონანარის მიხედვით, სპექტაკლი შეისწავლილი, შემდეგ მოქმედებებიც გადაინაწილა და თბილისში ჩამოსულ რეჟისორს არათუ მავი, არამედ გამაზადებული, განკრიალებუ-

ლი მასალა დაეხვედრეთ... აღფრთოვანება არ დაუმალოს...

მომხონა ამ რეჟისორის დინამიკა, ურთიერთობის ბუნებრიობა, არაფერი ყალბი არ უნდა... ამბობდა, – სპექტაკლის გამო მომღერლებს წვედა აქტი დარბოლისკენ, რომელზეც მართლაც ბერი რამა დამოკიდებული, ყურადღების მიმართვა, მან ხომ შესვლები უნდა უკარნახოს მსახიობს... ამიტომ ყოველნაირად ზულდავამ გავმარს და არც თეთრი კარნახობდა მსახიობებს, თუ საით გაქვდათ – მარჯვნივ თუ მარცხნივ, ან საით ნასულიყვნენ...

სპექტაკლი კარვდა ჰქონდა მოღვივებული სიმულტანური მოქმედებები, ერთ სცენაში ორი-სამი-ოთხი პარალელური მოქმედება იყო აწყობილი და, თუ გუნდი არ მღეროდა, ის მინც ქმდილი იყო და ძალიან ორგანულად ერთგვად სიმღერისას...

უთვითი სცენის გადაწყვეტა კი ძალიან მომონს, მაგალითად, მესამე მოქმედებაში – ქალების გადასახლება, როდესაც ქანდაკებას უთვითი აწყობენ... სანამ რეჟისორი ჩამოვიდა, ჩემთვის კიდევ ვიფიქრე, რომ დასაფლავება ჰგავდა... როცა ჩამოვიდა, ეკითხე, უკუბრუნდეთ-მეთქი? დამეინებმა, – ფერისათვის ქალი მხოლოდ ნიეთა, თავდაწყება მანონული, მკვდარი... მას, პეგამიონიეთი, ვაწარმოებ თუ არა რომელიმე ახალგაზრდა ქალს, მფარელობს, აცვებს, მიზარ-მიზარს ასწავლის. მაგრამ, როგორც კი იმედ უცრუდება, ინტერესს კარგავს... ფინალი, მანონისა და დე გრესს დეტებსა და მანონის არის ფინალ გადაღებულმა ფილმმა გამახსენა ფილმი „ინგლისელი მაციენტი“ და კობო აბეს „ქალი ქემაში“... აქაც დამეინებმა და გამიზარდა, რომ ჩემი ემოციები ერთმანეთს დამეითხა... თანამედროვეობაში გადმოტანილი დოკლადი შემოსილი ბიჭების სცენა, რომლებიც ისე თავალურებენ მანონს, როგორც ცხენს... ეს ერთ-ერთი საშიზელი სცენაა... ძალიან კარგი კადრია, როდესაც მანონის ალფონსი მას საკუთარ დას ყიდის და დე გრესი, რომელსაც სიყვარულის მეტო არავფის შეთავაზება არ შეუძლია ქალისათვის, ხედავს, როგორ მოაქვთ მანონისათვის მარგალიტის მძივი... ძალიან კარგი გადაწყვეტაა, როდესაც ქანდაკებები იმსხვრება, ხოლო ფერონი ზიზილი ამსხვრებს და ემედილებზე ყველაზე საუკეთესო ქანდაკებას, რადგან მისთვის ქალა – ნიეთია...

სპექტაკლზე მუშაობით ძალიან კმაყოფილი ვარ, თავად რეჟისორიც ბედნიერი იყ... მეორე მთავარი ტოხონი მოგვარათა – ძალიან კარგი გუნდი ხართ, სამი მუშეკტრითი, ვთხოვთ, გაუფრთხილდით ჩემს სპექტაკლს, მიმიხედეთ... ჩვენც შევპირდით...

ზაზა ალდაძე – პუჩინის მიერ მე-19 საუკუნის ბოლოს დაწერილი ოპერის მუსიკასა და სოცეტიმ ჩატყულია ის ყველაფერი, რაც დედადელ დელსაც აქტუალურია: სასონარკვევითლება სიყვარულის დროს, თავდადება, ფინი, რაღაც მომენტში – ნვარება, ვერცხლისმოყვარობა, ფუფუნებისადმი ლტოლვა... იმიტომ რომ ყველა ადამიანს მეტნალებდა აქვს ეს თვისებები და ამის გარეშე არც ჩვენს ნელ-თაღრიცხვად მცურთ საუკუნეა დარბიელი, და არც 22-ე საუკუნე იქება, ვინაიდან ისე განუწყვეტილი პროცესია – რთული ცხოვრება, ადამიანი ცოცხალი არსება და ყველაზარი ვინც მისთვის ახლებლობა...

საინტერესოა, ლატვიანდელ მაყურებელს რა ნიშნებით შეიძლება მოეახონ და დაინტერესოთ ორი საუკუნის წინ დაწერილი მუსიკა? მთონი, მთავარი ამოცანა ის არის, რომ მაყურებელი, მამეშენილი სათანადოდ ჩაერთოს და საოპერო ქმნილება არ მიიღოს, როგორც მხოლოდ საშუალებო ექსპონატი, არამედ დარბმუდეს, რომ იგი დღევანდელ დელსაც მოესადგება და ამით, წინა საუკუნეები შექმნილ მუსიკაში

აღმოცენებული მხატვრული ნიშნები და მხარები დღევანდელ დელს გახდეს აქტუალური... მინდა მიველოცო ვერ ჩვენ თეატრის ასეთი ნაშუშეგარი და მერე მთელ საქართველოს, იმიტომ რომ ძალიან ცნობილი ნაწარმოების ადაბატყვია, არაორინალური სცენური ვერსია და ამიტომაცაა ერთ-ერთი გამარჯვება ჩემი თეატრის. ბერი ცნობილი მუსიკალური შედგერის ამგვარი გადაწყვეტა შემოვლავაზა ჩვენმა ხელმძღვანელობამ და – მაგალითა მას ამისათვის, იმიტომ რომ გთავაზობს დიდი გემოვნებით გადაწყვეტილ მსოფლიოში ცნობილ საოპერო ქმნილებებს, რომლებ მუშაობაშიც ჩვენ ერთხაზიზი ვერთვებით...

ჩვენ ვთვლით, თუ რამდენად განსხვავებულია ჩემი სპექტაკლის რეჟისორული ხედვა, რეჟისორული კონცეპცია, ანუ ის, რომ ყველაზე მთავარი პრინციპია დაცულია იკითხება მუსიკა, მუსიკა ქმედებში... პუჩინის არ უნებია, რომ დე გრესი აუცილებლად რომელიმე სცენაში მძვდელო უნდა იყოს, ეტყობა დამდგმელ რეჟისორს ეს თება ძალიან მოეწონა და სასარგებლოდ გამოიყენა... რა თება უნდა, სულიერი მხარე ძალიან მნიშვნელოვანია, მაგრამ არა ნაკლები ხდება ხოლმე მატერიალური მხარეც. სწორედ ეს მოხდა მანონი – რომ მასში იყო თავდენიყვამდელ ძიერი სიყვარული, მაგრამ მატერიალური უსრულელობა არჩია, ბოლოს ექვ მონსყენდა... ეს არის ქალი, რომელიც ვერ კმაყოფილება ერთი სიყვარულით, მრავალყოვონება უნდა. დე გრესი ბოლოს თავისი სიყვარული აქცია მსხვერპლად და გამოისყვდა კიდევ ის დანაშაული, რაც ნებისით თუ უნებელი, მანონს დაატყდა თავს...

ლელა გვარამიძე – სპექტაკლი და რეჟისორის ინტერპრეტაციის თავდაწყება მომხონა. ვერ არც ვიცოდი, ვნ იყო რეჟისორი, მაგრამ რაღაც ინტელუციტი მიხვდი, რომ ქალის ვაკეთებელი უნდა ყოფილიყო, ადამოსი, კიდევ დამტყდებოდა ჩემი ეჭვი. მოქმედება მე-20 საუკუნეშია გადმოტანილი, ამდენად ბერი რამის გადაწყობა მოგვიდა, მაგრამ სანამ რეჟისორი ჩამოვიდა და მის რეჟისორულ კონცეპციას ვაკვივდით, ლატვიელი მსახიობები იმდენად კარგები იყვნენ, რომ იგრძნობოდა მათი ხელყოვონის მაღალი დონე. თითქმის ყველაფერი ჩემთვის ნათელი იყო, რა უნდა რეჟისორს: რა თება უნდა, ეს მისი დამსახურებაა, რომ ვაკლესი მსახიობები უკი ჩინებულად ასრულებენ თავიანი როლებს. ცოტა სხვაგვარად იყო გადაწყვეტილი, მაგალითად, მანონის პერსონაჟი, თითქმის ცივი, თავმჯკვეული... და როდესაც რეჟისორი ჩამოვიდა, პატარა დეტალები გარდა, ფაქტობრივად, ახალი ჩემთვის არავფი თიფული... რეჟისორის გადაწყვეტაში მთავარი რა არის? – ისე აავიო სპექტაკლი, ყველა ქმედებით იყოს ლოკიცა, ყოველი მიზანსცენა, ერთი წერტილიდან მეორეში გადასვლისა – არ იყოს ქაოტური და, იმის მოუხედავად, რომ რეჟისორი თვალთ არ მუცავ ნახაი, ისე ჰქონდა სპექტაკლი აწყობილი, რომ ეს ლოკიცა დაიჭირებ... ეს კი, სწორედ ამ რეჟისორის დამსახურებაა...

ჩემთვის ძალიან საინტერესოა სპექტაკლში ასეთი მანონის, დე გრესის და ფერისის პერსონაჟები. ფერონი საკმაოდ ძვრამგანი, მდიდარი, თუმცა ალბათ აკლია ის ვნება, ის სიყვარული, რაც სჭირდება მანონს, რასაც დე გრესი აზარა, მაგრამ მას მოსწონს ფუფუნება, უნდა ის სიყვარული და ის ვნება, რაც არა აქვს ფერონთან. მანონი არ არის ვიოლტა, რომლებსაც სიყვარული ყველაფერს სწრავეს. ჩემთვის და აღმონდა – რეჟისორისთვისაც, ეს ამავე სიყვარულისა, ტრავადღეა დე გრესის, რომელმაც ყველაფერი შესწრავეს სიყვარულს და მოუხედავა ამ ქალს...

რეჟისორი რომ ჩამოვიდა, სასამოვნოდ გაკვირებული დარჩა, ვცნო რომ ნახევრად მზად დახვედრდა და დახვდა აწყობილი და ფსიქოლოგიურად სრულიად დაზუსტებული და შესრულებული სპექტაკლი, რაღაც დეტალები დაამატა, იმდენად სხვა მუსიკალა, იმიტომ რომ იქ სხვა კონკრეტა სხვა მსახიობები არიან, აქ საქართველოა, სხვა ემოცია...

თვითონ რეჟისორთან, ამ ქალბატონთან მუშაობა იყო ძალიან სასამოვნო, აზრიანი, კომფორტული: ლოკიცურად მოზორენე ქალა, რეპეტაციებზე მზაც არ აუხედა, რამდენჯერმე ჰქონდა მცდელობა, როცა ერთი დაილაგეს ხსნიდა და არ გამოვიდა, მაგრამ მინც თავმჯკვევით... თვითონ დრამატული თეატრის მსახიობია და მსახიობებთან მიდგამაში ეს ეტყობოდა კიდევ...

▶▶ ბაბრამიძე ნინეზა

ღარი ალიმონაკი

ჩვეულებები: „ჩვეულებები“

I
გაუკვალავი გზებით ვიარე,
სანუთრო ყეფდა, როგორც ნაგაზი,
რამდენჯერ, ღმერთო, ოხვრით გიგანე,

და შორს, სსოვნაში, ძველ სასახლეში,
თელემს ვერაგულად ლომი ბებერი,
მე უარაო, უთავგესაფრო,

მივდენი სადღაც ბუტბუტა ბატებს,
მზე ჩადის და მეც სადღაც მივდივარ,
ახლა ვილაცა იგებს ნანაგებს,

დღეს ზემოთ, ყველა ზომიბს,
ამ რუზრუზს ამა მე ვინ დამასწრებს,
მე მივალ სხვაგან, სხვა მზისკენ, სხვა გზით,

მე აქ დავიდგამ კოპიტის ქონხასს,
ჩალად დავიგებ ბატების ბუტბუტს,
როს გავიგონებ ზარსა და ოხვრას,

II
გაუგებრობა, რა დავიშავე,
რად დამიმაღე სახე განგების,
სადაც მალულად წავიშაგნე,
იქ დამიხლარე გზები გაგნების.

გაუგებრობა, საით მივყავარ,
მანიშნე რამე, ნუ დამიმაღე,
ფეხქვეშ მოგიყრი მძინარე ყვავებს,

შენს სიზმრებს ვხედავ, გაუგებრობა,
მე ხომ არ გპოვებ, რამე მითხარი,
იქნება ახლა წაგების დროა,

იქნებ მე გძიერნე სახედ და ფარსად,
იქნებ ეს იყო ჩემი მისია,
რაც მოგიძღვინა უნინ ფეშქაშად,

გაუგებრობა, იქნებ ქაოსის
ძველი ნაშთი ხარ, ხარკის მთხოველი
და ამ წყვილადში, როგორც სალოსი,
სხვა სიზმრებსა და სხვა მზეს მოველი.

III
ჩარაზულ კარში ვილაც ამახი,
ჩამიდგა რისხვად და გაფრთხილებად,
მინც ცხოვრება ისე გაჩაზდა,
ვით გალიაში ჩიტის ფართხალი.

ვითვე რამე?! რამეს მივაგებ?!
მეტი არ იქნა შენი მწყვეარი.

რაც უფრო მეტად აქ ვერ გავიგნე,
მით მეტი შემხვდა იქ სანყევარი.

მასხოს მე ერთხელ მერქვა ბარაბა,
მამის აბგიდან გადმოვარდნილი
და ოდეს შთავხდი იქ, ავახაკთა
ინვოდა გეტო ალავარდნილი.

ახმაზო მზეო, რისხვად და ძრნოლად,
ურცხვად გიგანე, ვერ შეგიცანი,
გადახდილი ყველა ცრუ ბროლა
და დავალ ახლა, როგორც ციგანი.

IV
დაგეტებ ურჩი, ხელისცეცებით,
პოი, რა ბნელა, ნეტაი სად ხარ,
დახეთქილ ტურფებს ერთი ბებერი
მიხვევს და მესმის ჩუმი ხარხარი.

აქაც შენა ხარ?! არც აქ არ იშლი?!
ფიქრის ქურდო და ფიქრის მპარავო,
შენს კარბადინს როცა გადაშლი,
იქ ველარ მნახავ, სულით საპყარო.

შენ იცი ვინც ვარ: მე რო შენ არ ვარ,
შენ რო მე არ ხარ, შენ ესეც იცი,
რას დამდეე კულში, საშინლად ყარხარ,
ჭირი შენ გეტეს, მუნი და ქეცო.

დამეხსენ, კმარა! შენ მოვეც ყველა,
როცა მათრობდი სხვა სურნელებით,
ახლა სხვაგან ვარ, დავეძებ, ბნელა
და კარიბჭეში მიღრენს ცერბური.

V
ციცი არხანს
მე შენ უსსოვარ ველზე მასხოვდი,
კოცნიდი შველს და კრეფდი გვირილებს,
უცბად მოვარდა ციდან ღვარცოფი
და შენ გაპყევი მღვრიე ბილიკებს.

ჩვენ მივდიოდით მალა და მალა,
სახეში გვეცემა ჭეჭა და მუხი,
მერელა მიხვდით, დაბლა და დაბლა,
რომ ეშვებოდა მფრინავი ნოხი.

ჰე, ბელზებელო, სახეს რად მალავ,
იქნება გრცხენის, ქვე რომ დანარცხდი
და ბოროტს როცა მალავთ გაულანგავ,
წყალს გააყოლე ბილნი ხარხარი.

ხოლო ჩვენ აქ ვართ, შადესის ბჭესთან,
ვიგემთ წყევაც და შეჩვენებაც
და ოდეს შთავალი უცხო დარბაზთა,
გამახსენდები, როგორც თენება.

VI
ჰე, ელიაზარ, ამ ყრუ სოფელში,
შემოიპარე, როგორც მზის ჩრდილი,
მეხით და ელვით ფერისმერქველით,
ბრუნავდა ისევ ძველი ნისქელი.

მინას ღვთის რისხვა აზანზარებდა,
განგამის ზარებს ცა იბჭედავდა,
შენ მაშინ იქვე ელიაზარად,
როცა დევებში მახვილს ჭედავდა.

როცა მჭედელებში, სახემუღლილი
წმ. გიორგის აქანდაკები,
როს ჩაგესმოდა ხმა უძლეველი
ღვთისკაცს, განდევნილს რისხვის კაცებით.

ეგონეთ კაცი ამ სანუთროსი,
როცა განგებას მეხით ძრნავდი,
ჩამობრძანებას მისას ნუთონით
ელოდო ციდან და მძინეარებდი.

ჰე, ელიაზარ, ვერ დავინახეს,
როცა დევებში ჭედავდი მახვილს,
გზას ინათებდი უსსოვარ დროში,
რომ იქ გეხილა შენივე თავი.

პიროფლიანო, შენ, ამირანის,
ფერისცვალებზე, როგორც მზის ჩრდილი,
მზის დაბრუნების, გზის დაბრუნების,
ისევ ბრუნავდა ძველი ნისქელი.

VII
მიმათრევს სადღაც მღვრიე ღვარცოფი,
ხავსიან ლოდებს ვებლაუჭები,
მოარბევს გოდოლს რიყე და გოხი,
კენესიან ყრმები და ბელურები.

სადაღაც ურმები მიჭრაილებენ,
დაფრენილ პერანგს დედა დასტორის,
სსოვნის ნაშთებში სიზმრებს ჩეხავენ,
რომ გაიხსენონ მამლის ყვილი.

რომ გაიხსენონ ჩალის შრიალი,
მძინარე ცეცხლის გამოლიქება,
ბრმა ნართაულის, როგორც იგავში,
სახის დაშლა და აღორძინება.

ეპა, რა დედა, აღარ თენდები,
ნუთუ სხვაგან ვარ?! სხვა მესმის ხმები,
აღარც ნათურა რომ არ ინივება?!
ჩარაზულია კარი და ბჭენი.

VIII
მესმის ღრქალი ბჭის იდუმალის,
მეც უკვე აქ ვარ. ხედავ, რას ვგავარ?!
მე იქ გეტებდი, ვით განდობილი,
აქაც შენ გეტებ. შენ არსად ჩანხარ.

ახლა მე რა ექნა. აქაურ ქვეყნის
არცა გზა ვიცი, არც დასაბამი,
სსოვნაში აქაც მესმის ყყყინი
იქაურ ქვეყნის და გასაყარის.

აქ მისამართი ყველა დავეკარგი,
ჭმუკართან ვდგავარ, როგორც თხოველი,
ოქროს მონება, შენ რომ მოგპარე,
ისიც მომპარეს სივინროვეში.

სადაღაც ლამდება, სადაღაც თენდება,
ვილაცა აგებს, ვილაც მოულობს,
ურდულდადეგულ სსოვნის ბჭებთან,
ისევ შენ გეტებ და ვერ გპოულობ.

ივლისი-აგვისტო, 2022 წელი
თბილისი

სალომე ზხარაშვილი

ჩემი ქალაქის ბოჭყმე

გაიზმორება ქალაქი და ნაგავი გააქვით,
დაიწუნუნებს მეამბოხე, - გამიტყდა ძილი,
და ჩვენ კი ვისაც უძილობა გვირნებს კვლავ აგვანს
და ეშმა უწყის რა მიზნისთვის ვიტანთ ამ ტკივილს,
თვალში სინათლე გვემატება, გულს კი მწუხრი ღლის.
აესქროლავეთ ღამის შეცოდებებს, დიდი ძმა გვამხელს,
ცენტრში კვლავ ქმარმა შეინირა ყოფილი ცოლი,
დაიწურულაღებს, გაეარდება სისინი ოხრად,
ალბათ ზნე სჭირდა ცუდი, კაცი მკვლელად აქცია იცი?!
და უუთოებს ოთხმოცი წლის დედა პერანგს „ბიჭს“,
თავად პენსიას მიტანებულს, ყმანვილ-საცოლეს,
შეტყობინება გაამაშაებს რისხვით ალიონს,
ენზეხვართ, პროცენტმა მოიმატა, ფარავთ ამ დილით?!
კვლავ პოეტურად მოვაგროვებ ლომბარდის კრედიტს,
სისხლს ჩავაბარებ, ახა ვინდა ყიდულობს ლექსებს,
და გაფუჭებულ მაცივარზე გამოკრულ ნახატს
ვატოლებ მელნით შედუღებულ დაკოფრილ თითებს,
და მინც ბავშვებს მეტი ძალა ჰქონიათ ზივისი
არნაკითხული ზღაპრებით რომ დაძლიონ შიში.
ტყუილსუპებით ამ ცხოვრებას ვგერებთ და ენაყრდებით,
თავისუფლების მოედანზე კვლავ მოკებს ვყიდით.

გაიზმორება ქალაქი და ნაგავი გააქვით,
ისევ უზმოზე დანერილი ლექსით ვიბან პირს,
მავიოზები გახებულენ თვალებს ახლა კვლავ
შეანმინდავეთ პატოსან მოქალაქეს ფიქრს.
ქალს და სიმართლეს ამ ქალაქში მალავენ მტვერში,
რუტინით თვალებს უხვევენ და სიბრძვით ზრდიან,
ქალი პოეტის უძილობის მიზეზად კიდევ,
რას და სიყვარულს, ქალიაო, მიზეზით ხსნიან.

გრძნობებს არ აპყევი,
სიტყვას არ დაპყევი,
გამოურიდე გარეწილ ხანძარს,
ჩამახიან და ვერ გამოიგია,
ვიტა თუ არა, ვერა თუ არა...

- როგორ ხარ?
- კარგად...
- არა მგონია...
ეს დილოგი ნაველებს შორით,
სადაც ძვირფასო, შიშით მხედნიან
სიტყვებით შენ რომ სხვისი ხარ სწორი.

და ასე განცდებს ვუმალავ თავს კვლავ,
არა აქვს ამ გულს მაგისი ხათრი,

რომ განერილი გეგმების ხაფანგს,
მიანდოს ჩემი აშლილი გონი.

გრძნობებს არ აპყევი,
სიტყვას არ დაპყევი,
გამოურიდე გარეწილ ხანძარს,
ჩამახიან და ვერ გამოიგია,
ვერა თუ არა, ვერა თუ არა...

დაიგნანებს შენი მოკითხვა,
შენი ხმა ისევ შეებას მომობსან?
ავნონი ფიქრში გითხრა? არ გითხრა?
რომ განმორების ნუთებს ვერ ვიტან.

ექვი გატყეხავს ოთახის სარკმელს,
გულს სხვის ბილიკზე იქნებ თან მიპყავს?
ნარსულის ლანდიც ფიქრებს გადაკვთოს,
თითქოს მის სულში ისევ გაქვს ბინა.

არევენ ქურას ჭინკების ხმები,
ნეტავ მომწერდე, - რატომ არ გძინავს?
ძვირფასო, შენით სულსაც ვხვდები,
გემებს წყალში რომ უშვებ, რად ძირავ?

თამრი ფხაკაძე

კაბო პირველად 19 წლის გადაიქცა. რომ დაბრუნდა 36 წლის იყო. სახეზე ეწერა, რომ ბევრი რამე ნახა ისეთი, რაც აქ, ამ მყუდრო არემარემი სიზმრადაც არავის მოლანდებოდა. სხვა გამოხედვა ჰქონდა, სხვა ნაბიჯი, სხვა ხმა. მარტო არ ჩამოსულა. ქალი და პირი მზარდი ჩამოიყვანა. ქალს მერი ერქვა, უცხო ენაზე ლაპარაკობდა, ჩველებურის არაფერი გაეგებოდა. მხოლოდ „კი“ და „არა“ ესწავლა კაბოსგან, თხელი, მკერვი, ღონისერი და გარუჯული თხლი იყო, სრიალა, ქარვისფერი თმა ჰქონდა, ზღვისფერი, ბასრი თვალები... ისეთი ბასრი, რომ მისი მზეურა ბასრი დანის დასმას ჰგავდა. ლალი სიცილი იცოდა და ლალი სიცილი ერთ ნამძი შეიხნავდა სახეზე და ბასრ მზეურად მისი გადაქცევა. სახელიც ევგენი ერქვა: მერი-ბასრი. მერი-ბასრი ერთადერთი მეკობრე ქალი ყოფილიყო მიველ მსოფლიო ოკეანებში, ზღვენი თარეზი სიცოცხლეს ერჩია, მაგრამ მოხდა ისე, რომ ექვსთითა კაბო ზღვაზე მტვრად შეუყვარდა, ხმელეთზე გამოაყვია და ხმელეთის არსებობა იქცა, თუმცა ქალივეც ხსავით გაორებული, ხშირად, უცნაურად მოინყუნდა ხოლმე და მესვლაურული დაინებებით ისე გააქცევდებოდა ხოლმე პორტოზნტს, თითქოს თავის სიცოცხლის ყველაზე მთავარი ხომალდის გამოჩენას ელოდი. მერი-ბასრი და კაბოს ერთი მოზარდი ჩამოაყვია თან. 17 წლის ლურჯთვალა ლუ მერი ბასრის ქალიშვილი იყო, ზღვაზე დაბადებული და ზღვაზე გაზრდილი, ცურვა რომ უკეთ იცოდა, ვიდრე სიარული. ბოლო თექვსმეტი წლის დარდნილ კაბოს და მერი ბასრის ცაყი იყო, დარდნილის სურბეტი გაჩენილიყო და დარდნიც მიტომ დაერქმიათ. დარდნს უძოდდა, მაგრამ ვერ უყვარდა ზღვა,

დარდანი და პელაგია

ნანყვატი რომინოვა, ნანყე, თრევილიაძე

ზღვის სენი დაბადებულა ტანჯავდა, ტალღების რჩევა გულს ურევდა, თავბრუს ახევედა და აქ, ხმელეთზე შებებით ამოისუნთქა. დახვებტებოდა ქვემოთ, მდინარისპირებში, ქალაქის მოკირწყლულ ქუჩებში, ჯერ 16 წლის იყო და უკვე იცოდა ქალის გემო და სურნელი, მხოლოდ ერთი რამ იყო: ქალთან ერთად ღოგინში წლისას ვერაც რჩევას გრძობდა, თითქოს კვლავ გემოა, კვლავ ტალღებზე ირევა... მოეჩვენებოდა და უმაღლ ნამოსტებოდა ხოლმე შუა ალერსისა და დადგებოდა ფეხებგაჩახვული და ჩამეტრედებოდა იატაკს დაფიქვითი.

- რა იყო? რა მოხდა? - უკვირდა ქალს.

- არა, არ ირწევ... - თავისთვის ჩაიჩურჩურებდა დარდნი, კვლავ შევარდებოდა ახალი გადარდებით ღოგინში და ცოტა ხანი ისევ, ისევ ტალღები, ისევ რჩევა, ისევ გულისრევის ყრუ შეგრძობა...

- დამშვიდდი, პატარავ... - ანუგებუნდა ქალი, ხან შეგვეგრძელო, ხან ქერა, ხან ნიორი... - ზღვა გაქვს გამოყოლილი, გაგვიღის, მიდი ჩემთან, მიდი, მიმეფერე ქალი ექვსთითა ხელით... აი, აქ... აი, აქ...
პელაგია-ჩორა ერთადერთი ქალი გამოვდა, ვისთანაც დარდნს არ აჩვენებდა. პელაგია-ჩორა კავანდრა, გაუფლავი გოგო იყო, წყნარი, უფინ და უსატრნო. ერთადერთი, რაც სიმდიდრე ეხად, მზარზე გადმოადებული მძიმე, სქელი ხორბლისფერი ნანაყი იყო, ისეთი მძიმე - გოგოს საზიდი ვჯარეთი იყო, უნდა ეზად კიდევ: აღიქმა ჰქონდა და დედა ლეთისმშობლთან დადებულა, სანამ მინას არ ეთხევეა ჩემი ნანაყი მუხს სადიდებლად,

არ შეგიჭირ, ხელს არ ვახლებო. ზაფხულობით პელაგია-ჩორა მდინარეში იბანდა თმას, სახანად საბოინელს ცვაილები ჰქონდა, პირსახოცად - თაკარა მზე. ზამთრობით თავის პანია, მიწურქობით თოვლს დადებოდა ხოლმე შუაეცვლებზე ძველსძველი კარდალით და ესე ცოფილობდა... დარდანი რომ ნახა პირველად, თმა წელსქვემოთ ამაღვ ჰქონდა. ჯერ სად იყო თმით მეტანამდე... პელაგია ჩორას კიდევ ერთი გამოჩრეული რამ ჰქონდა ღვითი ბოძებულა - ფრინველით სტევის ნისი. ჩორაც აბიჭობი შეარქვეს. ბიბუშტავდა თხელ, ფერმრთავ ტუტებს და მამუგეთაც სტევიდა, ბულუბულითაც, ტორლობაც შექოლო, მერცხობაც... კვირა დღებით, ნიორის მერცხარის ცუბით ჩამოვდებოდა ხოლმე და სტევიდა, ჰქცეობდა უფლის სადღებლად... ხალხს მოსწონდა. გროშებზეც ნამოსკრიალდებოდა ხოლმე მის ნინ... ხანაც მაკითხავდა ვინმე თავის მიწურში: „პელაგია, ბალი მყავს ავად, მოწყვნილია, ნამოდი, შენ გენაცავლე, დაუსტევი, დაუქოქე, იქნება გუზებზე მყოფიდე...“
„პელო, ნამი, არ დაიხარო, უფის სტურებები გვეყვანა, დაუჭიკტე შენებურად, გენაცავლე... ახახვს გაჩუქებს, განა სეო...“
„ნამო, ჩეკარა, პელო, ისევ გადვლდა ჩემი კაცი, ლამის ქვა ჰყაროს, ხომ იცი, შენი სტევის ნისი მტერი არაფერი დაანერგებს! აბა, აი, სამი შუური გამომართვი...“
ერთხელაც, პელაგია-ჩორამ დარდნი თორევილი დანიხა ტაძრის ცუბით, ლამხა - ლამხა გოგოებში ჩამდგარი, მარბეხითი, თამხუჭუჭა, დადაკრული, უდარდელად მოცინარო...

შეუყვარდა რომელია მის ლანდად იქცა! თავიდან დარდნს საკუთარი ჩრდილიც კი ეგონა. მერე დააკრიდა და გოგო შეჩნა ხელით. „რას დამყვები, გოგო, ლანდადავი!“
დაინახა კიდევ ბიჭი, ის უცქერდა ეს გაულული გოგო, ის უცქერდა, როგორც ხატს ტაძარში, ლამის დაეჩოქა კიდევ!
„რა იყო, ხო არ შეგიყვარდი?“ - და გაცივან თავისებურად, უდარდელად.
პელაგიაში კი ტუტებით მობუშტავ უცებ და აგალობდა მამზე-უბლუბლივით, სხვა პასხის ვერ მოიფიქრა...
დარდნი იქვე, ქვაზე ჩამოვდა და სმენად იქცა. სად აღარ ყოფილიყო, რა ივანი-თუთიყუტებისთვის არ ესმინა და ასეთი კი არაფერი გამოინა ისე დადნა, ისე მოლბა, გოგოც ისე ელანაა თანდათან, თავდაც ვერ შენძინა. თავს ვიღარ სწყევლავ, თას თხელ, ფერმრთავ ტუტებს, მის ნახვებს, საიდანაც ეს ხმა ამარაკრავდა, თხელ მზარზე გადმოადებულ ხორბლისფერი, სქელ ნანაყს...
ნამოვდა, გვერდით მიუვდა, ნანაყი უცნაური მოინძინით აიღო ხელში, დახვდა და ამ სქელი წნელის დაშლის სურვილი იგრინო... ფრთხილად მოუტრიალა გოგოს ნახი, სიფრიალს სახე და ფრთხილად, სულ სხვანაირად, ვიდრე იმდენი ვინმეს, - ტუტებით ტუტებზე შეხმო...
სხვანაირი იყო იმ მეთაურის ღამით პელაგია-ჩორისთან ნოლა... სხვანაირი იყო ქალისთვის საბოლოო, სიტკობა და საკუთარი ერთადერთობის ადრის განცემა... და არ არწევდა არ არწევდა ის გამოყოლილი ოკეანეების და ზღვების ტალღები, არის არც გულისრევის ყრუ სატანჯვლი არ უმდრევედა ნეტარების კრიალა სიღრმეებს...
„ცოლად ნამოყვები?“
პელაგია-ჩორამ პასხის ვერ გაცხა, ნამდვილი ბედნიერება ხომ მუნჯინა...
20210-2022 6.6.

მარიამ ჩხინიძე (მელიტა)

ფიქარიოს ქარი

ძველი თბილისის ფერად სახლებს შორის, ერთ-ერთი მწვენი ფასადის მიღმა ახლგაზრდა ლოლეს უამრავი დარჩენილი თვის ქარის ჩურჩულმა მიატოვა. გარეცხი ქალაქ სულს მინა ამორბოდა. იქვე ახლოს ჩამომაჯალი მშვიდი მდინარე მძიმედ იმუთქებდა ჯერ არ დამდგარი შემოდგომის სუსხთან პარის. ცა ვერცხლსფერი, ახალბობლი მთვარეს დემშებებოდა, ლოლეს იმედაცეფებულთ გული კი სველას თაყიბი მძიმე ფერთი შეუბნა.
ნადის მაღალ ტოტებზე მარგალიტისფრად ბზინავდა დარდის ღრუბლები.
მუქი ნისლი დახვებოდა სამყაროს, ფიქრებს დაეღლა მისი არსება.
გოგონას ჩუხად ესაუბრებოდა და მომავალდებულად იტრევდა საკუთარ არსებობაში. მაღლები ლოლეს, თავის ღრმა ქაისთან ერთად, სამყაროს ფიქრის ნაწილად იქცა - რომელიც სარკის ელვარებას წაავადებდა.

ვის დაუთვლია, რამდენჯერ მოკვდა, მაგრამ ლოლეს არსებობა ისევე, როგორც ნარსულში - მრავალჯერ, ისე ჩაიდირა საკუთარი სინების უსასროლობაში.
გრძელი, ნიორი დალალები პავრი უფრიალებდა. გოგო დამშვიდებულ ქუჩას მოუყვებოდა, მის ნაბიჯების ხმას კი ღამის იისფერი ნისლი ყლასავად, რომელიც დარდით სავსე ადამიანების მოიღმარ სახეებს გაარჩევდით.
გარემოში სვედა გამეფებულიყო.
გოგონას ბავშვურ, ხელმეუბნებულ სინძინდეს ამ სამყაროს დაუნდობელი სიმღვედ ძლიერად ებრძოდა, სრულად შთანთქმის ლამობდა...
შუშს შობით გაურბოდა.
ლაბირობითი განათებულ, თბილი ფერებით შევდილი ქუჩაში კადრები ძალიან სწრაფად იცვლებოდა.
ქალქის ძველი სახლების თბილი მზერა გაცრეცილი სახით დარბა მის გონებში.
უსუსური სული სხეულის გალობა იყო გამომწველიყო.
იმედები სადავც სირბილის დროს დაკარგა, გზას რომ მოუყვებოდა ქუჩაში გაუგანტვალა და ქარს ჩუხად მოუკარგეს...
უკიდრეობასთან, ჭეშმარიტებასთან დაინყო საბერი. გულში უფლას მოუხმობდა, რძენების სრულად დაკარგვის შობით ძრწოლვა იტანდა მის ძალგამოცდილ არსებას.
სხვა მზერავდა ცრემლბად დაუსვლელა. სვედის საბეზი ჩაიჭრის ისევ ენადობოდა, მაგრამ ბოლოს ხომ მუდამ ასე ხდებდა; ემოციის თხელი

ფურცლები ერთმანეთს ემატება, სქელდება, მძიმდება და ერთიანად ირქვევა.
საბოლოოს, არსებობის შვერვინა მიავინდა. შინაგანად ძლიერ ტკივილს განიცდიდა, რომელმაც შეახსენა, რომ - ჯერ ისევ ცოცხალია! ქაისში ქარის ჩურჩული ყრუდ ისმოდა, გარეცხა რთული იყო, მაგრამ მე დარწმუნებით შემიძლია ვთქვა, რას ამბობდა;
სინდელიდან თავის გაწმენდა გზა შესწინ არის, ირწმუნე!

ლოლეს შობიზე გარდაცვალა, თავად კი ილუზორი სამეფოს უკიდრეს სიღრმეში ჩავიდა, სადაც თავს მაშინ ვაფარებო, როდესაც რეალბა მძიმედ გვგვის, მაგრამ განა ვკოებთ ხსნას საკუთარ თავში?
მასში ნაცნობი ადგილი წარმოასხა, რომელიც ერთ დროს დიდ ძალას გასცემდა, ახლა კი მხოლოდ ტკივილით სავსე სისუტეს ანიხარდა. ვიგომ გამოღო სივრცის თვალის მოკლე. შვითვის ქაისურმა სინებლემ ხელი ჩაჰკიდა და ღრმად ჩაიარა ნარსულში ჩადენილი - გაუზრებულ შედეგების უსახურო ოკეანებში.
დარდით აღსავსე მოგონებების ზღვამ სამყარო დააქცია, ის რაც გაზაფხულივით ფერადი და სახეი იყო, ისევ იმდენად არსებულ - უფეროვანი სახე მიიღო.
თითქოს მოვადგებოდა, უწყვეტ წრეში მოხვედრილიყო, მაგრამ იქაც მხოლოდ ვეგულე ნათელი გრძობდა დარბა უცვლელი.
ლოლეს ფიქრებში გუბურას გადაეყარა, საიდანაც საკუთარი ანარეკლი სრულიად უცხოდ იქცევა; პატარა გოგონა მშვიდი მზერით შესცქეროდა, რომელშიც მხოლოდ სინძინდეს მოკრავდით თვალს, არანაირი სინძინდე, მხოლოდ ჯადოსნობილ აღსავსე, იმედით მოვლავრ თვალები.
მისი უცვლელი სული ლურჯი ცასათი წმინდა და მუსკავით ნათელი იყო.
განა იცოდა, რა ხდებოდა იმის გარეთ, სადაც ცხოვრობდა, სადაც იმთავითვე თავსუფლებდა! სათუთ სინათლეს აუცილებლად უნდა ეარსება, თავი გადაიჩინა!
ყოველთვის გნამდეს...
უთხრა ლოლემ საკუთარ თავს მშვიდად, მაგრამ ანარეკლში გამოსახულ ბავშვს არაფერი გაუგონია. მშვიდი ღიმილი გადაეფინა მის ნატრეს სახეს და ნელ-ნელა გამოსახულბაც აიძღვრა.
გულურბით თეთრი სინათლე გამომწვანდა, რომელიც სინებლეს შეერია, ლოლემ ძლიერად სცადა საკუთარი თავის აღქმა, მაგრამ ენერგიის დაბალანსება ვერაფრით შეძლო, სასონარკვეთამ მისი არსების შთანთქმა დაიწყო.

დამწველი გოგო არსადან გაჩნდებოდა ბოლიკმა ტყემლად მიიყვანა, რომლის სიღრმეშიც ნელა

შეაბიჯა. იქ რაღაც ძალით, რეალური, მძიმე სუდისგან დამახინებული განცდები ჩანქტრებით გადმოედინა მისი სულიდან, ტყის ნიდავებ დაიღვარა და გამხმარ ბალახს ფერი უცვალა. ლურჯი იისფერი შეერია. მინის სიღრმინად უდამიარს ფრთხილად შეუქარა ნახი სიმნანცე.
ცაზე მოკაივე ვარსკვლავებიდან ერთ-ერთმა მონცეცხა და სივრცეში დამლა გადაწყვიტა, მისი ვერცხლისფრად მზრუნინავა, წერილი ნატებების ნახად გადამოყვნა დაღვრილ ემოციებს და ტყის გადაკრულ გრძობებს სინათლე მანიჭა.
ნების შეურების ელვარებას მოგავიწყობდათ დაშლილი ვარსკვლავის მტვერი.
მოევრე უკვე ვეგვსებუციო, მისი სინათლის ჩვეულება, მღლეარე სიმშვიდემ ქარი გამოაღვინა. სადაც ზღვის ტალღებმა თეთრად ამოისუნთქა და ახალი ისტორიებით დატვირთული უჩინარი ნიაყი ლოლესთან ნარგზავნა.

რამდენიმე მაღლი ზე ნახავ დესევენა მუქ ნადაგს, ღრმად გადგული ფესვები მინის ზედაპირზე ამოვიანა და მშვიდ ხმით შესთხოვა სვედით გულ დამახინებულ გოგონას, შეხებოდა.
ლოლემ გამხმარ ტოტებს ცრემლით გასერლი ხელი ნახვად დაადი, მისი სულიდან ყველაზე მძიმე, მწელი გრძობები ხის მომაკვდავმა არსებამ უეცრად შთაინცხა და მისი ფთათუბის ჩუმი მელიდაც საძუდამოდ გაქტა.
დანახაშლის და დაუსახურებლობის შვერვინა გამოეფედა უსასრულო სიმშვიდით.
მეარის სინათლე ღრუბლებში დაიფარა, მინას მოეფილი ვარსკვლავის მტვერი პავრში მიმოფანტა და ქართან ერთად დაიწყე ცქცე. პატარა ცრინათლებით ფარვატებდა. უკვე დამახინებულ სივრცეში, მარტობაში დარჩენით გამონეული ტკივილის მძიმე განცდის სურნელს აფრქვევდა...
ნისლის მუსქელბებულმა გაურკვეველობამ იმბატა და გოგონას ბილიკის შუაგულში, ვარსკვლავებისკენ გაქცევისკენ მოუწონდა.
ალბათ ტყის სული ვედილობა, ლოლეს გულის ჩუმი კარხის სიეთივე ხმამალლი გაუბადა, როგორც უნდა - სწორედ მაშინ, როდესაც უცოფდველი, ნათელი და უსუსური, მაგრამ ამავდროულად ყველაზე ძლიერი და ამტანი გახლდათ, მაშინ, როდესაც ჯერ კიდევ არ ერწმუნა სამყაროს მწელი მზარის არსებობის.

ქარი ნაცნობი მელდით ტრიალებდა სივრცეში, ვიდრით, რომელიც თავდენებულ გოგოს სინძინდა მამის მოქმინა, როდესაც არსებულ რეალბას საკუთარი ოცნებით ქმნიდა.
ალბათ მზემ მთვარის უმცირეს, მთვარემ ვარსკვლავებს, ვარსკვლავებმა ქარს ჩუხად მინანდინს ხმა და მანაც კარვად დამახსოვრვა წყვეადიდან თავის დასაღწევი გასაღები, მელიდა, რომელიც

მხოლოდ მამის გესმის, როდესაც ყველაზე მეტად გჭირდება. თუ მოუსმენ ვაგახსენებ, რომ ბუნების შეული ხარ, მისი ნატება, შერი სულა და სხეულიც წელისნადის დროების ამინდის მსავსისა, შენ ჟიანი ხარ, რომლებიც ბალახს უნდა იბოვის.
გოგონა მდინარეში შექარა სივრცეში დატრიალებულმა ამაგმა. ღრმად ჩასუნთქა მქვეფარე დანების თეთრი სუნების ციფი სურნელი.
ღლეით აღსავსე დასურვება საბოლოოდ გამოკვეთილი საკუთარ მორბე ანარეკლს, რომელშიც სივრცის უსახურო გრძობა ჩანდა, ისეთი, რომელიც ჯერ არსად, არსადგოს დაბადებულა. სვედითი იყო, მაგრამ ნათელი.
ცოცხალმა, გამომვლულმა ხმადაც ტოტების ჩუმი ჩურჩულით მინანდლის ხმა და თვალბების დახუტვა ურჩიეს.
სიმბლე ფორუზისფერმა სხელებმა შეცვალა, რომელიც ნახ ოქრისფერში ვადაიზარდა. ვერცხლისფერ მთვარეს სინათლე სწრაფად მოაკლდა და სრულად გაქტა, სასონარკვევის განცედა დაეფულა მოგზაურობაში დაკარგულ, თითქოს პავრად ქვეულ ლოლეს, მაგრამ მალევე შეამჩნია, როგორ დაიწყე პატარა პატარა სხეება ზრდა, მისი სიცოცხლე განახლდა, თითქოს უფერი მშვიდი იყო, თანაც ისე ახლოს, ალბათ შეხებაც შეეძლო, მაგრამ სასიციფლბო ციკლის მიწმიდედ შეხებით არ იგრძნობოდა.

სისინამა ნიაგვა დაბურბა, ლოლეს ფიქრთან გამოერკვა. თითქოს ნარსულის მოგზაურობიდან დაბრუნებულმა გამომეში მიმოიხიდა, მასში ახალი იმედები ანთებულობიყო, რომელმაც ტორნადილასეთ დაიწყე ბრუნვა, გულდნან გარეთ გამააღინა და დედამინის უჩინარ სუნთქვას ყველა წერტილში მათგანებდა ვაპავა.
ცის ოქრისფერი ცვეცლის აღის მსავსად მოეჩვიე მტვირთი მისწვდა, რომლებიც მათხლოებულ შემოდგომის ჯადოსნობის მსავსად ვამცემენ. მისი სინათლე ტალღებად გაცურდა ცის მიუ სილურჯზე.
ოცნებები დაიჭირა.
თან გაიყოლა ზაფხულის დაბნობილი ნამები და მკვეთრი ნარსულა.
რეალბაში ახლად გამოიციტებულმა ლოლემ იმედით სავსე თვლებში ნარსულის მოციმცილოდ ვარსკვლავებს მთავარი. სიზმრის არრდილიც იქვე იყო, ცის მნათობებს რადაცას ეწურულობდა. მალევე გოგოს სულს მიოახლოდნენ, სხეულს გამოსტყვეს და სამყაროს მიღმა სამოგზაუროდ ნიაყევენს.
ღამე სწრაფ ტემპით დაიწყო. ჩამონოლოლ ლურუსსი, სარკეოლან დაბნობულ სათითულზე მოეჩვიე (ცვეცლის ოქრისფერი ნათელი კლად დაშალა და ღამის წყვილად ისიც ახლად დაბადებულ იმედებთან ერთად მთაინჯა.

ამაჟუკა ლიპარტაქიანი

გამარჯვებული შიშველი

ნითელ აბრავე ოქროსფერი ვარსკვლავის ქვეშ ამფერიე კირლიცი ენრა - 292 BCP (ვაენნა სტრატეგია როტა - 292 სამხედრო მშენებელი ასეული). აბრა მარნეულის სამხედრო აეროდრომის განაპირას, ოლო-ჩოლო, ჭაობიან ლანდშაფტში ჩაკერებულ ხის ერთპართულიან კაზარმაზე იყო მიკრული. კაზარმის წინ ჭუჭყიან პლატცს BCO-ებში (ვაენნა სტრატეგია ადეუნა) გამონყოფილი სალდათები ხეჭვინდა. აზბესტის შიფერით დაფარული გრძელი „კურლიკა“ სივარტის კეპალი ბოლავდა. ახლადმალთავლიმებულ სალდათების ნაშლილი სახეებიდან უიმედო სიცარიელის ფურცელი მდლანბილი უკიდურესი უსიყვარულობის ნაკვალევები იმზრებდნენ. მათ სძულდა... თავი, ერთმანეთიც და მთელი სამყაროც. კაზარმის წინკარში გამკიდებულ ალუმინის რეპროდუქტორი კი, უკვე მუსასრლოვდა, ამერიკულ სიღრმის გაკვირდა რუსულ ენაზე:

...ოიოუ-ოი კაკიო ტიოლი დენ...

(Status quo-in The Army Now)

ეს სიღერა უკვე მუსასრლოვდა იყო გულისამრვად აუტანელი, ცხოვრებაში პირველად მონეული უფილტრო „პრემის“ მყრალი ღერივით.

იგდა 1989 წლის ცივი იანვრის დღეა - როთა სორიოსსა - გაიხმა საიდავლიც აღმოცენებული აზერბაიჯანელი პრაპორშჩიკის ბრძანება.

- ფერეი გვოდ ვფერიოდ, ასთალნიე ლევი პლეჩი ვპერიოდ ნა უთრენნი ფრამბე, ბეგოში მარში!

121 კაცი მარნეულის ხროკებზე გარბოდა აეროდრომის გასწვრივ. საბჭოთა ბომბ-დამშენებელი და მწვანედ შენიღბული ანგარები ერთი-მეორის მიყოლებით ხან ჩნდებოდნენ, ხან იმალებოდნენ. 242 მძიმე ჩქეჩის ცემით ახმარებულ დირექტორ ქართული მიწა მონოტონურად არეულ-დარეულ მუსიკას გამოცემდა, ორილითის დათოვლილი მიწიდან ჯავახეთის ზეგნებისაკენ გაქროლებული, ძვალ-რბილი გამჭოლი ცივი ქარების თანხლებით. სხვა დროს ალბათ პოეტთა შთაგონების წყარო იქნებოდა, ახლა კი ეს ყველაფერი ფოჯოხეთის ერთი ატროფიკ-თავანი გახლავდა მხოლოდ. ხეხეში, ფურთხებში, ოთხ ენაზე კანტი-კუნტად თქმული გინების ფრაგმენტები - ამ ყველაფერში საღიბლო არაფერი იყო, გარდა ერთისა; ეს ის იყო, 121-ე, პრაპორშჩიკი სვიდოდა. შის სიმპატორ, მაგრამ ოდნავ წერილ თავზე კოკარდინ-კეპიანი სამხედრო-ბაკისფერი ქუდი სასაციოდოდ დახტუნავდა. მაგრამ ფოჯოხეთში ეს ამბავი უკვე კელში იყო ამოსულად და არავის აცინებდა.

- სთოი უთრენნი თუალეთი - 121-მა კაცმა მარნეულის ხროკს დანიშნულ ადგილას, დანიშნულ დროზე კიდევ ერთხელ დააფსა. ეს ადგილი თითქოს საზღვარი იყო, რომელსაც არასდროს გადადიდობდით და რომლის მიღმაც, უკიდევანო პორიზონტზე დაკარგული თავისუფლება განთიადის ცეცხლისფერი ზეცის სარკეში გაცრცილდებოდა სევდიან ფთილებად ირეკლებოდა. აქედან ყოველთვის უკან ვბრუნდებოდით. თილ-მყრალი მარცხის და ოფლის მასიური ღრუბელი, შორიდან დანახული ნისლიანი გარეგნობის პოეტური პეიზაჟობაზეც კი გაიქარებოდა, საჭიროების შემთხვევაში... მაგრამ საჭიროება ამის ნაწილად არ იდგა.

- ფაბით რუქი ი სორიოსსა ნა რაზოდ ნა ზავთარაქ!

კაზარმაში ნაწლავებიდან გამოშვებული აირების და ჭუჭყის დაძველებული „ნასკეების“ და „პარტიანკების“ ნახავი სუნნი იდგა, რომელსაც ნატალახარი წერიტი გაყდენ-

თილ დაბრცილი ფიცრის იატაკზე ახლად-მოსხმული წყლით აშვებულ ამპორებასთან გახლავდა შეამანავებული. ცივ და სუფთა ჰაერზე ხუთკოლომეტრიანი მარშით გამაფრებული ყნოსისთვის ეგ ამბავი განსაკუთრებით ცხვირისსაცემი იყო.

- დავი სუკა, მიი პოლ, ია ტვაიუ პაროდუ ებალ! - კაზარმის კორიდორში თავისივე სისხლის და ჭუჭყიანი წყლის ნახავებში დადგებულ სალდათს ფიცრის სევედა. სალდათს ცხვირ-პირი კაზარმის აბრისფრად შექონდა შეღებილი. ცრემლი და ჟღერინტი სისხლად ერთად სდიოდა. პატარა ბავშვივით ტროვდა. დედას ეძახდა. ეს მხოლოდ დღის დასაწყისი იყო.

...ოიოუ-ოი კაკიო ტიოლი დენ...

ნაცნობი ფრაზა ჭვინში ახმარდა. ჩემდაუნებურად თავლზე მოვიკიდე ხელი. ამასწინადადი ჩხუბის ნაკვალევები ნაცნობი ფრაზასავით აიქორნენ.

ორას თურქმენს ოცი ქართველი ვეჭუბებოდი. ადგილობრივი სამოქალაქოებრივ მათ ემბარგოდნენ, აზერები, ძირითადად ახალგაზრდები. ჩხუბის ამბავმა ჩემში დიდი ხალისი გამოიწვიათუი ნამდვილად ვერ გეცხვით. ჩხუბი საერთოდ არ მიყვარდა. არც არასდროს მიყვარდა. მაგრამ სხვა გზა უზრდლოდ არ იყო. საჩუბრად სტადიონზე გავედი. საოცარი სურათი იყო. მერე ოფიცრები გვიყვებოდნენ სამხედრო გარადლოკიდან, ასეთი ჩხუბი კინოებში გეინახავს. შონინაღმდეგ არმატურის ნაჭრებით, დანებით, ქვებით იყო შეიარაღებული. ჩვენ კი შიშველი ხელებით, ყოვლად მოუშადაბელო... ალბათ როგორც ყოველთვის, ტრადიციულად და სამწუხაროდ. ჩხუბი გახურდა. ერთ ქართველს თავში არმატურის ნაჭერი მოხვდა. სამხელი ჭახანი გაიღო. განწირული ვაი დედაც მოყაოლა. თავი უცებ მისკენ მოგარბუნე. თავის ქალის ძვალი დასადა და აშკარად დაინახე, სანამ სისხლი თქირალს დაინყებდა. უცებ ყველაფერი დახმუნდა. მხოლოდ მოგვიანებით გავაცნობიერე, რომ თვალში სამხედრო ქაშის რკინის მასური ბალთა მოხვდა, გამტეხილი მოქნეული. აბა ომში მოყვრებით ვინ მომიქნედა. თვალში ოდნავ რომ გამოვიხედე, გულაღმა კეგდე. თავზე დიდთავა და წერილთავა ურჩხული მედგა, ჩემს გასაგებრად მალა შემართული არმატურის შუბით. წინდა გორგის ხატვით სუფეტი იყო, ოღონდ შებრუნებულად. სამედიცინოდ არც ის იყო წინდა გორგი და არც მე ვიყავი გველუშაში. ან იქნებ?... შუბი კი მაინც დამკრა... ალბათ წინდა გორგიმ გადამარჩინა...

საღიბლო კაზარმიდან შორს იყო და მასთან ას მტრზე მიახლოებისას უკვე აშკარად იგრძნობოდა განავლით სავსე ყველაზე საშინელი საპირფარეოს ყველაზე საზიზარო სურნელები.

...იდიოთ სალდათ ფა გოროდუ ფა ეზნაკომი უფიცი ი ათ უბოძოქ დეფიციხ ესია ულიცა სეთილა... - გაპიკოდ 120 „მანადელები“ შენუხებულად და ორი კვირის დაუბანელი კაცი.

121-ე ამ შემთხვევაში მხოლოდ დირიგორის ფუნქციით შემოიფარგლებოდა, რადგან მას მძენა არ ჰქონდა. დანაჩენებს კი... შოლდა. დიდი ხანი იყო ამ ფოჯოხეთიდან გაქცევაზე ვიცნებობდი. ოცნების ახდენას ჩალიჩი სჭირდება. ჩალიჩის გარეშე ოცნება, განსაკუთრებით ქართული, თანაც საბჭოთა ქართული, მარადილად ანუ აუხდენელ ხდება. ჩალიჩის გზა არსებობდა. ძალან მარტივი, ბანალური და გულისაძრევედ და კულისაძრეულად აშკარა - ქრთამი, ფული, მყუთი. იყო სხვა გზაც. უფრო არანუსერი - გაქცევა!

მაგრამ მე როგორც წესიწინა, წესიერებას საბავშვო ბაღში, სკოლაში,სახლში ძლუნებურად, არცთუშეუბათად თავში ჩარტყმით, ყვირილით, დაშინებით მიჩვეულმა და ამგვარად განუსიერებულმა ყმანგილმა, რათქმა უნდა „ნუსიერი“ გზა ვარჩი.

ეს წესიერება რამდენი საოცრებო, გიჟური და დაუჯერებელი რამის მიღწევის

გზაზე დაჭედებული, დადლებული, დაქვავებული მუხრუჭი და შლაგბაუმი მაგის დამჭედების დედაც...

სიეადოჯ სახლდანა გამომავანილი ორასი საბჭოთა რუბლი ჩავეთვალე. სულ ნითელი თუმინანები იყო, ძია ლენინის თაყვანები. ამბობენ ლენინი რუსი არ იყო... ნეტა სადაური იყო(!?!...) მე მაგის...

ქრთამის ძალით მარნეულიდან სხვადასხვა მიმართულებით „კამანდიროკებში“ გაქცეულ ქართველებს და სხვა ეინოსელ მოჩალიჩე თანასადათელებს მეც შევეურთე. ჩემი ახალი დისლოკაციის ადგილი აჭლის აგურის ქარხანა იყო. მარნეულის ფოჯოხეთთან შედარებით სამოთხესთან მიახლოებულ პოზიციებზე გაერთიანე. მართალია სამუშაო პირობები დიდად სამოთხისეული არ იყო, თანაც სამოთხე და მუშაობა, მოეცხსენებოდა... მტვერს ყელა-პაველიდ აურაცხელი რაოდენობით. ლამის ცვლაშიც გვიწვედა მუშაობა. სამაგიეროდ საქმელს ქარხნის სასადილოში ვჭამდი, სამოქალაქოებთან ერთად. ირგვლო სულ ქართველები იყვნენ. ოთახიც მე და ჩემს სალდათებს ჩვენი გქონდა. თანაც ოფიცრის მოვალეობას მე ვასრულებდი. ის კი არა, ქარხნის ტერიტორიაზე კერამიკის ცხებში იყო, მხატვრები, კერამიკოსები მუშაობდნენ. ხელოვნებასთან პირდაპირ ხელით შეგველო შეხება. კედელზე კალენდარი ჩამოკიდე, ქართული. დილით ფურცელს მოხვედვი, ვკითხულობდი. ზოგჯერ ლექსებიც იყო. სამეშაოს შემდეგ თავისუფალი დრო გექონდა. სამოქალაქო ტანსაცმლით ქალაქში გასვლა შეგეძლო. ავტალის თავზე პატარა, მიტოვებული ეკლესია იდგა, კარი არ ჰქონდა, პირტყვის სადგომად იყო ქცეული. რამდენჯერმე იქაც ავედი. რთული ასასვლელი იყო, დამდეგული, მაგრამ ზემოდან ღამაზე ხედი იმდებოდა. ერთი სასკვიტი თავისუფლების და სამშობლის სურნელს სასე მკერდით ვისუნთქავდი. ერთი-ორჯერ რუსთაველზე მიტინგზეც ვაგვიართ.

ერთხელაც საღამოა. ჩვენს ოთახში ვართ. ყველა თავისას უბრავს. რაღაც მინასქრის მაგვარი შევიგრძენით. იხმარე, გრუხუნი. ოთახის ფანჯარა საავტომობილო გზაზე გაიღო. ფანჯრიდან გავიხედე. ტანცევი ქალაქის ცენტრის მიმართულებით მიგრუხუნდნენ. არ დამითვლია, რამდენი იყო. საკმაოდ ბევრი. რა ხდება, რა ამბავია? ბჭი, ხალხის დასახოცად ხო არ მიდიან? არა შეჩვენა, რა ხალხის დასახოცად, სულელები არ იქნებიან. გარეთ გავედი. სამოქალაქოებრივ შემწინთ ავტალის ქუჩებში. ვილაკებმა პაპირებს ვაკუიფეს. აა, ნეტა რა ხდება, ეე? არ მასსოვს ქუჩაში რამდენ ხანს ვიყოლი. მერე კანტი-კუნტად ოთახში შემეღრუნედი. ზოგს უკვე ეძინა. კალენდარს გავხედე. 8 აპრილი ენრა.

არ მასსოვს მეორე, თუ მესამე დამეს მტკერის გადაღმა ნაპირიდან მძლავრმა ნათობიკური ჩვენი ყურადღება; დილის ტრასაზე დიდი ნასკვის თუ ყულფის მსგავსი ქნდაკება იწვოდა. მათი საბჭოთა კავშირის თუ საბჭოთა ხალხების ერთიანობის თუ ერთმანეთზე გადაფსკენის და გადაჯაჭვის თუ გადაბორკვის სიმბოლო იყო. ავტორი არ მასსოვს. იწვოდა. მძლავრი, შემრგვალებული შემბინებული ცეცხლით. ჩვენ ვგავადით, სამოქალაქოებრივ იყვნენ. ვილაცას ვაგინებოდი, ვილაცას ვლოცავდი.

მეორე თუ მესამე დღეს ქუჩებში ავტომობილების კოლონები გამოჩნდა. დროებით, შავად თავნაკრული ბოჭებიც და გოგოებიც. ჩვენს ქარხანას მოადგენენ. დირექტორი ახალგაზრდა კაცი იყო, ასე მასსოვს. ქარხანა გამჩერეო უბრავს. გააჩერა. შემდეგ დღეებში ქარხანაში თითქოს არავინ დადიოდა. კერამიკის ცხებშიც გაჩერდა. ყარაულებს კანტი-კუნტი მიმოსვლა იყო მხოლოდ შესაძენევი. ჩვენ უკვე მივირედი ვიყავით. სასადლო არ მუშაობდა. ბოლო რესურსებიც ამოგვეურა. ღამით სასადლოს დარქინულ-დაგოსოსებული ფანჯრის ერთი სარკმლის შეტეხვა შევძელი. გა-

დავჭერი. რამდენიმე დღე თავი გავიტანეთ. შიშვლი გვიტედა და ვგრძნობდით, რომ ცოტა ხანში საბოლოოდ გამოარჯვებდა. კალენდარის ფურცლებში საიდანღაც შემორჩენილი ბოლო თუთუნი გავავიეთ. სახლებში გაპრბივით გაქცევის, ვინც ქართველები ვიყავით. მაგრამ სხვებიც იყვნენ, აზერები, სომხები, ერთი რუსიც იყო თუ უკრაინელი, არ მასსოვს. შეგვეცოდა. რას იზამდნენ. თინჯ, მერე სამხედრო ბილეტებს არ მოვეცემინო. მაგის გარეშე კიდევ მერე რაღაც-რაღაცებში ხელი გემლებოდა... ნესიერება...

ჩვენი სამხედრო ნაწილი უკვე კასპში იყო გადასული, სოფელ მტეხტში. (მტეხტ სავანურად უკან დამბრუნებელს ნიშნავს. ის ეცა). იქიდანაც ჩამი-ჩემი არ ისმოდა. დროშობიანი კოლონები კი დაქორდნენ ქალაქის ქუჩებში. ალბათ სხვა ქარხნებსაც აჩერებდნენ. ალბათ მიმშლილ სხვაგანაც ჩნდებოდა... და იმარჯვებდა...

და... შიშვლითან ერთად ისიც გამოიშრა. სამხედრო-ბაკისფერი ვილისიდან 121-ე გამდმოვიდა. ისევ ისეთი იყო. ვილისიდან განდმოსვლის ქუდი კინამ მოსძვრა. მემ-მემ ზემდებდად დილი ქუდი ეურხა, ვერ აკონტროლდა. ბოლოების ფული მოგვცა. ამაღამ მატარებელზე დავეკეთი და მტეხტში ჩამოდიოთ. საქმილიც დაგვიტოვა, „სუხობი პაიოვი“.

თბილისი-ვალეს მატარებლის პლაკატარტის ვაგონში ზოგს ვაუხელებად, პირდაპირ ქვეშავების გარეშე ეძინა. ზოგი იჯდა, ფანჯრიდან ღამის სიბნელეს გაპყურებდა, საკუთარი მომავალივით გაურკვეველს. ალბათ შუაღამე კარგა ხნის გადასული იქნებოდა. მატარებლის მონოტონური ტახტას, დუგ-დუგ-იავანა მენუნდა. უსაბოძონდ შევიმშუმე. ტახტას, დუგ-დუგ-იავანანს უკვე სასამოძონდ ვყავდი დათირული ძილ-სიზნრების უკიდევანო მორევში შესაბრუნებდა. გარედან რაღაც გაუგებარი ხმები მოისმა. გარეთ გაიხედი. უცნაური სანახაობის მომსწრე გავხდი. არ ვიცი იმ ყველაფერმა, რაც ვნახე, გამაოცა, აღმამფთოთა, აღმამფრთვანა თუ გამაოცანა, მაგრამ ის აუსხნელი შეგრძნება მას მერე აღარასდროს დამვიწყებია. ჩოქებზე დამდვარი, რაღაც ერთფეროდ-ფერულად ჩაცმულ, თავგადაბარსულ, კისრუხებულბემოჭოდობილ და თავდახარლ, საგარადოდ კაცების (ან იქნებ ქალების) საკმაოდ მოზრადი ვჯუფუს ორი-სამი მეტრის მომორებით წრეში ჩამდვარი ავტომატომარჯვებული და ძალღებანი ჯარისკაცები ედგნენ თავზე, ოქროსფერისპობიანი ნითელი „პაიოვები“. თითქოს კინოეკრანს მივჩერებოდი, თითქოს ყველაფერი კი სინამდვილეში არ ხდებოდა. თითქოს გამშვებული კადრი იყო. არავინ და არაფერი იძრვოდა... რამდენი საოცრებო, გიჟური და დაუჯერებელი რამის მიღწევის გზაზე დაჭედებული, დადლებული და დეცავებული შლაგბაუმივით. ერთ-ერთმა იმ დარქოქოლავან უცებ თავი მოაბრუნა და პირდაპირ მე შემოხედა. მისი თვალებიდან... უკიდევანო შორიზონტზე დაკარგული თავისუფლება განთიადის ცეცხლისფერი ზეცის სარკეში გაცრცილდებოდა სევიანი ფთილებად ირეკლებოდა.

ეს ქალი იყო. დამჩირილი, თავგადაბარსული, თავისუფლებააქილი ქალი.

ის მე მიყურებდა. და მე კიდევ ერთხელ შემძულდა ჩემი თავიც და მიიღო მსაყროც...

მატარებელი მჭახე დარტყმით დიძირა. უკვე თენდებოდა.

ტახტას დუგ-დუგ, ტახტას დუგ-დუგ... რკინის მელოდია ნელ-ნელა ძალას იკრებდა.

ჩვენ გამარჯვებულ შიშვლს გავგურბოდით და უკან, ფოჯოხეთში ვბრუნდებოდით. უკიდევანო პორიზონტზე დაკარგული თავისუფლება განთიადის ცეცხლისფერი ზეცის სარკეში გაცრცილდებოდა სევიანი ფთილებად ირეკლებოდა.

Ընտանիքի անդամները, Մալինյան 70-ամյակին առիթով լուսանկարված, ինչպես նաև Մալինյանի անձնական ֆոտոարխիվից: Մալինյանի անձնական ֆոտոարխիվից: Մալինյանի անձնական ֆոտոարխիվից:

ՄԻՋԻՆԻՍ ԿՈՆԿՐԵՏԻՆԻ – 80

Մայր, ինչու ես այս ամիսը չեմ գալիս... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու...

Ինչու ես այս ամիսը չեմ գալիս... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու...

Վերջին անգամ, վերջին անգամ... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու...

Ես սիրում եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու...

Մայր, ինչու ես այս ամիսը չեմ գալիս... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու...

Մայր, ինչու ես այս ամիսը չեմ գալիս... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու...

Մայր, ինչու ես այս ամիսը չեմ գալիս... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու...

Մայր, ինչու ես այս ամիսը չեմ գալիս... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու...

Մայր, ինչու ես այս ամիսը չեմ գալիս... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու...

Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու...

Ինչու ես այս ամիսը չեմ գալիս... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու...

ՆՊԱՅԻՆՈՒԹՅՈՒՆ ԳԻ...

Մայր, ինչու ես այս ամիսը չեմ գալիս... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու...

Մայր, ինչու ես այս ամիսը չեմ գալիս... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու...

Մայր, ինչու ես այս ամիսը չեմ գալիս... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու...

Մայր, ինչու ես այս ամիսը չեմ գալիս... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու... Գուցե մոռացել եմ քեզ, ինչու...

Միտոգենի սափափումը, - Գեղամի Կրիստիանյանի

Միտոգենի սափափումը, - Գեղամի Կրիստիանյանի... Գեղամի Կրիստիանյանի... Գեղամի Կրիստիանյանի...

Միտոգենի սափափումը, - Գեղամի Կրիստիանյանի... Գեղամի Կրիստիանյանի... Գեղամի Կրիստիանյանի...

ԳՐԱՅԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

Միտոգենի սափափումը, - Գեղամի Կրիստիանյանի... Գեղամի Կրիստիանյանի... Գեղամի Կրիստիանյանի...

Միտոգենի սափափումը, - Գեղամի Կրիստիանյանի... Գեղամի Կրիստիանյանի... Գեղամի Կրիստիանյանի...

ՆՊԱՅԻՆՈՒԹՅՈՒՆ ՎԵՐԻՆ...

Միտոգենի սափափումը, - Գեղամի Կրիստիանյանի... Գեղամի Կրիստիանյանի... Գեղամի Կրիստիանյանի...

Միտոգենի սափափումը, - Գեղամի Կրիստիանյանի... Գեղամի Կրիստիանյանի... Գեղամի Կրիստիանյանի...

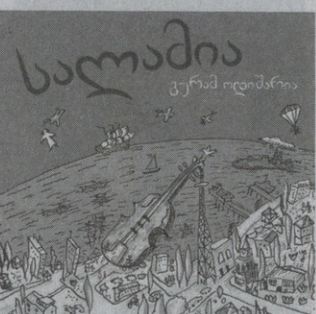
ԳԵՂԱՄԻ ԿՐԻՍՏԻԱՆՅԱՆ

Միտոգենի սափափումը, - Գեղամի Կրիստիանյանի... Գեղամի Կրիստիանյանի... Գեղամի Կրիստիանյանի...

პაპარაკა სალამია, ცოდვია...

იყო და არა იყო რა... თუმც არა - ჩვენი ზღაპარი „სალამია“, სათაურითვე ხელგამოწლილი რომ შეგვიძლებდა ჩვენთვის უცნობ და თან ასე ნაცნობ სამეფოებში, მისირობისთვის თითქოს დღემდე ამოუხსნელი კითხვით იწყება: „ვერავინ მითხარა, თუ რატომ შეუყვარდა ზღვა ისე უსაზღვროდ ჩემს შორეულ ნინაპარს - ბაბუაჩემის ბაბუას, ზაზარეს.“ ვინ იცის, ჩვენგანაც ელის პასუხს, თავადაც რომ კარგად მოესხენება. ყველა დიდი ზღაპარი თუ ამბავი ხომ სახლიდან ნასვლით იწყება, გმირის დიდი მოგზაურობით; ჰოდა, გურამ ოდიშარიაც ამ ზღაპარს „ზღვაურის საინინა-დამდეგო მითარაულებით, ანუ ზღვისკენ“ მავალი „უჩვეულოდ“ ზაზარეს სახლიდან გაპარვით იწყებს.

ჩვენი შემართული მიყვებით ზაზარეს და პირველი, რასაც გაბნეულობის ვიზილიატი „უზარმაზარი და ლურჯი, მისი ოქროსფერი სხივებით ორგანული დაბნეული უკიდვარი“ წყალი... „და კიდევ - უმშვენიერესი, ზღვისფერი ნათელში გახვეული ქალაქი, სახელად სოხუმი.“ ალბათ, არცაა გასაოცარი,

რომ სწორედ ეს ქალაქია ოცდაათწლიანი მოგზაურობის A პუნქტი - გადაცურავთ ზღვებს, ვიზილიატი (და მოვისმენთ კიდევ) ისეთ მაცდურ სილამაზებს, სხვა გზა არ გვეჩვენა, გარდა იმისა, მისირობისა და წარმოსახვის მიყენებით და ვიხებტალით ამ ჯადოსნურ, განსაცვიფრებელ, არამაქვენიურ სამყაროში. ზღაპარს რომ ჩვენი გარდაქმნის ძალა აქვს, ვიცი; ისიც ვიცი, სხვადასხვა კუთხით რომ უყვარს განხილვა. გურამ ოდიშარიას „სალამია“ ამოსუთნისაა გამოაშუქების არ გვაძლევს, იმდენ თემაზე გვაგვიფიქრებს.

„სალამია“ ქვეყანაა, რომელიც „ყველაზე მეტად სიტყვა „სალამია“ გაისმოდა...“ კიდევ „...დაახსნი“, „ჯერადერა“, „რა გეჩვენება“, „მადროვე“, „საფერა“, „რამდენი ხანია, არ გეცოქეთა“. თქვენც გეცნობთ ჩვენი ქვეყანა? ამ ქვეყანაში ზღვაც საუბრობს, მდინარეც, მთებზეა, მოსმენა ვისწავლობთ. „რა საძინელი ნერვია, დამაბნელია...“ ჩვილის ზღვა, ნივთების კი, „არაფერი“ ჰქვია, მეგრულად „ცრემლს“ რომ ნიშნავს, მაგრამ ახალბედა მეფის „ჩლოპაურის“ რაკრას „ტახტის ქროალი“ ჩაუნაცვლებს.

და მართაც მეფე, ზრუნავს ხალხზე, იზრუნავს, იცვლება, სწავლობს და ხდება „ამაგიკი, რადგანაც ბავშვობიდან, ამაროს წყალობით, სიმამაცე იმ თვისებად მიარჩნდა, რომელიც ძალიან მცირერიცხოვან ადამიანებს აერთიანებთ.“

„ყური ურგმინა რა ამავად და დიდებულად ყელურს - ან მემინია! ნამდვილად ყველაზე მეფური სიტყვაა...“ ჯიშინი, გაუხედავია ცხენივითაა. ამ შეგვიძინდეს ამის თქმის და მაშინ არც ჭეშმარიტების შეგვიძინდება!... შენ ასე ხდები ლომი ესე იგი, მართალი!...“ ეს მასწავლებელ ამაროს გაკვეთილია - იყოს მართალი, „ლომს შმაბი არ უნდა სჭარბდებოდეს“. იქნებ, ამაროს ხახვიც არაა შემთხვევითი? იქნებ, შემთხვევით არ ჰყავს მეგრული სიტყვას „ამარი“ - „აქ“. მარობის, მასწავლებელი ამარო მეფის თანხმობის ხდება, ის, აქვე დამოუხრებლად ურდისწავლს მზრანსებად აქცევს, მეფედ და არა „ტაკიმასხარა“, არც პოეტად ამ მსახიობად, პათეტურად, ზარ-ზემით რომ ამცნობს ერს, ნაჭი თუ დარ. „სამყაროს ჩუმი სიკეთე მართავს“. ასე ასწავლა ამარობაც.

„რამდენი ხანია, რაც ეს სიტყვა - ნამუსი არ გამოვიდა...“ - კითხვობს მეფე წერლის და ამ ფიქრისგან ელიძება. ელიოზი, ბაუ-

შეობის მეგობარი, ახსენებს მეფეს ნამუსის არსებობის შესახებ. ელიოზი მასწავლებელია. სასონარკვეთილს, ხალხის უგულობით გულგატეხილს, დამცირებულს, ბავშვობის მეგობრის, მეფის, გამოფხიზლება განუზრახავს: „მთელი ცხოვრება ხალხს ვეუბნებოდი - მიყვარხარა-მეთქი, ყველას ვეუბნებოდი ამას, იმიტომ, რომ მიყვარდა და მიყვარს ისინი, და მნამა, თუ მოინდომებენ, ბედნიერები გახდებიან... მათ კი ეს არ სჯერათ...“ ვის არ გაახსენდება ნატერის ხის მაძიებელი ელიოზი, „ცხარე მეოცნებე. ცხოვრების სისასტიკეს მის სულში ვერ ჩაეჭრო ოცნების ნაბერკალი და თავისივე შეთხუთი უცნაური ოცნებებით იფარავდა თავს მსეცხვით შემოტეული სინამდვილისაგან“. ნამუსადილ ქვეყანაში „მიყვარხარ“ კმარა, „შეშლილია სახლში“ გასამწებელად, საღმთელი ელიოზიც გაამწესეს. „გიჟია, თუ რა?“ - განა, სიგიჟის განაჩენი არ გამოუტანა ხალხმა თათარბანი გორგისაც, რომლის აზრითაც, „ნამუსადილ კაცისგან ქვეყანაა დაღუპული. კაცი კაცს ვეღარა ჰნდობია“.

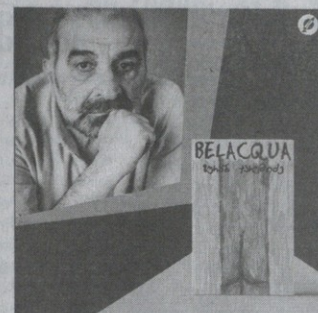
სალამიელი ელიოზიც გორგის გზის გამგრძელებელია, კობლერის მორალური განხილვების პოსტკონვენციურ დინეს აღწევს და მეზობლს მძვინვარე მთისმართავს: „ფერთხი მძიია, ... ჩვენ არავის ვეუბნით ამ ამბავს და თქვენც სიტყვა წერავთ თქვენ და ცდებით, თორემ გაველანძობა შეზობლობა და სხვები, ამ ამბავს რომ გაიგებენ, ერთმანეთის ნდობას დაკარგავენ, პატარაა სალამია, ცოდავია...“

გურამ ოდიშარიას ზღაპარი არაერთ გმირს შეგაყვარებთ: ბავშვობაში შერცხვნილ, შემდეგ კი მებრძოლად, მემამოხედ გაზრდილ გუბას, რომელიც პირველი ადამიანია სალამიაში, ქვეყნის ბედი არწუნებს და ამას უშიშრად ადავს უცხადებს მეფეს; ზღვისკაფით იღუმალ ანანას, მეფის წარსულად, ამწყურ და მომავლად რომ ქცეულა, ზღვაურებით რომ ნამოწმარავს და გაირიყვარე უჩინარდება; საიდუმლო სამსახურის უფროს გიგაუს; გუბას მამაც ბიჭუნას, სასკოლო კარნაგალზე სამეფო კარის მუშაის ფორმის ჩაცმას მელიოზის რომ არწევს; უახაბას, სიმღერის რომ თხზავს, შექება რომ „ცრემლს“ ადგენს, მეფის გულის შესაღმამელსა და ზღაპარში ზღაპრის დამწერს... დიას, უახაბის ზღაპარი, მეფის მომადლის რომ ნინასწარმტყველებს.

ცოტა ომზეც ვთქვათ. გურამ ოდიშარიას არასჩვეულებრივ ილუსტრაციებს თუ დააკვირდებით, პირველი, რაც თვალით მოგხვდებათ, ნითელი ცაა, უზარმაზარი ვილიონი და კიდევ ცაში ჩიტვითი მონარნარე კაცი, „თბილი ჰაერით გაბრულ ბურთიდან“ ჯარისკაცთა ორი ბანაკი ბრძოლას რომ დასწრებას - ეს ბრძოლა, არც მეტი, არც ნაკლები, ორი ახირებული ჯარისკაცის მუშტი-კრიგს მოჰყვება... დაბოლოს, „სალამიას“ მეფე მამის დღიურში კითხვობს: „ჩემში ორი სფერო ფეთქავს - ზეციური და მიწური. ერთი - ერთს მუშებდა, ხოლო მეორე - მეორეს... და სწორედ ერთ-ერთი მათგანის - ზეციური სფეროს წყალობით მე ყველაფერი გაუკეთეთ შენთვის, უპირველეს ყოვლისა, კი ის, რომ კიდევ ვუძღვებ ამ ნუთისოფლს და თავი არ მომიკლავს“. მისხრობელი არ გვიხმებს, ისეთისაა ეს სიტყვები, ალბათ, არც აქვს მნიშვნელობა, ყველას ეჩება, ყველას გვეჩება. მთავარია, ამაროს დასმულ კითხვას გაუცემა პასუხი: „ყოველი ცოცხალი არსება თავისი სიცოცხლის უდიდეს ნაწილს არსებობის შენარუნებას ახმარს და, ადამიანის გარდა, არავინ ეკითხება საკუთარ თავს - ღირს კი სიცოცხლე ამისთვის?“ გამოიღეს, ღირს... ჩილამურიც ხომ ამიტომ ცოცხლობდა?!

რამდენი ვერ ვთქვა... ახლა, როცა ამ ზღაპარზე ვწერ, ზაფხულია, რაც გულის მწყვეტს. მიზეზი ის არის, რომ დანაკლის ვერწნობ, ვიცი, ეს ზღაპარი ჩემს სინამდვილეთან ერთად რომ წამეკითხას, ბევრად მეტს აღმოაჩნდნენ და აღმოაჩინებდნენ. ამიტომ ვთხოვ მოზობებს, წიგნის მოყვარულებს და ჩემს კოლეგა მასწავლებლებს, ნაკითხვით თანამდროვე ავტორის, გურამ ოდიშარიას, „სალამია“ (გამომცემლობა „ინტელექტი“) ბავშვებს... მერწმუნეთ, წინ საოცარი საუბრები გელოდებათ.

ია ჯაჯავაძე

BELACQUA

არაფერი ზრდის და ამრავლებს ტრაგედიას ისე, როგორც წელი და მტკივნეული სიკვდილის მოლოდინი. არც არაფერია იმაზე რთული, ვიდრე სიკვდილის განაჩენისა და აღსასრულს შორის გაზრდილი დრო, რადგან როგორც დოსტოევსკი წერს, ტიკვილი არათუ ლოდში, არამედ ლოდის შიშშია.

ლიტერატურის ისტორია „ლოდის შიშზე“ შექმნილი არაერთი ამბავსა თუ ტრაგედიას აერთიანებს, არაერთ გმირს თუ ანტიგმირს. მე თუ მკითხავთ, ლიტერატურის მთელი კორპუსი, ანტიკურიდან დღემდე, სწორედ ამ შიშის დაძლევისა და მასზე გამარჯვების მცდელობაა.

ლიტერატურა სიკვდილის შიშთან გამკლავების მცდელობა ხდება ზურაბ ქარუმიძის ახალი ტექსტის, Belacqua-ს მთავარი გმირისთვის, საშუალო ასაკს გადაცილებული მწერალი კაცისთვის, რომელმაც წარმატებით განვლო ოცდაათწლიანი ლოთური მარათონი, საშუალოდ ორი პოთილი ღვინით, ყოველ საღამოს სამას-ოთხასი გრამი სპირტიანი სასმელით და სიგარეტის ნახევარსაუკუნოვანი დამოკიდებულებით. შედეგად კი ერთ მშვენიერ დღეს შარდის ბუშტის სიმსივნე მიიღო.

ზელაკვას ტრაგედია ამგვარად დაიწყო, გაიზარდა და გამარჯვდა...

„როგორც ყველაფერი ცუდი, ეს ამბავიც დილიდან დაიწყო - დაძაბული ძილისა და მრუვე გამორვიძების შედეგად. იმ დილით ბელაკვას სანოღიდან ნამოდა, გავიდა ტუალეტში, დადგა უნიტაზიან და... მოპარდა ხაშმის საფურავი“ - ასე იწყებს ამბავს ყოველსმცოდნე მთხრობელი.

ამგვარ დასაწყისს არაფერი აქვს საერო ავდასეულ შეტყობიერებასთან. ხაშმის საფურავი მხოლოდ და მხოლოდ სისხლის მეტაფორაა, ერთგვარი ნიშანი, რომლითაც ბელაკვას ცხოვრებაში დასასრულის დასახსნის.

ტრაგედია კი ამ შემთხვევაში (სიმსივნესთან ბრძოლის) მომქმნებელი გზა და არა აღსასრული. ამ გზაზე კი ეპიზოდული მარტოკაცობის მომავლის ერთადერთი სურათია გაუცვლელი. სიმტკიცით, სინდრომით, ანალიზებით, ციტოლოგიებით, პოსტოლოგიებით, სხვადასხვა რამ სკოპიებით, რენტგენებით, მანერტარ-რეზონანსული ტომოგრაფიებით, კონსულტაციებით, ქიმიოთერაპიებით...

ასე იწყება სასონარკვეთილი, თუმცა თვითორიონით განმსჭვალული ბელაკვას მოგზაურობა საავადმყოფოდან საავადმყოფოში, ერთი ქვეყნიდან მეორეში. ეს მოგზაურობა კი სიმბოლურად ჯოჯოხეთისკენ მიმავალი გზაა და ისევე როგორც დანტეს, ბელაკვასაც უნდა ჰყავდეს თავისი მეგზური.

მეზური თავად ტრაგედიაა, არქიტაბული გმირი, რომელიც საკუთარ, უნივერსალურ ენაზე საუბრობს. ტრაგედია ზურაბ ქარუმიძის ტექსტში პერსონაჟის სახე აქვს. ეს თხა-ბოჭია, ბელაკვას უნიჭო და მდრე მოთხოვნის გამოუთხოვია არსება, რისხვით, ფიქტინა და ფეხბანჯგელიანი, რომელიც ბელაკვას თანამგზავრი, კიბოს დიაგნოზის დასმის შემდეგ, ხდება. თხა-ბოჭის სიმბოლური სახის ასხნა მკითხველისთვის დიდი გამოცანა არ უნდა იყოს, განსაკუთრებით მაშინ, თუ ტრაგედიის წარმოშობას ვაგვიხსენებთ და ამ სიტყვის განმარტებას შევცდებით.

ამ ფანრის ისტორია გვასწავლის, რომ ტრაგედია სიტყვასიტყვით „თხის სიღვრას“ ნიშნავს. ისტორია იმასაც გვასწავლის, რომ დიდხალეც მსხვერპლშენიერის დროს, დიონისოსადმი ავლენილი დიოთრამბების თხის ქურქში გამოწყობილი სატირები მღეროდ-

ნენ. ზურაბ ქარუმიძე სწორედ ტრაგედიის ამგვარ წარმომავლობას იყენებს, როცა ბელაკვას მეგზურად და მის შესაძლებლად თხა-ბოჭის ირჩევს.

ასე მიყვება ბელაკვა საკუთარ მეგზურთან, ტრაგედიისთან ერთად ქარის ნაკადებს. დანტესეული ფაბულაც აქ იმლება. გმირი თანამგზავრთან, თხა-ბოჭთან ერთად ჯოჯოხეთის სხვადასხვა წრეს გადის, ეს წრებები კი კიბოს წინააღმდეგ ბრძოლის სხვადასხვა ეტაპები და საშუალებებია.

წანარმოებს „ლეოპოლდ კომედისთან“ არამხოლოდ ფაბულა, არამედ თავად მთავარი გმირის ინტერეტი აკავშირებს. ქარუმიძის Belacqua ინტერტექსტუალური, რომელიც საჭირო მნიშვნელობებს, სხვა ტექსტებთან თუ ნახატებთან დაილოთია და ურთიერთდამოკიდებულებით ხსნის. ამიტომ, იმიტირის რომ ბელაკვას მხატვრული სახე გაეხსნათ, ისევე დანტეს უნდა მივუბრუნდეთ და ამავე სახელწოდების პერსონაჟი ვიკვლიოთ.

შელაკვა დანტეს „ლეოპოლდ კომედიაში“ უმნიშვნელო გმირია. იგი განსაზღვრულია კართან ზის, რაკია სიცოცხლეში ცოდვების მოხანება ვერ მოუხსნარია. ის, რაც ამ პერსონაჟში განსაკუთრებულ ყურადღებას იქცევს და რაც ყველაზე მეტად აახლოებს მას ქარუმიძის გმირთან, ჯდომის მანერაში გამოხატული შინაგანი სულიერი მდგომარეობაა.

დანტეს პერსონაჟს კიდევ ერთი საინტერესო მახასიათებელი აქვს, რაც ქარუმიძის ბელაკვასთანაც გვხვდება, თუმცა სახეცოლო ფორმით. ყველაზე რთულ მდგომარეობაშიც კი, ბელაკვას ოემირის გრძნობა არ ღალატობს.

ზურაბ ქარუმიძის ბელაკვა ოემორით არა, თუმცა თვითორიონითა განმსჭვალული. თვითორიონი კი მისთვის რეალისტთან ბრძოლის იარაღია. ამიტომ ტრაგედიასთან დაილოთო, არსად იგრძნობა მისი სასონარკვეთილი ტონი.

თუმცა, გარდა თვითორიონისა, ბელაკვას არსებობს ლიტერატურაცაა. ქარუმიძის პერსონაჟი ტრაგედიულად, მელანქოლიური ტემპერამენტის მქონე მწერალი. მელანქოლიის პირველი საფურავი კი, აგრძობა ნეტესპიანის მიხედვით, შექმნილია. იგი განსაკუთრებით მწვევება იქ, სადაც სიკვდილზე ფიქრი იწყება. ამიტომაც უუნებდა ბელაკვას თხა-ბოჭი: „სეკუნდზე უსმენდნენ სიკვდილს და ამიტომაც წინდნენ ასე დიდებულად, ასე მძიმეწონებულად“.

ეს წანარმოების შინაარსი, მისი იდეები და მოტივებია. ეს შინაარსი და მისი მნიშვნელობები კი „Belacqua“-ში უნივერსალის ინტერტექსტუალობით, სხვა მხატვრულ წანარმოებთან დაილოთია და კავშირით იხსნება. ამიტომ, იმიტირის რომ მკითხველმა ზედარპირის მიღმა დანახვა და თამაში აყვალა შეძლოს, მან უპირველეს ყოვლისა, ტექსტში პირველი კოდების გამოჩვენება უნდა მოახერხოს. ეს ინტელექტუალური კოდებია, რომლებიც არამხოლოდ ანტიკურ დღიურტატურას, რენესანსულ პოეზიასა და მხატვრობას მიმეორება, არამედ ვაჟა ფშაველასა და ბიბლიასაც კი. ზურაბ ქარუმიძის ტექსტი იმ მკითხველისთვისაა, რომელსაც პოსტმოდერნისტიკული თამაშები და ინტერტექსტუალური კოდები იტაცებს.

და ბოლოს, მოდი, ვიდრე დავასრულებთ, რამდენიმე სიტყვა წანარმოების ფორმალზეც ვთქვათ. ცნობილი ფაქტია, რომ დღეს, პოსტმოდერნულ ეპოქაში, აღარ იწერება რომანები, რომელთაც ტრადიციული რომანისთვის დამახასიათებელი ნიშნები აქვთ. ამ ნიშნებშიც ტრაგედიის ირგვლივ ვითარდება; თუმცა ერთია და არა განტოლებული. სწორედ ამიტომ არის, რომ წანარმოები წარავალეროვანი ხასიათობია და პერსონაჟებით არ გამოირჩევა. ეს ალბათ არც არის გასაკვირი, რადგან ქარუმიძის ტექსტის მიზანი არა მრავალფეროვანი ხასიათების ასახვა, არამედ იმ ტრაგედიის ჩვენებაა, რომელიც, როგორც წესი, სიკვდილის პირისპირა დროში, „ლოდის შიშით“ იწყება.

ქაიტი გასოია

ამ, ჩვენს ზაზა ხალხის სამყარო

„ფილმის გადაღება მინდოდა სირუმზე...“

ზაზა ხალხი

ფიქრი რამდენჯერაც შევარბიე, მხოლოდ ხატებად ამოიზღო ნიღოს კორმში წყნარმოქმნილი სიმშვიდე, ბოძის პირის ჩახრილი მშვენიერება, ნიღოს ნედლე თქონილი გამბედაობა საიდუმლო სადავად იქვე, შორიახლოს, ზღვის არსებობასზე... ეს ხატები ქმნიან იგავებს, ერთგვარ მითოსურ სამყაროს, რომელშიც თავდაპირველი განცდილი მტკიცე-ლეს ყოვლი არსი.

ეს ზაზა ხალხის სამყაროა – იგავი მარტოობის მშვენიერებაზე, აპი პირი.

წარმოადგენს, შეუძლებელიც, ამ სამყარო ვაზრება მისი განცდილი ვარაუდით. განცდილი მხოლოდ ემოციას როდი ვგულისხმობ, მოუწყვდა იმას, რომ ზაზა ხალხის სამყარო ამ მხრივ განსაკუთრებულია – ემოციური ინტელექტით გამსჭვალული; განცდილი ვგულისხმობს, უპირატესად, ღვათაბერი რეალისტის, მეტაფიზიკური დანიშნულება, რომელიც მისი კონსტანტა თუ სიტყვასთან შეხებისასვე ვარდები, აბოლოც კენჭი მორევში. ყოველი ხალხი, შესწის თავს თუ მუშის დატრიალებული, ახალი სივრცეების აღმოჩენა, იგავითა და სახე-ხატით ახალი ფერხობა, მუხი კ ბრუნვებზე ამ ფერხობით უფრო დაფრთხილია და იგავით უზრთო, რომ ამ ცეკვას არასოდეს დაიწყებდა!

ეს ფაქტი კი, როგორც აღმოჩნდა, ზაზა უხვლესი მეგობრებისთვისაც დიდი სურვილი იყო. „უცნაურია, დიდი ხანია იცნობ ადამიანს, მეგობრობ, მეგობრობ მისი უფასოა. თითქოს ბევრი რამ იცი მის (მამა) შესახებ, საერთო ინტერესები, პოზიცი, შეხედულებები გაკავშირებს. თანაგრძობითა და გულშემატკივრობით გატარებული დრო და ის უხილავი თუ უთქმელი კავშირები, რომლებიც არსებობდა, მაგრამ რომლებიც არ ლაპარაკობ. და ერთ დღესაც შეერთდნო, რომ თურმე ვეღვალაფერი არ გციოდნო. მისივე არსებობის რალაც, დიდი და მნიშვნელოვანი, რაც თავიდან აღმოვაჩინებინებს ადამიანს და ახლებურად დაგანახებს მასაც და მისი სამყაროს. ასეთი იყო ჩემთვის ზაზა ხალხის, როგორც, არ მომეწონებოდა ვთქვა, მწერლის აღმოჩენა.“

– ნერს კინოსა და თეატრის კრიტიკოსი ლლა იჩიაური, კრებულის შესავალი.

ზაზა ხალხის სამყარო ათენატური, უნიკალურია – მას მხოლოდ ტომისეული განაპირობებს – აჭარა. მისი ლიტერატურული ოჯახი (მამა – ცნობილი პოეტი, ფრიდონ ხალვაში) არამხოლოდ აჭარის, არამედ ზოგადად, ქართული კულტურული სივრცის ნაწილია. ფრიდონ ხალვაშის პოეზიით დაწვრილები დიდი ქართული იგავი კი მისი ვაჟის შემოქმედებით გაგრძელდა. „ქართულმა იგავმა“ არაიგი შეაშინოს, ვინორ ნაციონალურ კონტექსტად არ გაიხაროს. ეს ის იგავა, ვაჭა-ფაშაველებს „პატრიოტიზმი და კოსმოპოლიტიზმი“ რაზეც საუბრობს. ზაზა ხალხის ადამიანი აინტერესებს – ბუნებაში, ქალაქში, სოფელში, მარტომყოფი და ხალხში ჩაგარდნილიც, განვირგოვდა და გამარჯვებულაც, ადამიანი აინტერესებს კინონების, რელიგიების, სისტემების მიღება – მისი შესაძლებლობების არეალი, მისი დაცემის და აღდგომის ხარისხი. მისი კინოსცენარებში – მხატვრულ რემარკებში და ძუნდილითავე – სწორედ ადამიანი იბრძვის, ეპოქის/დროის კმერების ნინამე (სომეხურად „სოლომონი“), იბრძვის სტიქიის წინაშე, ბუნებაში, მარტომ – დარწმუნებული, ისევე, როგორც მრავალრიცხოვანი ოჯახში – მარცხ მარტომ, მარცხ განაპირობებული (კი, ჩემთან), იბრძვის მითოსურ სამყაროში, არქეტაპული ვენებებში, სიყვარულის ძალაუფლების სახელით (კოლხური მისტერია)...

ხოლო შემოქმედებითი სინამდვილე ამ ხარისხადე მისაღწევ გზას თქვენ მის ჩანაწერების კრებულში აღმოაჩინო. „მუშქმი დამალული კენჭები“ ზაზა ხალხის მოთხილანი (2000-2004) შემოქმედებითი ძიების თავდასაჯვარება, ისეთივე სინადალი და გულწრფელობით დაწერილი, როგორც მთელი მისი მხატვრული სამყარო. „სადაც ვერვები, კი არ ვრევი, უბრალოდ ვერვები – ხვალ ისევ გავში...“ – ნერს ზაზა ხალხი, ჩა-

წანერების კრებულში ეს დანიშნავა, ასე ვთქვათ – ეგზისტენციალური მოუსვენრობა, მკაფიოდ იგრძნობა. საერთოდვე, ეს კრებული ძლიან სასარგებლო იქნება ლიტერატურასა და კინოში ბედის მამოძვლები ადამიანებისთვის. მასში ხომ იმ სამზადისის გამოცდილება, რომელიც შემოქმედს თავის მხატვრობაში ამოცანების განსაზღვრულად აღსრულება. ეს ჩანაწერები დაუნდობელი თეატრალიკითაა გამოირჩევა.

ბევრი კითხვა აქვს, რომლებზეც გზადავაზა პასუხობს, ზოგჯერ არც ეს პასუხები აკმაყოფილებს, ბევრად მეტ ინტელექტუალურ განებას მათ უპასუხოებაში (უფრო სწორად, მუდმივ მსჯელობაში, ფიქრში) გაიხივს. რა არის ხალხობრება? ამ კითხვაზე მისი რამდენიმე განხარტება ამოვრევი: „ხელფრება სიცოცხლის სობრძნე.“

„სხვდავადაცქვიის სურფილისაც იბადება ზღვლებზე.“

ბერს მსჯელობს კინოსა და ლიტერატურაზე. „კინოება და ლიტერატურის ენა – ორი სხვადასხვა ბუნება – პრიციპებიც კი განსხვავებული აქვთ, მიზანზე რომ არავფრო ითვს.“

– ამიბის ერთგან და მისი კონსტრუქციები გზებზე, ამ კინოს ვლგვანად ხვდება – ანშუმოვც და მომავალაც, ამიტომ დაულავად მიდის მისკენ. „ზღაპარით უნდა მოვე ფიქრობ...“

– ამიბის ერთგან და მისი კონსტრუქციები გზებზე, ამ კინოს ვლგვანად ხვდება – ანშუმოვც და მომავალაც, ამიტომ დაულავად მიდის მისკენ.

ამ უზარმავეს ეპიგრაფად უძღვის ყურანის სიტყვები: „მში მაქვს ჩემიანების, რომელნიც უნდა მეცკიდრონ. ჩემი ცოლი უნაყოფია; მომინიჭე მეკვიდრე, რომელიც ჩემგან შამაოებდეს.“ (ყურანი XIX სურა, მარიამი, მე-5 აია). ამ ეპიგრაფით ავტორი მიგავინიშებს, რომ წანარმოვლი გადმოცემული ამბის წანარმოვლი მუსლიმთა წარმუხონება და ცხოვრების წესი უნდა იყოს. სხვაგვარად, სანამ წანარმოვლი კვანში შეუკრებდეს და თხრობა სიმბაფრეს შეიძინდეს, მოსყვარული ცოლ-ქმრის ყოფილი ცხოვრების ერთი მონაკვეთი გადმოცემული. თუმცა აქვეა მოყვანილი საინტერესო დალოგი მათ შორის, რაც ძირითად სათქმელზე მიგავინიშებს. ერთი მთავარი პერსონაჟი, წერი საბოლოოს არსებში გაჩენილი ვევი: – დმტორი, დმტორი... ამ ბოლი დროს ყველაფერი მეტყველებს და ბევრი რამის აღადრ ძველებურად მწამს, ჩაილაპარაკა წერიმ... ამ მინაც უცხოვრობდები. სიმე რომ საბოლოო მოყვანო, ამის უფლებაც არა მაქვს; სხვაგან თურმე ის იოლია, ჩვენთან... „სხვაგან“ და „ჩვენთან“ – ორივე საქართველოა. უბრალოდ, „ჩვენთან“ ამ სიტყვით მითინა აჭარის ერთი ხეობა, უფრო უზუსტად კი ერთი თემი იგულისხმება, სადაც კიდევ არის შემორჩენილი ასეთი „უწინა წესი“ (ავტორის სიტყვებით), რომლის მიხედვითაც ქალბოლებს პატარნს ნება არა აქვს სიმე თავის ფუძემე მიყვანოს, ხოლო უშიძობა, ანუ ვაჟიმოვლის არყოლა უფლობლად ითვლება. ამ წესის მიმდევარს კი ნება ეძლევა, მოიყვანოს მეორე ცოლიც, უფრო უზუსტად, კანონიერ ცოლს მოიყვანოს „ამხანაგა“, რომელიც მის ბიძეს გაუჩენს.

„მერიმს“ მეტ დრამატიზმს სქმნის ის ფაქტი, რომ ამხანაგის მოყვანა ცოლისთვის, ანუ მერიმ ცოლის მოყვანა არა მაქვს – წერი საბოლოოდ, არამედ მის მიუღებს – მერიმს სურს. მერიმე მეტად მისი მოქცეული უწესი წესის ტყვეობაში. მისი სურველი ქმრის დიდი სიყვარულით არის განპირობებული. ქმრის გულისტკივლის მოხარე მერიმე, შესაძლებელია, ბოლომდე ვერც აცნობიერდეს თავის საქციელს. თუმცა თავიდან უჭირს საკუთარი ფიქრის ქმრისთვის გამოხლა, მაგრამ შემდეგ ქმედებაში შეუვალა. მერიმე წერის საბოლოო თანხმობასაც აღარ ელოდებოდა, როგორც კი მისგან უსიტყვო დასტურს იგრძნობს, მაშინვე მოქმედებას იწყებს, მაშინვე გამოწყობება და ესტუმრება წერის ახლი ნაიოსესაც, ესმას, რომელიც თავიდან გაოცდება მერიმის გადაწყვეტილებით, ბოლოს კი დასკვნის: „მერიმე რადგან ამ აზრზე დადგა, ახლა ამაზე ვერაფერი გადაათქმევიანებდა.“ ამ აზრამდე კი თითხ ქალბოვლის დედა, მათი ოჯახის ირგვლი შემქმნელმა არაფასააზმა, რელიგიური სობნელით გავერებულმა დამოკიდებულე-ბამე, უშიძობა უშიძობის ტოლფასიათ, მიყვანა.

სანამ მოქმედებს, სანამ ქმრის „დასახლებშია“ ვართული, მერიმე არ ფიქრობს საკუთარ თავზე. უფრო სწორად, ეს ფიქრი იმით შემოიფარგლა, რომ ქმარს ისეთი ცოლი შეურჩიოს, რომელიც მათ

„მერიმე“ ანუ უნახო წესის ტყვეობაში

2022 წლის 1 ივლისის ვაზეთ „ლიტერატურული საქართველოში“ (№16) დაიბეჭდა მიხეილ მახარაძის მეტადვე საინტერესო მითხრობა „მერიმე“. ეს ის მითხრობაა, რომლის სათაურიც ავტორმა თავისი მოთხრობების, ნოველებისა და ჩანახატების ერთიანი კრებულის სახელწოდებად გამოიყენა. ამ ნოვეში, რაღა თქმა უნდა, თვითონ მითხრობა „მერიმეში“ არის შეტანილი. ერთი კონკრეტული მითხრობის წინგის სათაურად გამოტანა შემთხვევითი არ უნდა იყოს. წინგის წინასიტყვაობაში მიხეილ მახარაძე წერს: „ამ ყველაზე ერეცელ მითხრობაში – „მერიმეში“ სამ ოჯახში დატრიალებული ამბებია გაერთიანებული, წანარმოვლი გადმოცემული ამბების აბოლოური უზარმავეობის მომხმრე ვარ, რამდენიმე კი სხვისგან მაქვს მოსმენილი“. ასე რომ, მითხრობა „მერიმეში“ ნოველიც და მისი უფროსი ქალბოვლი, რომელიც მოულოდნელად გამოჩნდება დედის გვერდით, მთელ ღამეს ტრიონო გაატარებდა. ამის შემდეგ ავტორი დაწვრილებად გავმოცეკვებს მათი ოჯახის მდგომარეობას და ყურადღებას მერიმის განცდებს მიყვანის, თუმცა აქაც რამდენიმე ფრწხიტი კვალივლდება და გვამცნობს: „მისთვის ყველაფერმა დაკარგა ფასი და თვალსა და ხელს შუა იღოვდა.“

ერთი მხედვით, ყველაფერი კარ-კეთი წარმოება. მერიმეს კარგი ამხანაგი შეხვდა, რომელიც საქმივე შეეშეულა და პოპოვითაც უყვრობდა. მერე მერიმე საბოლოოდ ახალ ცოლთან ბიძეს შეეგინა: „თითქოს ბავშვის დაბადებას უცდიდაო მერიმე და სამი დღის შემდეგ გარდაიცვალა.“ ამ წინადადებაზე ავტორი არაფერს გვეუბნება წერი საბოლოოს განცდებზე, მხოლოდ მერიმის გარდაცვალების შემდეგ წერიმ მოითხოვა და საბოლოო ახლოს ახალი სასაფლაო გასწესეს, სადაც დაკრძალულია მერიმე. თითქოს ადგილად უნდა შეგუებოდა წერი მერიმის სიკვდილს, რადგან მერიმეც კი ცოლ-შვილი დარჩა, თანაც ორი ბიძე კიდევ შეეგინა, მაგრამ ბიძეების მიგანგებას ოჯახის უფროსისთვის ბედნიერება არ მოუტანია; არამედ თუ ბედნიერება არ მოუტანია, ოდნავდაც ვერ შეუძლებდა მერიმის დაკარგვით გაპირველი ტკივილი.

წანარმოვლებში თხრობა უბრალოა და სადა. ამ არის გადკატორული კუთხორის სიტყვებითა და გამოთქმებით და რომელ სიტყვებსაც გამოიყენებს ავტორი, ან იქვე წინამოხმის მიხედვითაც ან ისეთი კონტექსტში საბოლოოდ ითვლება, რომ ადგილად გასაბეჭდოს იყოს. მაგალითად: ხეჩალა, საძლეველი – ბიძე უწინევი დანიშნულების ატანისება, საბოლოოდ – ვაჟიმოვლი, ამხანაგის მოყვანა ოჯახში – მეორე ცოლის მოყვანას ნინამებს და ა.შ.

ამ მოთხრობის ნაკითხვამ, მე რატომღაც ქართული ხალხური ზღაპარი „აქორე“ გაახსენდა, სადაც აქსელსაბანას და ეთერის სიყვარული მესამე პირი, მურმანი ჩაიგდება. მართალია, მურმანი საკუთარ სულსაც კი სწინადაც ეთერის სიყვარულისთვის, მაგრამ ხალხმა მისი საქციელი ასე შეაფასა, რომ მესამე ზემდგომ „მურმანის ცაკალი“ შეარქვა. რას ვერჩი, ერთი შეხედვით, იმ უდანაშაულო ქალს, რომელიც წერი საბოლოოდ მერიმე ცოლად გასავე მერიმისთვის ითვინო, მაგრამ აქ სწორად ეს ამხანაგი ქალი“ არღვის იმ ღვათაბერი პრინციპის, რომლის მიხედვითაც ღვთის-გან კუთხიუბელი ცოლ-ქმარი, როგორებიც წერი და მერიმე იყვნენ, „ერთ სულ და ერთ ხორც“ არანა. აკი თვითონ ავტორიც დანახებით დანერს მოთხრობის ფონლში: „საკითხავი მხოლოდ ის იყო – როდის იყო წერი საბოლოოდ ბედნიერი, როცა ბიძეს თუ როცა ბიძე მესამე, მაგრამ მერიმე აღად იყო მის გვერდით.“

ამ მოთხრობის და მთლიანად წინგის – „მერიმეში“ (სახალთური ჩანახატები), ბათუ-ბა, 2020 წელი – ნაკითხვა კიდევ ერთხელ საინტერესოდ დაგვანახებს საქართველოს უნიკალურ კუთხის, მითინა აჭარის ახალი წარსულის ცოცხალ სურათებს. ნაკითხეთ და იგრძნობთ.

ოჯახსაც გამოადგება და მერიმესაც არ ვგადავწყობს. მაგრამ განა ასე მარტოვდა ყველაფერი? რას ტყვის მერიმეს მინაგანი ხმა, როგორ წანარმოვლება მისი ეგო? მოუხვდავად იმისა, რომ მერიმის შერჩეული ამხანაგი კარგი ქალი გამოდგა: საქმიანი და ერთგვარად მორიდებულიც, მერიმის პატრიონცემულიც, ქმრის სხვათადა თანახმობა მერიმისთვის დაუძლეველი აღმოჩნდა. პირველი დღიდანვე, როცა ის ქალი წერისა და მერიმის ოჯახში მოიყვანეს და მათ სახლში დარჩა, „წერი კი პირველად, მერიმთან ყოფის განხალაობა, სხვა თიხანი ნაიდა დასაბიძგებლად: მამის კი მერიმეს რაღაც ძვირფასი, ენითა უწინევი მოსმენად გულოდნა, თვალთ დაუხმებლად და სექვეზე რომ არ ჩამომეჯდარიყო, უთუოდ ნაქცივდა“. მერიმე და მისი უფროსი ქალბოვლი, რომელიც მოულოდნელად გამოჩნდება დედის გვერდით, მთელ ღამეს ტრიონო გაატარებდა. ამის შემდეგ ავტორი დაწვრილებად გავმოცეკვებს მათი ოჯახის მდგომარეობას და ყურადღებას მერიმის განცდებს მიყვანის, თუმცა აქაც რამდენიმე ფრწხიტი კვალივლდება და გვამცნობს: „მისთვის ყველაფერმა დაკარგა ფასი და თვალსა და ხელს შუა იღოვდა.“

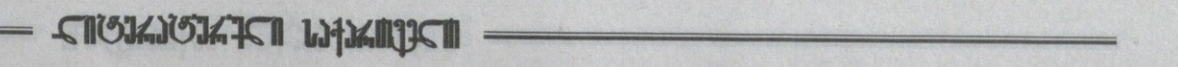
ერთი მხედვით, ყველაფერი კარ-კეთი წარმოება. მერიმეს კარგი ამხანაგი შეხვდა, რომელიც საქმივე შეეშეულა და პოპოვითაც უყვრობდა. მერე მერიმე საბოლოოდ ახალ ცოლთან ბიძეს შეეგინა: „თითქოს ბავშვის დაბადებას უცდიდაო მერიმე და სამი დღის შემდეგ გარდაიცვალა.“ ამ წინადადებაზე ავტორი არაფერს გვეუბნება წერი საბოლოოს განცდებზე, მხოლოდ მერიმის გარდაცვალების შემდეგ წერიმ მოითხოვა და საბოლოო ახლოს ახალი სასაფლაო გასწესეს, სადაც დაკრძალულია მერიმე. თითქოს ადგილად უნდა შეგუებოდა წერი მერიმის სიკვდილს, რადგან მერიმეც კი ცოლ-შვილი დარჩა, თანაც ორი ბიძე კიდევ შეეგინა, მაგრამ ბიძეების მიგანგებას ოჯახის უფროსისთვის ბედნიერება არ მოუტანია; არამედ თუ ბედნიერება არ მოუტანია, ოდნავდაც ვერ შეუძლებდა მერიმის დაკარგვით გაპირველი ტკივილი.

წანარმოვლებში თხრობა უბრალოა და სადა. ამ არის გადკატორული კუთხორის სიტყვებითა და გამოთქმებით და რომელ სიტყვებსაც გამოიყენებს ავტორი, ან იქვე წინამოხმის მიხედვითაც ან ისეთი კონტექსტში საბოლოოდ ითვლება, რომ ადგილად გასაბეჭდოს იყოს. მაგალითად: ხეჩალა, საძლეველი – ბიძე უწინევი დანიშნულების ატანისება, საბოლოოდ – ვაჟიმოვლი, ამხანაგის მოყვანა ოჯახში – მეორე ცოლის მოყვანას ნინამებს და ა.შ.

ამ მოთხრობის ნაკითხვამ, მე რატომღაც ქართული ხალხური ზღაპარი „აქორე“ გაახსენდა, სადაც აქსელსაბანას და ეთერის სიყვარული მესამე პირი, მურმანი ჩაიგდება. მართალია, მურმანი საკუთარ სულსაც კი სწინადაც ეთერის სიყვარულისთვის, მაგრამ ხალხმა მისი საქციელი ასე შეაფასა, რომ მესამე ზემდგომ „მურმანის ცაკალი“ შეარქვა. რას ვერჩი, ერთი შეხედვით, იმ უდანაშაულო ქალს, რომელიც წერი საბოლოოდ მერიმე ცოლად გასავე მერიმისთვის ითვინო, მაგრამ აქ სწორად ეს ამხანაგი ქალი“ არღვის იმ ღვათაბერი პრინციპის, რომლის მიხედვითაც ღვთის-გან კუთხიუბელი ცოლ-ქმარი, როგორებიც წერი და მერიმე იყვნენ, „ერთ სულ და ერთ ხორც“ არანა. აკი თვითონ ავტორიც დანახებით დანერს მოთხრობის ფონლში: „საკითხავი მხოლოდ ის იყო – როდის იყო წერი საბოლოოდ ბედნიერი, როცა ბიძეს თუ როცა ბიძე მესამე, მაგრამ მერიმე აღად იყო მის გვერდით.“

6060
სადავობა აპრილი

6060
სადავობა აპრილი

გაბრიელა პაი, რომ დაუპატიჟა

მარი აზარაშვილი - 100

ამ წერილის სათაური იმ ლექსიდანაა, რომელშიც არაერთ ანთოლოგიასა თუ კრებულში დაიყვანა და ყველგან ყურადღების იქცევდა სიყვარულისა და ერთგულების არაჩვეულებრივი განცდით, გამორჩეული პოეტური ხელნერი და ძალმოსილებით.

„აი, სად შემზვიდი“, ასე ჰქვია ამ ლექსს, თავისი სიმძაფრითა და ელენადობით ტოლს რომ არ უდებს ამ თემატიკაზე შექმნილ სხვათა არანაკლებ ბრწყინვალე სტრიქონებს. ეს ლექსი ასე მოაგრძობს:

მე ახლა შენს წინ დადგოდი ვიგეგარი,
ფუტურზე მაგ თავალებს და მაგ იარებს, -
შენ რომ ვეგებდი,
მის ქალი მე ვარ,
მიზნარი, ხომ არ დაეგვიანე?

ამ სტრიქონების ავტორს პაემანზე არ დაუგვიანია არც თხუთმეტი წელითი, არც ნახევარი ათაათი, ამეყვანადა სიყვარულისა და ბედნიერებისთვის მომღწეო 22 წლის უმცვენიერეს გოგონს ხელზეც და სულზეც მორიგეობს დაადეს „დაიდა მსაბუთის მამებმა“ და ყინულოვანი ვიტაქის საცოცხენტრაციო ბანაკებში სასიყვლოდ გაიშტეტეს.

რაბომ?
მხოლოდ იმიტომ, რომ ქვეშაირტ ქართულად იყო დაბადებული და იცურა მინის თავის სუფლებზე ოცნებობდა, ქვეშაირტ დამოუკიდებლობაზე ოცნებობდა...

მარი აზარაშვილი სიყვარულის აპოლოგეტი იყო და სიცოცხლის ბოლომდე შეინარჩუნა სიღამაზის ალქის ღვთაებრივი ქედი, სულიერი სიმწინდე, კეთილშობილება და ქედღებრილობა. როცა მასზე ვფიქრობ, თქვენს მონაწირობის მუდამ ელვარდ მუხის ცნობილი ნახატი „კვილო“ მასწინდება, გაქვეყნებული, სასონარკვეთილი კვილით გაქვეყნებული გრივალეტი.

მარი აზარაშვილი ხომ თავის თავზე იწვინა საბჭოთა იმპერიის ყველა „სიკეთე“, წლების განმავლობაში სიკვდილს ჩასცქეროდა თავილებში. ვიტაქის ყინულოვან ჯურღმულებში ყინულისგულა ჯალათები სიფრიფანა გოგონას აწამებდნენ, სულს უშხგრვებდნენ და მაინც ვერვარეს გახანენ, ვერ გატყუეს, ვერ დააბრუნეს. წარმოუდგენელმა სიმწარემ და ტკივილმა ვერაფერი დააკლო მის პოეტურ ძალმოსილებას, პოეტურ შთაგონებას, შთაბრძნობას და რწმინდას. სასწაულებრივად გადურჩა სიკვდილს - სიყვარულმა გადაარჩინა, ქართული ცისა და მინის სიყვარულმა. ამ სიყვარულმა შეაძლიერა შეუძლებელი და სამშობლოში დააბრუნა. ამ სიყვარულმა შეაქმნევინა უმცვენიერესი ლექსები, რომლებიც ათწლეულების განმავლობაში ხიზლავდა პოეზიის თავისებრიცხვებს...

კარგად იცოდა: დიფონ გვირგვინის ის რა ღირსია, ეკლის გვირგვინით თავს თუ არ იშკობს, ნამების, ჯვარცმის ვისაც მიმი აქვს, არ შეიძლება პოეტი იყოს.

ეკლის გვირგვინი მართლა გაუმზადეს XX საუკუნის განდლებმა. მანაც უდრტივინვლად დაიდავა ეს გვირგვინი. ჭირთა თმინის, დიდა ჭირთა მალვის ნიჭი ჰქონდა და ყველაფერს გაუძლო, სამშობლოს - პოეტების საუფლოს ნანვის იმედმა გადაარჩინა:

მინას კურთხულს, ღვთისმშობლის კუთვინოს, გია, გნურია, გცივა, კანკალე, ისევ ლექსებში გახვევ და გფუნთი, სხვა რა გიმეილო, შენ გინაცვალე. მგლების ხროვანი მოქცეულ უღამაზეს შევლს შეადარა საქართველო, რომელიც მუდამ გარდასულ გმირთა ძეგლებზე იდგა.

თუ რამ ადარდებდა, ის ადარდებდა, რომ - ისე გაირყენა, ისე ნახდა მთელი ქვეყანა, გულით დაეხუდა ზიზი, მტრობა, შურისძიება, ეს ბრბო, ეს ხალხი, სად არ იყო, სად არ ეყვარ, ცხოვრების ჭუსტი დღასაც კიდევ არ იძირებდა ეს ტკივილიანი სტრიქონები დღემდე არ კარგავს თავის აქტუალობას.

ლექსებით სულდგმულობდა, ლექსებით დღასასწავლობდა და ეს აღლებინებდა. დიხს, ლექსებს - სევისის ნამცეცხვს ურგებდა თანამოძიეთ. მისი ლექსებიც საოცრად ჰგავდა ავტორს, მასავით ბუნებრივნი და უშუალონი იყვნენ, ტკივილიანი და უღალატონი. არადა პოეტი თავად რამდენი ღალატის მოწმე და მძილევი იყო, მის თვალნის იმხებრეოდნენ პომპეზური, ქედმაღალი კოლოსები, რომლებსაც სინამდვილეში თიხის ფეხები და კურდღლის გული აღობიანდათ. ძველ მოგონებებს - გამხმარ ყვავილებს შენი ღალატის დაჰკრავთ სურნელი, - წერდა დიდი სინამდვილე და მაინც არ გაბოროტებულა, ბოლომდე არ დაუკარგავს ადამიანებისადმი რწმენა. სიცოცხლის უფასუნელ დღეებამდე აგებდა ტაძარს - ოცნების კოქსს, სადაც ლოკულობდა სამშობლოზე, საკუთარ უმიდგილ სიყვარულზე - დაუნის ღაგ ხსოვნაზე. თუ ნამდვილი სიყვარულია, მის ტრფილის ცეცხლზე გათიშოლ ფრთებს გ - თიბობდა ქართ, კარგად იცოდა, რომ ღრვად და გვება სიყვარულის ერთ ნამდვილ ბუნებას. მე კი არ დავებრდი, დარდი გატყარავდა, ძველ სიყვარულის სევადა - წერდა გულგანსილი და ულექსო ღამების ამოცეცხლ (ცილილით დიდ ტკივილებთან ბრძოლას, ამ ბრძოლაში მისი ერთადერთი სუფილორ გული იყო. ის ჰკარანახობდა ყველაფერს და უპირველესად იმას, რომ ყოფილიყო სულის ძლიერების, ქედღებრილობისა და გამტარების, სიმარტობისა და სამართლიანობის, სიმამაცისა და გულმონყალების, კეთილშობილებისა და საინოების აპოლოგეტი და, შესაბამისად, ორგულმობასთან და ღალატთან, პირფერობასთან და მოქცეულობასთან შეურცილებელი მეტროლო...

მისთვის უფრო იყო შური და თუ უფარდა, მართლა გულით უფარდა მოყვანი თვისი. რა წრეველი, სიყვარულით საუკე სტრიქონები უძღვდა გალაკტიონს, პაოლი იაშვილს, ნინო თარიშვილს, ნაზი კლასონისა, გივი მხედაძეს, ოტია იოსელიანს, ოსებ ნონენელს, გიორგი შატერვაშვილს, ანა კალანდაძეს, მურმან ლეზანძის, მუხარამ მაჭავარიანს, ახალ ქელიძესა და არჩილ სულაკაურს. არც აბაღაზრდების წარმატება გამოპარებოდა, განსაკუთრებული სიყვარულით ასხენებდა ორ თემურს - ჩალა მამულიძესა და შავლაძეს, გონა ხარნახალს.

ლოდებზე თავ-პირნაღენი და მულჩაზირილი მცვეთასთან, მტკვარს მოჰყავს ხევენა-ალურსით, ვით ცელქე შილი დედასა. - წერდა არაგვზე და სათითად ეფერებოდა ამ გიჟეჟ მდინარეს. მისი პოეზია, მისი შემოქმედებაც ხომ გვება ლოდებს იყო შენებებულნი და სასწაულებრივად გადარჩებოლი. არადა რა ნაზი და ღირიუელია მისი ლექსი. ფრთხილად შეტოკებულ აყვავებული ალუბლის ტოტის ყურება, წმინდა ცრემლით ნაზანი მთარე თითი სიყვარულთან გასართობად ეგებებოდა, ვარსკვლავებს ხომ მისთვის უფლის აწმინდა იყო.

კარგად უწყობდა, რომ როცა სიცოცხლეს უტყრო, დასახმარებლად სიკვდილს უნდა უზნი და ასეც მოქცევა.

იგი ახლა ზეციური საქართველოს ბინადარია.

მას ასი წელი უსრულდება და ამიტომაც უნდა შევხედო საუკუნეს გატოლებულ ჯვარცმულ შემოქმედს -

მას არ დაუგვიანია, პირიქით, სულზე მოუსწრო თავის ძვირფას სამშობლოს და თანამოძიეთ, რომლებსაც ახლაც უტყობ.

ჰოდა, მისი ლექსებიც ქალბუნება ამ გაჭირვებას.

ზაალ გოტოპოველი

ზაალ გოტოპოველი

საიქალო სილი

გასტონ ბუაჩიძის სსრპსას

გასტონ ბუაჩიძე, მწერალი და მთარგმნელი, თბილისის, სორბონისა და ნანტის უნივერსიტეტების პროფესორი. ადამიანი, რომელიც XX საუკუნის 60-იანი წლებიდან დღემდე მიმართულებას და ტონს აძლევდა ქართულ-ფრანგული და ქართულ-ევროპული ლიტერატურულ-კულტურული ურთიერთობის განვითარებას; კოლორიტული პიროვნება, ლაღი და საქმიანი კოლეგებთან ურთიერთობაში, გულისხმიანი ლექტორი.

გასტონ ბუაჩიძე წერდა სამ ენაზე: ქართულად, ფრანგულად და რუსულად. მისი რომანების, ნოველებისა და ესეების დიდი ნაწილი იქცევა ქართულ და ფრანგულ თემატიკას. ბიოგრაფიული რომანი „მარი ბროსის ცხოვრება“ (გამოქვეყნდა რუსულად და ფრანგულად, 1983, 1996) მოიცავს პირველ ევროპული ქართველოლოგის მოღვაწე ნარმომადგველებთან, მათ შორის, პირველ ქართველ დანსეო და მომდინარეობდა ევროპაში ახალი დისციპლინის, ქართველოლოგიის ჩამოყალიბებას. 1829 წელს იულიუს კლამროთსა და მარი ბროსის შორის ქართველოლოგიის საკითხებზე გამართული პოლემიკი წარწერები მარი ბროსის ურთიერთობის ცოცხალ სურათები XIX საუკუნის ფრანგი, რუსი და ქართველი ინტელიგენციის მონიხავე წარმომადგველებთან, მათ შორის, პირველ ქართველ აკადემიკოსთან, პარიზის სახელო საზოგადოების წევრთან, თეიმურაზ ბაგრატიონთან.

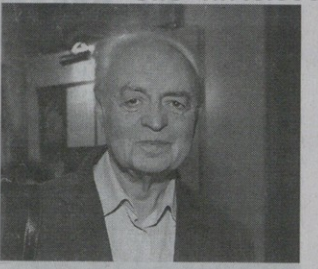
ფრანგულ ენაზე შექმნილი ტროლოგი „კვლადკვალ“ შედგება რომანებისგან: „ვენეზილიანი ბუქილი (პლ. დიუმას თავგადასავალი რუსეთისა და კავკასიისი, 2004)“, „საბჭოთა კავშირში დაბრუნება ანდრე ვილიანო ერადე (და მისი თანამგზავრები, 2005) და „ასტორლის ტუნი (მარკიუ და კოსტინის მოგზაურობის რუსეთში“, 2006).

ფროსიკონისა და აქტორის მარგარეტის რომანტიკული სიყვარულის აცილებებს ნოველა „ვარდები მარგარეტისთვის (Des roses pour Marguerite, Editions du Petit Vehicule, Nantes, 1999).

ორ ნაწილად გამოქვეყნებული წიგნი „ნახანჯელი“ (1983, 1986), წარმოდგენილია ფრანგი მწერლის შთამბეჭდავი პორტრეტები. აქ ღრმად იგრძნობა მათი შემოქმედების არსი და სულისკვეთება. გასტონ ბუაჩიძემ ცალკე წიგნები და სტატეები მოუძღვა პაოლინერს, რემბოს, ფიროსმანის და რეტიუ და იმ ბრტონის შემოქმედებას. სტატეისა კავშირის, საფრანგეთში, ზელაიაში, ნიჭიაში, ლექსებურესა და გერმანიაში გამოქვეყნდა მისი ასამდე სტატეა ქართულ-ფრანგულ ლიტერატურულ და კულტურულ ურთიერთობათა საკითხებზე: „პაოლინერი საქართველოში“ - ჟურნ. „ეროპა“, პარიზი, 1966, № 451; ასევე, „ბუდი ქართლის“, პარიზი, 1967, ტ. 23-24; „მოლოდინის ქართული სილილი“ - ჟურნ. „ეროპა“, პარიზი, 1972, №523-524; „საქართველო ქვეტეტესტი: ქვეწარმირის ელემენტები ფრანგული პოეზიის ქართულ თარგმანებში“ - „ბუდი ქართლისა“, პარიზი, 1978, ტ.36; „გალაკტიონ ტაბიძის „პოეტური ყვავილები“ - ჟურნ. „ლა დრადი“, ლუქსემბურგი, 1978, № 12; „დავით კაპაბაძე“ - ჟურნ. „ნოველი ეროპა“, ბრიუსელი, 1979, № 26; „ლოდა გუდიაშვილი“ - „ბუდი ქართლისა“, პარიზი, 1981, ტ. 39; „ტიციან ტაბიძე და ლიტერატიონი“ - „ცისკარი“, 1985, №7.

ესეში „გერობა საქართველოს მისადგომებთან: ისტორიულ-ლიტერატურული ორიენტაციები“ „ევროპული ლიტერატურული მემკვიდრეობა“, ნაწიურის კოლოკვიუმის აქტები, ბრიუსელი, 2000), მნიშვნელოვან ისტორიულ ფაქტებზე დაყრდნობითაა წარწერები, თუ როგორ ეძებდა საქართველო მწარდამჭურს ერთმორწმუნე და კულტურულად მონათესავე ევროპაში: XII საუკუნეში საქართველომ იგზავნა შესანიშნო პარიზის ღვთისმშობლის ტაძრისთვის და ეს არის ჯვარი, რომელზედაც ეცნო იესო. XX საუკუნის ქართულ ფილოსოფიურ აზროვნებაში საფრანგეთის გამოძახილის ერთ-ერთ გამოვლინებად გასტონ ბუაჩიძე ასახელებს მერამ მამარდაშვილის შრომებს ადამიანის ღირსებისა და თავისუფლების საკითხებზე, რომლებიც ეყრდნობა რწმენა დაკრტასა და მარსელ პრუსტის შეხედულებებს.

გასტონ ბუაჩიძის ბუნებრივ მოღვაწედ მიაჩნია ის ფაქტი, რომ დღეს ისტორიული შემოხრუნების მომჭრეტი საქართველო საკუთარი გულსა და გონებაში არაერთგზის აღმოაჩენს ევროპას. ვანა ეს გასაკვირი? ნაწილი უბრუნდება მთელს.

ესეში „ქართული სახე ბალზაკის შემოქმედებაში“ (სტეფერი, 1993) განხილულია რომანი, „იკონოლოგია“ (ტროლოგიის - „ცამეტა თავგადასავალი“ მესამე წიგნი), რომელიც ქართველი ქალი დასაბუთალი როგორც აღმოსავლური სრულყოფილი სიღამაზის ნიმუში. როგორც გასტონ ბუაჩიძე გვეუბნება, ბალზაკის მიერ შექმნილი ასოლოგები მდიდარ სტრუქტურებზე ერთი სიმი შემოსახულია აღმოსავლური მისტიკისთვის. მართალია, ადვილ ვნახავი რომანისტი კარგად არ იცნობდა ამ ქვეყანას, მაგრამ მაინც შექმნა ქართველის განუყოფელი სახე, რამეთუ ის იყო ბალზაკი.“

ფასადგებულება გასტონ ბუაჩიძის დასახურება ქართული პოეზიისა და პროზის ფრანგულად ამტყვევების დიდ საქმეში. თარგმნილი აქვს XVIII, XIX, XX საუკუნის გამორჩეული პოეტების უზრავლესობა, ფართოდ არის წარმოდგენილი ქართული პროზაც, „შუშანიკის ნაშები“ დაწვეული მისიელ ჯავახიშვილის მოთხრობებით დამთავრებული. გასტონ ბუაჩიძის თარგმანები ქართულად ფრანგულად და პირიქით, დიდი ხანია იქცა უფრანგულ ქართული ლიტერატურის სიმდიდრად: ჟულ ვერნი, სარტრი, რუსთაველი, მოსე ხონელი, ქართული ხალხური ზღაპრები, სულხან-საბა, ილია, აკაკი, ვაჟა, გალაკტიონი და ა. შ.

პროზაული თარგმანის მომხრეები პოეზიითეხენ, რომ პოეტურ თარგმანში სალექსო ფორმას ენერება მხატვრული სახეები, მაგრამ ფრანგი კრიტიკოსების აზრით, გასტონ ბუაჩიძემ „ვეფხისტყაისის“ თარგმანში შეძლო რუსთაველის მდიდარი რიიმების, თექსტმეორაციული საზომისა და სუფექტის პარმონორად გადმოცემა, რასაც ხელს შეუწყობს ქართული და ფრანგული ლექსებისთვის ვარკველმა სახალხოველი.

ცნობილი ფრანგი ქართველოლოგი ბერნარდ უტიე აღნიშნავს, რომ „გასტონ ბუაჩიძემ კარგად გაიგო თარგმანის მომხრეები უფრანგული მიღებულ რითმათა სახესხვაობის გათვალისწინებით და თანაც რარე ვორტოზულად აფილი წარმოსადგენია, თუ როგორ შრომის მოიხილეს ასეთი შედეგის მიღწევა, მაგრამ ამაოდ როდი დაშვალა მთარგმნელი: დაიდა იმ სიმდიდრისა, რომელიც თარგმანს გადამანახავს, მხედველობიდან არ უნდა გამოეფრდეს, რომ რითმა რიტმის ერთი მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილია, მისი ერთგვარი - პუნქტუაცია“ (ლიტერატურული საქართველო“, 1978, 26 მარის).

„ვეფხისტყაისის“ თარგმანის წარმოსადგენში „შუშანი დაშე“, გასტონ ბუაჩიძე ამბობს, რომ სიყვარულის გარეშე ადამიანი იკარგება პირველყოფილ არსებობის დამეში, მაგრამ დიდი განსაცდელის წინაშე მდგარ რუსთაველის პერსონაჟებს უფალი სიყვარულთან ერთად უნაწილებს პლატონის, არისტოტელის, პლატონის, ფსევდი დონისე არეპაგლის სიმონებს.

განსაკუთრებულია გასტონ ბუაჩიძის დამოკიდებულება გალაკტიონისადმი, რომლის წვლილს ქართული ლექსის განახლებისა და ევროპულ პოეზიასთან დაახლოების თვალსაზრისით იგი ფართოდ იკვლევდა. გასტონ ბუაჩიძე ხაზგასახებდა ანიშნავს იმ სიროულეებს, რაც დაკავშირებულია გალაკტიონის მუსიკალურობისა და მხატვრობის გამომდინარეობას სხვა ენაზე, განსაკუთრებით იმ სახეების, რომლებიც თვით სიტყვების ვილიანო „სილოვარდე“, „სილოვი ვარდი“, „ლოდინი ლოდის“, „ქარი ქრის“, „დაეჭრივარი“.

გასტონ ბუაჩიძე თავისი ნიჭითა და ეროდითი ერთგულებით ემსახურა ორივე სამშობლოს - საქართველოსა და საფრანგეთს. როგორც ევროპული ორიენტაციის მოაზროვნის, დიდი სულხან-საბას შთამომავალი, აღსარულებდა მის ანდრეს: „სიტყვა საქმიანი და საქმე სიტყვითაა.“ გასტონ ბუაჩიძის შემოქმედება მტკიცე საფუძველი და საიმედო ბიდა ქართველებისა და ევროპელების შორის ლიტერატურულ-კულტურული ურთიერთობის განვითარებისთვის.

რუსულან თურნავა

